

I Samuel

Hay Aat Ten Liblu

Hay Nangitudo' eten Liblu: hi Samuel.

Hay Nangitud'an Samuel eten Liblu: nan Hudyu.

Hay Pohdon nan Ngadan ten Liblun Ibaga: nan na'daw.

Hay Gutud hi Nangitud'anan ten Liblu: hidin numbattanan di 1075 B.C. hi engganah din 1035 B.C.

Hay Teman ten Liblu: hay na'at hinan angunuh an huwis an hi Samuel, ya hay na'at goh hidin nun'alian nan hopap di alid Israel an nan Alin hi Saul.

Hay Outline ten Liblu:

Hay aat nan ANGUNUH AN HUWIS hidid Israel an hi SAMUEL (1:1—8:22)

Hay aat nan HOPAP DI ALIH did Israel an hi SAUL (9:1—31:13).

Hay Ayan da Elkanah ya nan Pamilyanad Shiloh

¹ Wada han lala'in nunhitud Ramathaim Zuphim hidih nan dudunduntug ad Ephraim. Hay ngadana ya hi Elkanah* an hina' Jeroham an ap'apun Elihu an hina' Tohu an hina' Suph an i'Ephraim.

---

* **1:1** Hay pohdonan ibaga ya *ha"in ya bagin Apo Dios.*

² Hi Elkanah ya duway ahawanan da Hannah[†] ay Peninnah.[‡] Hi Peninnah ya waday imbabaluyna, mu hi Hannah ya mi'id.

³ Ya atawotawon ya gun umuy hi Elkanah hi ad Shiloh an mundayaw ya mun'onong ay Apo Dios an na'abbagbagtu.[§] Heden gutudna ya nan duwan imbabaluy Eli an da Hophni ay Phinehas di papadin Apo Dios hidi.

⁴ Ya nan gutud di gun pun'onngan Elkanah ya gunna idatan nan pamilyanah paddungnay bolwa. At idatnan Peninnah an miyadwan ahawana ya nan imbabaluyna,

⁵ mu do'do'lonay idatnan Hannah ti hiyay pohpohdona an ta"on un agguy nunholagon Apo Dios hiya.

⁶ Ya hi Peninnah an miyadwan ahawan Elkanah ya gunna hiwihiwitan hi Hannah ta way inatnan nangipabungot ay hiyan dumalat nan agguy nangidatan Apo Dios hi holagna.

⁷ Ya atawotawon ya hiyah ne ina'inatna an

[†] **1:2** Hay pohdonan ibaga ya *homo'*. [‡] **1:2** Hay pohdonan ibaga ya *coral* an ohan kalahin di batu an wah nan baybay. [§] **1:3** Hay inyuldin Apo Dios ya ipitlun nan linala'in umuy hi Abung Apo Dios an mundayaw ay Hiya (Ex. 23:14-19; 34:23; Deut. 16:16-17). Mid mapto' ya hay behtan nibaag hitu ya nan opat an na'na'at hi bulan an Tishri/Ethanim (September-October) 1-22 an (1) nan Behtan di Talampet an gun na'at hi Tishri/Ethanim 1 (Lev. 23:23-25; Num. 29:1-6), ya (2) nan Algaw hi Pun'onngan hi Hanin di Bahol an gun na'at hi Tishri/Ethanim 10 (Lev. 16:1-34; Num. 29:7-11), ya (3) nan Behtan di A'ab'abbung an gun na'at hi Tishri/Ethanim 15-21 (Lev. 23:33-36; Num. 29:12-34), ya (4) nan nahamad an ngilin an gun na'at hi Tishri/Ethanim 22 (Lev. 23:36; Num. 29:35-38).

wa ay ta umuydah nan Abung Apo Dios* ya hiwitan Peninnah hi Hannah ta la'tot ya impak- ilanah Hannah, at humigan mangan hi punnom- nomana.

⁸ Ya immuy han ahawanan hi Elkanah, ya inali- nan hiyay, “Hannah, anaad ta lumugwalugwa'a? Ya anaad ta adi'a mangan? Ya anaad ta munlung- daya'a? Ihtua' an ahawam, ya undan adi ma"aphod hene ya un nan umimbaluyam hi him- pulu?”

Da Hannah ay Eli

⁹ Ya wa han namenghan hi nalpahandan nan- gan hidid Shiloh ya immuy hi Hannah hinan Timplun Apo Dios.† Ya heden gutudna ya hi Eli an padi‡ ya wadan inum'umbun hinan delloh di pantaw nan Timplun Apo Dios.§

¹⁰ Hi Hannah ya nidugah di punlungdayaana, at kumilah nan punluwaluanan Apo Dios.

¹¹ Ya intulagnan inalinay, “He"an Apu an Dios an na'abbagbagtu, uhdungana' ni' ahan an baalmu ta tigom di punlungdayaa', at nom- nomona' ni' ahan, ya adia' aliwan an baalmu ta

---

* **1:7** Unu nan Tuldán Abung Apo Dios. † **1:9** Mid ni' di Timplun Apo Dios ti un anggay nan Tuldán Abung di wadan den timpu. At mid mapto' ya waday mangalih timplu eden timpu an ta'on un mid di ustuh timplu, unu bo'on ay ya mabalin goh an niyammah di nan permanenti an a'abung ta an aminda ya ma'alih timplu. ‡ **1:9** Hay nomnomon nan udum ya hiyay Nabagtun Padi, mu mid mapto'. § **1:9** Bahaom nan footnote di verse 9 ta innilaom di aatna.

unmuat idat ni' ah imbaluy'uh lala'i. Mu ibangn-gad'un He"a ta henen ataguana ya baalmu, ya adi ahan mapukpukihan di buu'na.”*

¹² Ya heden gun punluwaluan Hannah ay Apo Dios ya toto'lon Eli di timidna.

¹³ Ya tinnignan mun'ut'utiyam di timid Hannah, mu mi'id madngol hi hapitona ti unna iyab'abu'ab an munluwalu. At hay nomnomon Eli ya un nabutong.

¹⁴ At inhingalna hiyan inalinay, “Anaad ta gunmu itugtugan mabutong? Idinongmun uminum hi bayah!”

¹⁵ Ya tembal Hannah, ya inalinay, “Apu, mi'id ahan ah ininum'u, at agguya' nabutong! Mu ten unna' ma'allungdaya, at ten un'u ibaag ay Apo Dios an amin tun wah nomnom'u!

¹⁶ Adim nomnomon hi unna' munlayah an babai! Ya manu ay umat hinay nannigmuh nan inat'un nunluwalu ti dumalat nan nidugah an lungdaya!”

¹⁷ Ya tembal Eli an inalinay, “Malenggop'a, at umanamut'a ti idat nan Dios tu'un holag Israel nan iyal'alu'mun odowom ay Hiya.”

¹⁸ Ya tembal Hannah an inalinay, “Maphod ni' ahan un mipa'annung nan inalim hi ma'at ay ha"i!” At nakak, ya immuy, ya nangan mahkay, ya adi munlungdaya.

Hay Nitungawan ya Nidawatan Samuel

¹⁹ Ya unat goh nabiggat ya nanelhelongdan hina"ama an nundayaw ay Apo Dios ta nalpah

---

* **1:11** Hay pohdonan hapiton ya itulag Hannah ta nan imbaluy-nan lala'i ya mumbalin hi Nazirite (Num. 6:1-21).

ya numbangngaddah nan abungdad Ramah. Ya enelo' Elkanah hi ahawanan hi Hannah, ya ni-nomnom Apo Dios din inluwalun Hannah ay Hiya.

²⁰ At nunhabih Hannah, ya nuntungaw, ya lala'i.† Ya nginadnana ta hi Samuel‡ ti inalinay, “Hiya ya *na'daw ay Apo Dios.*”

²¹ Ya palpaliwan ya nadatngan goh di gutud nan ayan da Elkanah ya an amin nan familyanah ad Shiloh ta umuyda mun'onong hinan tinawon an me'nong ay Apo Dios ta ipa'annungna din intulagna.

²² Mu hi Hannah ya agguy ni'yuy, at inalinan ahawanay, “Adia' mi'yali ad ugwan ta awni ta maphuh te han ung'ungnga ya unna' mi'yali ta iyuy'uh dih nan Tuldan Abung Apo Dios ad Shiloh, ya indawat'un Hiya ta hidiy ihihinnanah enggana.”

²³ Ya inalin ahawanan hi Elkanah ay hiyay, “Okod'a, ya inatmu nan inilam an maphod. Ya hi Apo Dios di okod ay he"a ta ipa'annungmu nan intulagmun Hiya.” At hi Hannah ya nataynan hi abungda ta halimunanah den ung'ungngan imbaluyna ta nangamung un naphu.

²⁴ Ya unat goh naphuh den ung'ungnga ya inyuy Hannah ad Shiloh hinan Tuldan Abung Apo Dios, ya inta'inday ohah manilhig an bakan tuluy tawona, ya ohay halub hi alena, ya ohay alewahhang an bayah.

²⁵ Ya unat goh nalpah an ene'nongda din bakan Apo Dios ya inyuyda din ung'ungngan Eli.

† **1:20** Mid mapto' ya nitungaw hidin 1105 B.C.   ‡ **1:20** Hay pohdonan ibaga ya *na'daw ay Apo Dios.*

²⁶ Ya inalin Hannah ay hiyay, “Apu, immatunana' ay he"a? Immannung an ha" in din babain tinnigmun timma'dog hitun nunluwalun Apu tu'u.

²⁷ Ya inluwalu' an idatnay imbaluy'u, ya ten impa'annungna, at taya.

²⁸ At ten ibangngadmi ta idawatmin Apu tu'u, at heten nitaguana ya midawat hiyah enggana.”

At nundayaw hi Samuel ay Apu tu'uh di.

2

Hay Luwalun Hannah

(Lk. 1:46-55)

¹ Nunluwaluh Hannah an alyonay,

“Mun'amlonga' ahan ay Apo Dios ti nan indatnan wagah ay ha" in!

Ya abatla' mahkay ad ugwan nan namihul ay ha" in,
ya nidugah di umamlonga' ti binaliwana' ay He"a!

² Mi'id ah ohah na'ahhamad hi umat ay He"a, Apu, ti anggay He"an mi'id ah udum!
He"a ya anggay di Diosmi!

³ At da'yun mumpahpahiyang humapit ya ipogpogyu nan pumpabagtuanyu
ti nan Apu tu'u an Dios ya nanginnilan amin,
ya humalyaona nan tataguh nan inatda.

⁴ Ya mun'a'ipung nan panan nan mun'abi'ah an tindalu,
mu nan nakapuy ya mipabi'ahda.

5 Nan tatagun do'ol di tanuddah din hopapna ya bumo'lada ta way pangngalandah ononda, mu din munhinaang hi hopapna ya di-day adi mahinaangan mahkay.

Ya nan bahig ya mawaday pituh* imbalaluyna,
mu nan do'ol di holagna ya ma'ubah nan imbabaluyna.

6 Hi Apu tu'u ya abalinanan mangidat ya mamog-pog hi pi'taguan
ti abalinanan patayon nan tagu,
ya abalinana goh an taguon.

7 Hi Apu tu'u ya wotwotonay udum hi tagu,
ya ipa'adangyanay udum.
Ya ipa'ampanay udum hi tagu,
ya ipabagtunay udum.

8 Ya nan nidugah an na'agwotwot ya idatnay pumhodanda,
ya nan nidugah di ana'ampada ahan ya pabagtuona dida
ta middumdah nan nun'abagtuy haadda ta way atondan me'gonan.

Ti hi Apo Dios ad hakup hinan pognad ta way ipabunan tun luta,

9 ya ipapto'na goh di pundalanan nan tatagunan un'unnud ay Hiya,

---

* 2:5 Hay itudun nan uyap an pituh nan Hudyu ya nagtud, at nan tagun waday pituh imbabaluyna ya alyonday nawagahan hiya ti ustuan ahan.

Mu nan tatagun mangamangat hi
 nappuhi ya umuydah nan wadan
 di pa'ahhelong
 ti bo'on hay abalanan di taguy dumalat hi
 pumhodanda.

¹⁰ He"an Apumi ya ipattigmuh an amin hi tataguh
 tun lutay anidugah di bungotmuh
 nan binuhulmuh nan pama"iam ay dida.
 Ti wada'ad abuniyan,
 ya ipa'alim nan nidugah an atata'ot an
 pummoltam ay dida.
 Mu waday pento'mun mun'alih pangidatam
 hinan ongol an abalinana
 ta mi'id ah mangabak ay Hiya.”†

¹¹ Ya unat goh lempah Hannah an nunluwalu
 ya immanamut da Elkanah hi abungdad Ramah.
 Ya tinaynanda din ung'ungngan hi Samuel hidid
 Shiloh ta bumadang ay Eli an padih nan tamun
 Apo Dios.

Hay Pimmuhian nan Imbabaluy Eli

¹² Ya daden duwan linala'in imbabaluy Eli ya
 na"appuhiy pangatdan adida e'gonan hi Apo Dios.

¹³ (Hay ugalin nan papadin den timpu ya wa
 ay di tagun umuy mange'nong hi onongna ta wa
 ay ta lumuwag nan nihaang an dotag ya immuy
 nan baal di padin nun'odon hi tuwi' an natulluy
 mitwi'.

¹⁴ Ya ta"on un wah din nibobongat nan dotag
 ya tingwi'na, ya inagawna, ya inalinay, “Hiyah
 te bagin nan papadi!” At hiyah ne ina'inat din

---

† **2:10** Itudunay aat Jesu Kristu.

papadih an amin hidin holag Israel an immuy ad Shiloh an nun'onong.)

15 Mu hay inat nan imbabaluy Eli ya ta'on un aggyuy nipulu' nan taba ya immuy nan baaldah nan tagun mun'onong, ya inalinay, “Idatmuy udum an dotag ta ipagan nan padi, mu adina pohdon un hay nalutun dotag di idatyu ti hay ma'atay pohdona!”

16 Ya gulat ta alyon nan tagun mun'onong hinan baal di, “Awni ta mipulu' nan taba ta malpah at ta'on unmu do'lon di alam!” mu alyon nan baal di, “Mahapul an idatmud ugwan, ti gulat ta adim at un'u eploh an alan!”

17 Heten bahol nan imbabaluy Eli ya nidugah an na'appuhih pannig Apo Dios ti aggyuda ene'gonan nan ne'nong ay Hiya.

Hi Samuel an wad Shiloh

18 Mu hi Samuel ya innaynayunan intamuan hi Apo Dios. Ya ta'on un ung'ungnga ya nalubungan hi ephod an lubung di padi an hay niyamma ya mumpaha' an mundonggol an lo'ob.

19 Ya tinawon ya gun mun'ammah inanah nan it'ittang an magayad an lubung an ephod ta iyuyanan hiyah nan pi'yayanan ahawanah nan umuyda pun'onngan hinan tinawon an e'nongda.

20 Winagahan Eli an padi da Elkanah ay ahawanan alyonay, “Hi Apo Dios ya idatnay udumnah holagyun ten babai ta waday mihukat eten endawna, ya indawatyun ibangngad goh ay Apo Dios!” Ya unat goh nalpah ya immanamutda mahkay hi abungda.

21 Ya enehmo'an Apo Dios hi Hannah, at nunholagonah tuluy linala'i ya duway binabai. Hi Samuel ya hidih nan Tuldán Abung hi nuntamuanah nan tamun Apo Dios di immel'elgana.

Hi Eli ya nan Linala'in Imbabaluyna

22 Ya na'alla'ay mahkay hi Eli, ya dengngolna nan ato'aton nan imbabaluynan linala'ih nan tatagun holag Israel. Ti hay oha ya nan numpangelo'andah nan binabain bumadang hinan pantaw di Tuldán Abung‡ an pundayawan ay Apo Dios.

23 At alyonan diday, “Dengngol'uh nan tatagun holag Israel an amin nan na"appuhin inatyu! Mu anaad ta inatyu hana?

24 At da'yun imbabaluy'u ya adi maphod hanan donglo' an ulgu'ulgudon nan tatagun Apo Dios!

25 Ti gulat ta han tagu ya mumbahol hinan ibbanan tagu ya hi Apo Dios di manumalya enen numbahol. Mu gulat ta mumbahol nan tagun Apo Dios ya hay manumalya mah ay hiya?” Mu adida dongdonglon nan itugun amada ti hi Apo Dios di nangiyabulut an mapatoyda.

26 Ya din ung'ungngan hi Samuel ya emmel'ellog, ya pohpohdon Apo Dios ya nan tatagu hiya.

Hay Imbaag nan Propetah Nappuhin Ma'at hi Pamilyan Eli

27 Wada han propetan Apo Dios an immuy ay Eli, ya inalinan hiyay, “Hiyatuy inalín Apo Dios

---

‡ 2:22 Mid ah udumnan verses an mangituduh aat nan binabain bumadang hinan pantaw di Tuldán Abung, at aggyu tu'u inilay tamuda.

ay he"a: Undan agguy'u impattig di bi'ah'uh din hopapnah nahbutan din o'ommodyuh nan alid Egypt?

²⁸ Ya hi Aaron di pento"uh nan holag di i'Israel ta hiyay padin umuy hinan pun'onngan ta gohbona nan incense, ya hiyay mangilubung hinan ephod an lubung di padih pi'hapitanan Ha"in. Ya indat'u goh ay hiya nan udumnan dotag an mipulu' an e'nong nan holag Israel ay Ha"in.

²⁹ Ya anaad mah ta pohpohdonyuat goh an alan nan inyuldin'un e'nong nan tatagu' ay Ha"in an bo'on bagiyu? Ya anaad ta nidugdugah di pange'gonam hinan imbabaluyumu ya un Ha"in? Anaad ta inyabulutmuy pangngalanda nan ma"ap'aphod an dotag hinan e'nongdan Ha"in ta hiyay itanudda?

³⁰ Ha"in an Apuyun Dios di holag Israel di nangalih, Intulag'un da'yu ya nan holagyuy papadih enggana. Mu ad ugwan ya alyo' di, Pogpogo' hene! Ti nan mange'gon ay Ha"in di hiyay e'gona', ya nan mamihul ay Ha"in ya minganuyda.

³¹ Ya adi hinnuud at pogpogo' da'yun pamilya ya da'yun himpangapu ta mi'id ah ma'angang hi mala'ay ay da'yu!§

³² Ya nidugah di punlungdayaanyuh nan Tuldan Abung'u. Ya ta"on un'u wagahan nan holag Israel mu nan holagmu ya adida mala'ay, ya nun'atoyda.

³³ Mu an amin ayun taguo' an ma'angang an muntamuh nan pun'onngan ya ta"on un ayu mataguh nan lugwayu ya nidugah di lungdayayu.

---

§ **2:31** Nipa'annung hinan I Sam. 4:11, ya I Sam. 22:18-19, ya I Ki. 2:26-27.

Ya mun'atoy nan holagyu an ta"on unda ungunga.

³⁴ Ya hay panginnilaam an umannung date nan inali' ya nan ma'at hinan duwan imbabaluymun da Hophni ay Phinehas ti mundehhandan mapatoy hinan ohay algaw.

³⁵ Mu waday ohah pilio' hi padi' hi mangun'unud hi an amin hinan pohdo' hi atona,* ya idat'uy holagna ta inaynayundan itamuan nan pot'o' an mun'ali.

³⁶ Ya an amin nan na'angang an agguy napatoy hinan holagmu ya umuyda munhippi an mun'adaw ay hiyah pihhu ya ma'an. Ya mumpahpahmo'dan hiyan alyonday, Ta"on un da'mi pumbalinon hi baalyun papadi mu ta waday pe"ananmi!"

3

Hay Numpattigan Apo Dios ay Samuel

¹ Ya hinalimunan Eli heden ungan hi Samuel ta way inatnan nanginaynayun an bumadang hinan ipatamun Apo Dios. Ya henen gutudna ya manghan di pi'hapitan ya pumpa'ilaan Apo Dios.

² Ya wada han ohan nahdom ya nolo' hi Eli hinan olo'ana tuwali. Mu din matana ya na'unabbaan, at adi umday pannigna.

---

* **2:35** Hi Zadok an ohan Nabagtun Padih din amatagun David (II Sam. 8:17; 15:24, 35; 20:25) ya nipallog hinan oha goh an Nabagtun Padin hi Abiathar ta oh'ohha hiyan ma'alih Nabagtun Padih din timpun nan Alin hi Solomon (I Ki. 2:35; I Chron. 29:22). (Bahaom nan footnote di II Sam. 8:17 ta innilaom di anaad ta duwadan Nabagtun Padi.)

³ Ya nan hilaw Apo Dios hinan Timpluna* ya aggyu nadop, ya hidih nan Timplu di nolo'an Samuel an awadan nan Kahon an Nittuwan di Uldin Apo Dios.

⁴ Ya heden na'uy an tumalanu ya inayagan Apo Dios hi Samuel an inalinay, “Samuel, Samuel.”

Ya tembal Samuel an inalinay, “Wah tua', Apu!”

⁵ Ya timmagtag an immuy ay Eli, ya inalinay, “Tayaa', Apu.”

Ya inalin Eli ay hiyay, “Aggyu da'a inayagan. At numbangngad'aat, ya nolo'a.” Ya numbangngad mah hi Samuel, ya nolo'.

⁶ Ya inayagan goh Apo Dios hi Samuel, at bimmangon, ya immuy ay Eli, ya inalinay, “Anaad ta inayagana'?”

Ya tembal Eli an inalinay, “Imbaluy'u, aggyu da'a inayagan, at numbangngad'aat, ya nolo'a.”

⁷ Ya aggyu inilan Samuel di aat Apo Dios ti mi'id ah ni'hapitan Apo Dios ay hiya.

⁸ Ya nun'ali goh hi Apo Dios ay Samuel hi pitluna. Ya bimmangon goh hi Samuel, ya timmagtag an immuy ay Eli, ya inalina goh di, “Tayaa' ti inayagana'.”

Ya ninomnom mahkay Eli an hi Apo Dios di nun'ayag hinan ungan hi Samuel.

⁹ Ya inalanan Samuel di, “Mumbangngad'a ta eka molo' ta mun'ali ay goh hi Apo Dios ya inalim di, Apu, aga ta humapit'a ta donglo' an baalmu.” At numbangngad hi Samuel ta umuy an molo'.

¹⁰ Ya immuy hi Apo Dios, ya timma'dog hidi, ya nun'alin umat hi inatnah din nahhun an inalinay, “Samuel! Samuel!”

---

* **3:3** Unu nan Tuldán Abung.

Ya inalin Samuel di, “Humapit'a, Apu, ta donglo' an baalmu.”

¹¹ Ya inalin Apo Dios ay Samuel di, “Tigom ti adi madnoy at waday ato' hidid Israel, at an amin di mangngol hinan aatna ya wumogwogdah ta'otda.

¹² Ya madatngan ay henen algaw ya ipa'annung'un Eli ya nan pamilyana din imbaga' hi ato' ay dida an din inali' hi hopapna ta nangamung di angunuhna.

¹³ Ti ina'alli' tuwali ay hiyan moltao' nan hologna enggana an dumalat nan inilanan bahol nan imbabaluynah adida pange'gonan ay Ha'in, mu agguyna impawa didan ta'on ahan hi unda adi dumngol.

¹⁴ At hiyah ne dumalat hi nangihapataa' an nan baholnan holag Eli ya adi ahan mapogpog hi enggana an ta'on hi unda onngan.”

¹⁵ Ya nolo' hi Samuel ta nangamung nawa'ah, ya bimmangon ta imbughulna nan pantaw di Tuldan Abung Apo Dios. Ya timma'ot hi Samuel an nangibaag ay Eli hinan impa'innilan Apo Dios ay hiya.

¹⁶ Mu inayagan Eli hiyan inalinay, “Samuel an imbaluy'u.”

Ya tembal Samuel an inalinay, “Wah tua', Apu.”

¹⁷ Ya inalin Eli ay hiyay, “Hay inalin Apo Dios ay he"a? Mi'id ahan ah ihautmun ha'in ti nidugah di pummoltan Apo Dios ay he"ah unmu adi ibaag an amin nan impa'innilanan he"a!”

¹⁸ At imbaag Samuel an amin ay hiyan mi'id ah inhautna. Ya inalin Eli mah di, “Hiyah Apu tu'u, at atonay inilana maphod.”

¹⁹ Ya hinahalimunan Apo Dios hi Samuel eden immel'elgana, at an amin nan hapiton Samuel ya ipa'annungna.

²⁰ Ya an amin nan holag Israel an mete"ah nan numpunhitud Dan hi appit hi iggid hi un hagangon di buhu'an di algaw ta nangamung ad Beersheba hi appit hi agwan hi un hagangon di buhu'an di algaw ya immatunanda an hi Samuel di naptu' hi punhapiton Apo Dios hinan tatagu.

²¹ Ya innaynayun Apo Dios an niddum ay Samuel hi immayanad Shiloh, at hidiy ni'hapitanan hiya. At wa ay di hapiton Samuel ya donglon an amin nan holag Israel.

4

Hay Nanamhaman nan iPhilistia hinan Kahon an Nittuwan nan Uldin

¹ Henen gutudna ya immuy nan holag Israel ta gubatonda nan iPhilistia. Ya nungkampudad Ebenezer, ya nungkampu goh nan iPhilistia ad Aphek.

² Ya hennag nan tindalun nan iPhilistia nan tindaluda ta umuyda damuwon nan tindalun nan holag Israel. Ya unat goh intagandan nunggugubat ya inabak nan iPhilistia nan holag Israel, at hay uyap di numpatoydah nan holag Israel ya opat di libuh nan tindaluh nan nunggugubatanda.

³ Ya unat goh numbangngad nan na'angang an tindaluh nan nungkampuanda ya alyon nan ap'apun di holag Israel di, "Anaad ta impa'abak ditu'un Apu tu'ud ugwan hinan iPhilistia? At umuy tu'ud Shiloh ta alan tu'u nan Kahon an

Nittuwan nan Uldin Apu tu'u ta mihina mahkay ay ditu'u, at hiyay bumaliw ta adi ditu'u abakon hinan pi'buhul tu'u!"

⁴ At nunhonagda din linala'i ta umuydad Shiloh an mangalah nan Kahon an Nittuwan din Uldin Apu tu'un nidugah di abalinana an Hiya ya wagwah dih nan gagwan nan cherubim.* Ya nan duwan linala'in imbabaluy Eli an da Hophni ay Phinehas ya nitnuddah nan nangdon hinan Kahon an Nittuwan nan Uldin Apo Dios.

⁵ Ya unat goh nidadong nan Kahon an Nittuwan nan Uldin Apu tu'uh nan nungkampuanda ya an amin nan holag Israel ya enlotdan mumpangit'u' hi amlongda, at ma'otgal tun lutah atondan tumanu'u'.

⁶ Ya unat goh dengngol nan iPhilistia an bumanugawda ya alyonday, "Anaad nin ta omela'elagdah nan kampun nan Hudyu?"

Ya unat goh dengngolda an nidadong nan Kahon an Nittuwan nan Uldin Apo Dios hinan kampuda

⁷ ya timma'otda nan iPhilistia an alyonday, "Nan Diosda ya wah nan kampuda, at mahmo' tu'u ti mi'id ah umat hinah na'at hidin hopapna!

⁸ At mahmo' tu'u ti hay mamaliw ay ditu'uh nan abalinan nen mabi'ah an Dios? Ti hiyah ne nan Dios an nangipaligligat hinan i'Egypt hinan numbino'ob'on an dogoh hidin wadandah nan mapulun!

⁹ At ditu'un iPhilistia ya tumulid tu'u ti undan bo'on tu'u linala'i? Ti adi tu'u ay ya ma'abak

---

* **4:4** Nan cherubim ya ohan kalahin di anghel Apo Dios.

tu'u, ya ditu'uy baal nan Hudyun umat hidin namaalan tu'un dida! At gubaton tu'u dida ti linala'i tu'u!”

¹⁰ At ginubat nan iPhilistia nan holag Israel, ya inabakda dida. Ya nun'atoy nan tindalun nan holag Israel an tulumpuluy libu, ya din tindalun mun'atagu ya numpangalayawda an numpumbangngaddah nan babluyda.

¹¹ Ya hinamhamda din Kahon an Nittuwan din Uldin Apo Dios. Ya nan duwan linala'in imbaluy Eli an da Hophni ay Phinehas ya napa-toyda.†

Hay Natayan Eli

¹² Ya heden algaw ya wada han lala'in holag Benjamin an limmayaw an nalpuh nan nunggugubatanda, ya immuy ad Shiloh. Ya nun'ahekkhek di lubungna, ya hupuhupu' di ulunah punlungdayaana.

¹³ Ya unat goh nidatong hinan babluy heden lala'i ya wah dih Eli an inu'umbun hidin umbunanah nan pingit di kulhan munhohhood hi way ipa'inniladah aat nan buhul ti omod'o'od'od ti ini ya way ma'at hidin Kahon an Nittuwan nan Uldin Apu tu'u. Ya heden lala'i ya imbaagnan amin nan na'na'at, at kumaniladan amin nan tataguh nan babluy.

¹⁴ Ya unat goh dengngol Eli nan kilan di tatagu ya inalinay, “Anaad ta ahikikila an amin nan tataguh tun babluy?”

---

† **4:11** Nan liblu an *The Targum of Jonathan* ya ituduna an hi Goliath di namatoy ay da Hophni ay Phinehas, mu mid mapto'.

At heden lala'i ya nunnaudonan immuy hinan wadan Eli

¹⁵ an na'alla'ay an hay tawona ya nahiyam ta han walu, at na'unabbaan di matana.

¹⁶ Ya inalin den lala'in Eli di, “Nalpuwa' hidih nan nunggugubatanmin unna' limmayaw ad ugw an algaw!”

Ya inalin Eli di, “At hay na'at mah tun imbaluy'u?”

¹⁷ Ya tembal den ungan nangipa'innilah nan na'at an inalinay, “Nun'ipalayaw nan iPhilistia dida, ya nidugah an do'ol di nun'atoy hinan tindalun holag Israel, ya nan duwan imbabaluymu an da Hophni ay Phinehas ya ni'yatoyda goh, ya inalada din Kahon an Nittuwan nan Uldin Apo Dios!”

¹⁸ Ya unat goh dengngol Eli nan inalin den lala'ih na'at hidin Kahon an Nittuwan nan Uldin Apo Dios ya nalangad, at nagah hinan inumbunanah nan way delloh di pantaw ya na'ipung di bagangna, at natoy ti na'alla'ay tuwali ya mataba. Ya napat di tawon hi nun'ap'apuwanah nan holag Israel ya un matoy.

Hay Natayan nan Nabalun Ahawan Phinehas

¹⁹ Ya hede han inapun Eli an ahawan Phinehas ya nunhabin magadyuh di puntungawana. Ya unat goh dengngolna nan inulgudda an nahamham nan Kahon an Nittuwan nan Uldin Apo Dios, ya hi ahawana ya hi Eli an hi amada ya natoyda ya himbumagga ya dinumgoh di putuna, at nuntungaw.

²⁰ At unat goh wan matoy ya inalin din babain namadang ay hiyah nuntungawanay, “Pabi'ahom

di punnomnomam ti lala'i nan intungawmu!" Mu agguyna hiya tembal.

²¹ Mu nginadnanah den ung'ungnga ta hi Ich-abod‡ an inalinay, "*Na'aan nan pumhodan* nan holag Israel!" Ya manu ay inalinah ne ti nahamham nan Kahon an Nittuwan nan Uldin Apo Dios hinan holag Israel, ya nan natayan da Eli an hin'ama.

²² Ya impidwanan nangalin inalinay, "Mi'id di bumadang hinan holag Israel ti nan Kahon an Nittuwan nan Uldin Apo Dios ya nahamham!"

5

Hay Nihinan nan Kahon hinan iPhilistia

¹ Ya unat goh hinamham nan iPhilistia nan Kahon an Nittuwan nan Uldin Apo Dios at enekakdad Ebenezer ta inyuydah nan babluy ad Ashdod.

² Ya inyuydah nan Timplun Dagon* an bululda, ya indellohdan impatang.

³ Ya unat goh nabiggat ya nanelhelongda nan tatagud Ashdod an immuy ya tinnigdan natu" in din bulul an hi Dagon, ya nunlulu'bub hinan lutah nan way inayungan din Kahon an Nittuwan nan Uldin Apo Dios. Ya innalda din bulul an hi Dagon, ya impabangngaddah din nihinana.

⁴ Ya nabiggat goh ya nanelhelongdan immuy, ya tinnigda goh an natu" in hi Dagon, ya nunlulu'bub hinan lutah nan way inayungan nan Kahon Apo Dios. Mu din ulun Dagon ya naputulan,

---

‡ 4:21 Hay pohdonan ibaga ya *na'aan nan pumhodan*. * 5:2 Hi Dagon ya bulul di iPhilistia, ya hiya anuy hi agin El, ya hi aman Ba'al. Ya hay impapto'na anu ya nan nitanom.

ya nan duwan ngamayna ya naputulan goh, ya nun'iwallangdah nan way pantaw, ya anggay nan odolnah na'angang.

⁵ Hiyah ne dimmalat ya engganad ugwan an algaw ya nan papadin Dagon ya an amin nan tatagun umuy hinan Timplun Dagon ya mahapul an ikanganda nan pingit di pantaw.

⁶ Ya nunligligaton Apo Dios nan tatagud Ashdod ya nan numpunhituh nan heneggonda, at limpuhna didah pogha, at numpundogohda.

⁷ Ya unat goh ininnilan nan tatagud Ashdod nan ma'ma'at ay dida ya invaliday, "Adi tu'u ihinah tu nan Kahon Apo Dios an dayawon nan holag Israel ti ten nidugah di pangatnan ditu'u ya nan dayawon tu'un hi Dagon!"

⁸ At impa'ayagda ta na'amungdan amin nan a'apun nan iPhilistia, ya invalidan diday, "Hay aton tu'uh nan Kahon an Nittuwan di Uldin nan Dios di holag Israel?"

Ya tembaldan invaliday, "Mahapul an miyuy hidid Gath." At enekakda mah hidi nan Kahon an Nittuwan di Uldin.

⁹ Ya unat goh nalpah an niyuy nan Kahon hidid Gath ta inhinadah di ya nunligaton goh Apo Dios nan tatagun den babluy, at nidugah di ta'otda. Ya linipuhna goh didah pogha an ta'on nan ung'ungungnga ya nan mina'ma'ilog.

¹⁰ At impiyuyda din Kahon ad Ekron.

Mu unat goh inamang nan tatagud Ekron an indatongda ya bimmanugawda din tataguh nan babluy an alyonday, "Inyalidah tu nan Kahon an Nittuwan di Uldin nan Dios di holag Israel ta omod un ditu'uy aminona an patayon!"

¹¹ Ya impa'ayagda goh nan a'ap'apud Philistia, ya alyondan diday, “Ekakyu ni' ahan alan nan Kahon an Nittuwan di Uldin nan Dios di holag Israel ta mibangngad hinan nihinana tuwali ti adi tu'u ay at aminon ditu'un pumpatoy!” Ti nen do'ol di nun'atoy hinan abablubabluy ti nan tatagu ya nunligligaton Apo Dios dida, hiyaat un nidugah di ta'ot an amin nan tatagu.

¹² Ya nan tatagun agguy natoy ya nalipuhdah pogha, at kumaniladan amin. Ya nan kiladan nen babluy ya immatam ad daya.

6

Hay Nangibangngadan nan iPhilistia hinan Kahon Apo Dios hinan Holag Israel

¹ Nan Kahon an Nittuwan nan Himpulun Uldin Apo Dios ya nihinah nan babluy di iPhilistia hi pituy bulan.

² Ya impa'ayag nan iPhilistia nan papadida ya nan mumpun'utung an inalidan diday, “Hay aton tu'uh nan Kahon nan Dios di holag Israel? Ibaagyuy atonmin mangibangngad eden Kahon.”

³ Ya inaliday, “Gulat ta ipibangngad tu'uh nen Kahon hinan holag Israel ya mahapul an waday iddummyuh Onong di Bahol enen Dios ta ma'aan di baholyu. At umadaog ayu, ya hiyay panginni-laanyuh anaad ta moltaon da'yu.”

⁴ Ya inalin nan iPhilistia di, “Hay aat nin nen Onong di Bahol hi idat tu'un Hiya?”

Ya tembaldan inaliday, “Lemay balitu' an na'imul an ay pogha, ya lemay balitu' an umat hi

bu'at* di ammada ta miyunnud hinan uyap nan leman a'ap'apun di iPhilistia. Ti bo'on ditu'un tataguy namolta ya anggay, mu ta"on nan a'ali tu'u.

⁵ Mahapul an iyammayuy meyengngoh hinan nun'ap'ol an lamoh an dodoghon tu'u, ya nan meyengngoh hinan bu'at an didanay impa'alín nan Dios di holag Israel an mama"ih nan babluy tu'u ta henen atonyu ya hiyay pundayawyun nen Dios di holag Israel ta olom ya ipogpognan mumoltan ditu'u, ya nan dios tu'u, ya tun babluy tu'u.

⁶ Anaad ta ipa'odholyuy nomnomyun umat ayuh din i'Egypt ya hi Pharaoh an impa'odholday nomnomda? Ti pinaligligat Apo Dios dida ya unda mahkay iyabulut an makak nan holag Israel ad Egypt.

⁷ At mumpa'amma ayuh balbalun kalesa, ya mun'anap ayuh duwah nan na'lum an baka, ya hamadonyu ta nan agguyda pinatnaan an nungguyud. Hiyah ne panguyudyuh nan kalesa, ya inyuyu nan imbaluydan uyaw hinan pahtu hinan pukukanda.

⁸ Ya alanyu nan Kahon an Nittuwan nan Uldin Apo Dios, ya inluganyuh nan kalesa, ya indulpigyun pi'lugan nan kahkahhon an nangituwanyuh nan balitu' an niyamma ta onong hi a'aliwan di bahol. Ya impaguyudyuh nan baka ta nangamungdah nan pangiyayanda.

⁹ Mu a'ammangonyuh unna ipluy an umuy hi-

---

* **6:4** Mid mapto' ya nan bu'at di nangiwa'at hi dogoh hi abablubabluy, ya mid mapto' ya henen dogoh ya ma'alih plague an ohan atata'ot an kalahin di dogoh an itolman nan bu'at hinan tatagu.

nan babluy ad Beth Shemesh.† Ya hidi ay di ayana at hiyah ne panginnilaan an hi Apo Dios di nangidat hinan ligat tu'u. Mu gulat ta adi umuy hidi ya hiyay panginnilaan tu'un bo'on Hiyay nangidat hinan ligat tu'u an un tuwali gagangaynan un hay nalmun dogoh.”

¹⁰ At inunud nan tatagu din inalida, at immuyda innal din duwan bakan na'lum, ya impaguyudda din kalesa, ya enekakda din ulbun an imbaluy din baka ta inyuydah nan pahtu an impukuk.

¹¹ Ya inluganda din Kahon Apo Dios hinan kalesa, ya indulpigda din nittuwan din balitu' an inyammadan umat hi nun'ap'ol an lamoh ya umat hi bu'at.

¹² At impadeh din bakan ipluydah nan kulhan miyuy hi ad Beth Shemesh ya unda nundadapuh an dimmaladalan an aggyuda inhinghingngih nan appit hi agwan unu wadhong, ya nan leman a'ap'apuh ad iPhilistia ya nangun'unudda ta nangamung unda negpong hi igad ad Beth Shemesh.

¹³ Nan tatagud Beth Shemesh ya wah didan mumboto' hi wheat an umat hi paguy hinan nundotal.‡ Ya unat goh inta'wadda ya inamangda din Kahon Apo Dios, ya nidugah di amlongdah nanniganda.

¹⁴ Ya nidatong din kalesa nan payaw Joshua an iBeth Shemesh, ya inta'dognah nan way ne-

---

† **6:9** Hay pohdon ten ngadan di babluy an ibaga ya *lugal hi awadan nan bulul an algaw*. Ya heten babluy ya wah nan igad di babluy ad Philistia ya ad Judah, ya nan holag Levi di nunhituh di (Josh. 21:13-16). ‡ **6:13** Hay timpuh abto'an nan wheat ad Israel ya April hi engganah June.

heggon hinan ongol an batu. Ya nunggihan nan tatagu din ayiw an niyammah kalesa ta nanungudah nan bakan Onong an Moghob ay Apo Dios.

15 Ya nan holag Levi di nangila"uy hidin Kahon an Nittuwan di Uldin Apo Dios ya din kahkahhon goh an nittuwan din balitu', ya impattu'dah din ongol an batu. Ya heden algaw ya nan tatagud Beth Shemesh ya nun'onongdah nan Onong an Moghob ya nan udum an onong an me'nong ay Apo Dios.

16 Ya unat goh ina'amang din leman a'ap'apun nan iPhilistia hadin na'na'at ya nakakdan nen algaw ta numbangngaddad Ekron.

17 Ya din leman balitu' an indat nan iPhilistia ta Onong di Baholda ta me'nong ay Apo Dios ya nalpuy ohah ad Ashdod, ya nan oha ya ad Gaza, ya nan oha ya ad Ashkelon, ya nan oha ya ad Gath, ya nan oha ya ad Ekron.

18 Ya hay uyap din balitu' an niyammah umat hi bu'at ya umat hinan uyap di ahigihigib di hinohhan leman ap'apud Philistia. Ya nan ongol an batuh nan uman Joshua ad Beth Shemesh an nangihinandah nan Kahon Apo Dios ya ihtiguanan immannung an na'at. Wadah dih engganad ugwan.

19 Ya hi Apo Dios ya pinatoynay udumnah din tatagud Beth Shemesh an namadah an nangihidip

hi bunol den Kahon an Nittuwan di Uldina. § Hay lammung di tataguh nun'atoy ya napituda, at nidugah di nunlungdayaan din tatagun dumalat nan na'at hinan i'ibbada.

Miyuy nan Kahon ad Kiriath Jearim

²⁰ Ya inalín nan linala'ih ad Beth Shemesh di, “Undan udot way mangitulid an adi tuma'ot enen Dios an na'abbagbagtun mi'id nipaddungana ya mi'id ah baholna? Ya hay pangiyayan tu'u nin hinan Kahona ta adi mihinah tun wadan tu'u?”

²¹ At nunhonagdah umuy mi'hapit hinan tatagud Kiriath Jearim ta alyonan diday, “Nan iPhilistia ya imbanggadda din Kahon an Nittuwan nan Uldin Apo Dios, at umali ayu ta alanyu ta da'yuy okod.”

7

¹ At immuy nan tatagud Kiriath Jearim an nangngal eden Kahon Apo Dios, ya inyuydah abung Abinadab an nunhituh nan duntug. Ya ene'koddah nan imbaluynan hi Eleazar* ta hiyay mangipapto' hinan Kahon ta iyadugna.

---

§ **6:19** Waday tulun gina'un nittuh nan Kahon: (1) nan tibung an nittuwan nan ma'an an tinapay an indat Apo Dios hinan Hudyuh nan mapulun (Ex. 16:32-34), ya (2) nan hul'ud Aaron an himmalepeng an napaya'an (Heb. 9:4), ya (3) nan duwan ikab an batun nitud'an di Himpulun Uldin (Heb. 9:4). Mu hidin nangiyayan nan holag Levi eten Kahon hinan Timplun Apo Dios an impiyamman din Alin hi Solomon ya un anggay din duwan ikab an batuy nittu (I Ki. 8:3-9). Mid mapto' ya nan napitun linala'in iBeth Shemesh di nangngal hinan ma'an an tinapay ya nan hul'ud Aaron. * **7:1** Mid mapto' ya da Abinadab ay Eleazar ya holag Levi, ya mid mapto' ya holag Aaron goh (bahaom nan footnote di I Sam. 6:9).

Hay Numpapto'an Samuel hinan Holag Israel

² Nan Kahon an Nittuwan nan Uldin Apo Dios ya nabayag di nihihinnanad Kiriath Jearim ti duwampuluy tawon. Ya heden gutudna ya an amin nan holag Israel ya nuntutuyuda, ya ente"ada goh an mangunud ay Apo Dios.

³ Ya ni'hapit hi Samuel hi an amin hinan holag Israel an inalinan diday, “Gulat ta immannung an hay nomnomyu ya popohdonyu an mumbangngad ay Apo Dios ya mahapul an itapalyu nan dios an nalpuh udum an babluy, ya ta"on nan bulul an umat hi babain hi Ashtoreth. Ya mahapul an itulagyun hi Apo Dios ya anggay di dayawonyu, at baliwan da'yuh nan aton nan iPhilistia.”

⁴ At nan holag Israel ya inunudda, at intapalda din bulul an hi Ba'al ya din Ashtoreth ta inyohhada ta hi Apo Dios ya anggay di dayawonda.

⁵ Ya inalín Samuel ay diday, “Ma'amung ayuh ad Mizpah† ta hidiy pangiluwalua' ay da'yun Apo Dios.”

⁶ Ya unat goh na'amungdah did Mizpah ya hinumwo'dah nan danum, ya inhiitdah nan hinagang Apo Dios. Ya henen ohay algaw ya nun'ulatda, ya nuntutuyudan alyonday, “Numbahol amin He"a, Apo Dios!” Ya hi Samuel di nun'ap'apuh nangipapto' hinan holag Israel hidid Mizpah.

⁷ Ya unat goh dengngol nan iPhilistia an na'amung nan holag Israel hi ad Mizpah ya inamung din a'ap'apuda nan tindaluda ta umuyda

---

† **7:5** Hay inadagwin nan babluy ad Jerusalem hi engganad Mizpah ya himpulu ta duwan kilomitlu.

gubaton dida. Ya unat goh dengngol nan holag Israel an na'uy nan iPhilistia ya ma'atta'otda.

⁸ Ya inalidan Samuel di, “Adim ni' idinong an munluwalun Apo tu'un Dios ta ibaliw ditu'uh nan iPhilistia!”

⁹ At innal Samuel din agguay naphun kalnilu, ya ene'nongnan Apo Dios an genhobnan amin. Ya nunluwaluh Samuel ay Apo Dios ta ibaliwna nan holag Israel, ya dengngol Apo Dios nan luwalun Samuel.

¹⁰ Ya heden pange'nongan Samuel hinan Onong an Moghob ay Apo Dios ya nidatong nan iPhilistia an mangubat hinan holag Israel, mu nidugah di inat Apo Dios an nangipa'idul ta nunluhitana nan iPhilistia, at mi'id potu' di atondan lumayaw ta omod un inabak nan holag Israel dida.

¹¹ At nan holag Israel ya nunnaudondan bim-muhu' ad Mizpah, ya numpudugda nan iPhilistia. Ya impadalaldandan numpatoy didah engganay unda dimmatong ad Beth Kar.

¹² At inummal hi Samuel hi batu ta hina"adnah nan numbattanan ad Mizpah ya ad Shen, ya nginadnana ta hi Ebenezer[‡] ti inaliday, “*Binadangan da'min Apo Dios!*”

¹³ At nan iPhilistia ya na'abakda, ya adida mahkay umuy an mangubat hinan holag Israel ti baliwan Apo Dios didah engganayan de han atagun Samuel an pumpapto'ana. §

[‡] **7:12** Hay pohdonan ibaga ya *batu an bumadang*. § **7:13** Mu hidin timpun di nun'alian Saul ya numbanggad goh nan iPhilistia an nangubat hinan holag Israel (I Sam. 9:16; 10:5; 13:3, 5; 17:1; 23:27), mu bo'on hi Samuel di numpapto' enen gutud ti nan Alin hi Saul.

¹⁴ Ya din babluy an penloh nan iPhilistia hinan holag Israel ya binangngadda, at hinakup mahkay nan holag Israel an mete"ad Ekron ta nangamung ad Gath. Ya ta"on nan nun'eheggon an babluy an din lutadan din kinaphul nan iPhilistia ya hinakup nan holag Israel. Ya impog-pog mahkay nan holag Amor an mangubat hinan holag Israel.

¹⁵ Hi Samuel di nangingaynayun an nun'ap'apun nangipapto' hinan holag Israel hi engganah un natoy.

¹⁶ Hidin amatagun Samuel ya atawotawon ya gun umuy munle'le'od hi an amin hinan babluy an mete"ad Bethel ya un ad Gilgal, ya un ad Mizpah ta ipanuhna nan way lilin nan holag Israel an numpunhitun danen babluy.

¹⁷ Ya nalpah ay hana ya un mahkay mumbangngad hi ad Ramah hi wadan di nunhituwana, ya hidi goh ya gunna ipanuh nan holag Israel. Ya inyammana goh hidi nan pun'onngan ay Apo Dios.

8

Hay Namhodan nan Holag Israel an Waday Alida

¹ Ya unat goh nala'ay hi Samuel ya pento'na nan linala'in imbabaluy na ta diday nun'ap'apun nangipapto' hinan holag Israel an mamadang ay hiya.

² Ya hay ngadan nan pangpangullun imbaluy na ya hi Joel, ya hay ngadan nan otob ya hi Abijah. Diday mun'ap'apuh ad Beersheba.

³ Mu aggyuda inanung hi amada ti un hay pihhuy gamgamonda, at mumpabayaddah nan ipanuhda, ya layah nan pamanuhdah nan diklamun di tatagu.

⁴ At an amin nan a'ap'apun nan holag Israel ya na'amungda, ya immuydah nan wadan Samuel hi ad Ramah,

⁵ ya invalidan hiyay, “Ten ad ugwan ya mala'ay'a, ya nan imbabaluyumu ya bo'on nan pangatmuy inanungda. At pot'om di ali ta way mangipapto' ay da'min umat hinan udumnan babluy an waday alida!”

⁶ Mu hi Samuel ya agguyna ahan penhod henen invalida an mahapulday mun'alín dida. At nunluwalun Apo Dios.

⁷ Ya inalin Apo Dios ay hiyay, “Donglom an amin nan ibagan di tatagun he"á. Bo'on he"ay din'ugda ti un Ha"ín, ti adida pohdon hi un Ha"ín di alida.

⁸ Ti nete"ah din nangekaka' ay didad Egypt ta engganad ugwan an algaw ya gunna' din'ug ta hay nat'on an dios di dayawonda, at hiyaat unda aton goh ay he"á.

⁹ At donglom ya inatmu nan alyonda. Mu padanam ahan dida, ya inhamadmun mangibaag hi aat di aton nan a'alín mangipapto' ay dida.”

¹⁰ At inalin Samuel an amin nan inalin Apo Dios ay hiyah pamadanah nan tatagun mangalín hiyah mahapulday ali.

¹¹ At inalinan diday, “Umat hituy aton nan alín mangipapto' ay da'yu: ti alana nan linala'ín imbabaluyyu ta muntindaluy udum, ya pot'onay udumna ta diday mangimunihuh nan kalesan

ma'usal hi gubat. Ya nan udum ya diday mangi-pangpangulu ya miyunud hinan kalesa,

¹² ya pot'onay udumnah u'upihyalna ta diday ap'apun nan hinlibun tindalu, ya hay udum ya ap'apun nan nabonglen tindalu, ya nan udum ya diday mun'aladuh nan payawna, ya nan udum ya diday mumboto'. Ya wada goh di pot'ona ta diday mun'ammah almas ya nan alimatung an miyammah nan kalesan usalon di mi'buhul.

¹³ Ya alana goh nan imbabaluyyun binabai ta puntamuona dida ta mun'ammadah bangbanglu, ya nan udum ya diday munhaang ya mun'ammah tinapay.

¹⁴ Ya alana nan ma"aphod an payawyu ya nan galdenyun natamman hi greyp ya olibo, ya indatnah nan u'upihyalna.

¹⁵ Ya alanay mun'iyapuluh nan paguyyu ya nan greppyu, ya indatnah nan u'upihyalna ya nan baalna.

¹⁶ Ya alana goh nan tagalayu, ya nan ma"aphod an baka, ya dongkiyu ta puntamuona dida ta munhulbidan hiya.

¹⁷ Ya alana goh di mun'iyapuluh nan a'animalyu, ya pumbalinon da'yuh himbutna.

¹⁸ Ya awni ta madatngan henen gutudnah a'atana at kumila ayun dumalat di aton nen aliyun piniliyu. Mu henen algaw an a'atana ya hi Apo Dios ya adina donglon nan ibagayun Hiya.”

¹⁹ Mu nan tatagu ya aggyuda kinulug nan namadan Samuel ay dida, an undaat goh inaliy, “Adi nin aya umat hinay ma'at! Hay ma'ahhapul ya waday mun'alín da'mi!

²⁰ Ti pohdonmi an umat amih nan udumnan

babluy an waday mangipapto' ay da'mi, ya hiyay mangipangulun da'mih un waday buhul!"

²¹ Ya unat goh dengngol Samuel an amin nan nanapit nan tatagu ya impidwanan nangibagan Apo Dios.

²² Ya inalin Apo Dios ay Samuel di, "Abulutom nan ibagada ta idatam didah alida."

Ya unat nalpah hana ya inalin Samuel hinan tatagun holag Israel di, "An amin ayu ya mumpanga'anamut ayuh nan babluy an nunhi-tuwanyu."

9

Hay Nun'ah'upan da Saul ay Samuel

¹ Wada han adangyan an tagun hay ngadana ya hi Kish an holag Benjamin. Hi Kish ya imbaluy Abiel an ap'apun Zeror an holag di a'apun Bekorath an a'apun Aphiah.

² Ya wada han lala'in imbaluy Kish an hay ngadana ya hi Saul an maphod di alala'ina ya unga. Ya mi'id ah lala'ih nan holag Israel hi nipadung hinan amaphod di alala'ina, ya ta'ta'nang ya un didan amin an holag Israel.

³ Ya wada han namenghan ya na'utaw di udumanan dongkin Kish, at inalinan Saul an imbaluy-nay, "Awitom di ohah nan baal tu'u ta mitnud ay he" a ta umuyyu anapon nan nun'a'utaw an dongki tu'u."

⁴ Ya immuyda inanap hinan dudunduntug ad Ephraim, ya mi'id, at innayundan immuy nun'anap hinan lutad Shalisha, ya mi'id. At immuyda goh nun'anap hinan lutad Shaalim, ya

mi'id hidi. Ya immuyda goh hinan lutan Benjamin an nun'anap, ya mi'id goh di inah'upandah di.

⁵ Ya unat goh nidadongdah nan babluy ad Suph ya inalin Saul hinan baal an ni'yibbanay, “Untaat umanamut ti ini ya ditaat goh di iyod'od ama, ya bo'on din nun'a'utaw an dongki!”

⁶ Mu inalin han baal ay hiyay, “Ihna han propetan Apo Dios eten babluy, ya hiya ya me'gonan ti an amin nan ibaagna ya mepto'. At umuytan mangibagan hiya ta olom ya ibaagnay awadan din udum an dongki.”

⁷ Ya inalin Saul di, “Gulat ta umuytan hiya ya hay idatta ti ten napuh di balunta?”

⁸ Ya tembal han baal an alyonay, “Wah tu han itang an silver an pihhu', at hiyay idat'un hiya ta way atonan mangibaag hi wadan nan udum an dongki.”

⁹ (Hidin hopapnad Israel ya hay ugalin nan holag Israel ya mahapul an umuydah nan tagun mumbabbaag hi un way pohdondan ibaga. Ya danen ma'alih mumbabbaag ya ad ugwan ya diday ma'alih propetan Apo Dios.)

¹⁰ Ya inalin Saul di, “Maphod nan ninomnom-muh atonta, at umuyta mah.” At impadehdan umuy hinan babluy an wadan di nunhituwan nan propetan Apo Dios.

¹¹ Ya heden punti'idandah nan duntug an miyuy hinan babluy hi wadan nan propeta ya dinamuda nan do'ol an babalahang an umuy humagub. Ya inalidan diday, “Wah na nan propetan Apo Dios?”

12 Ya tembal din babalahang an inalay, “Nen un pa'alluh an nahhun an immuy hinan babluy ya un da'yu! At punnaudonyu, at ah'upanyu hiya ti un pa"alih tun babluy ti nan tatagu ya waday e'nongdad ugwan hidih nan lugal an pun'onngan hinan tulid di duntug.

13 Ya pohdonyu ay an tigon ya punnaudonyun umuy ta ah'upanyu ti ag'aga ya ipadehnan umuy hinan duntug an pun'onngan. Ti wah didan mamannod ay hiya. Ti adida mangan ta nangamung un dumatong ta itobotbalnan Apo Dios nan ne'nong ya un mahkay mangan nan tatagun na'ayagan. At punnaudonyun umuy ta ah'upanyuh nan babluy ti agguy ni' immuy hinan duntug!”

14 At immuydah nan babluy, ya wan hi'itangan unda immatam ya dinamudah Samuel an umuy hidih nan duntug an mundayaw.

15 Ya hidin agguy nadatngan ni' nan algaw an immayan Saul ya ina'allin tuwali Apo Dios ay Samuel di,

16 “Hinan mabiggat hinan at hitun olas ya honogo' ay he"a han lala'in nalpuh nan holag Benjamin. Ya hiitam hiyah lana ta idawatmu ta hiyay panginnilaan an hiyay pento"u an mun'ap'apuh nan tatagu' an holag Israel. Hiyay mangibaliw ay da'yun tatagu' hinan at'aton nan iPhilistia an buhulyu ti tinnig'u nan nipaligligatanda, ya dengngol'u goh nan pumpahpahmo'andan Ha"in.”

17 Ya unat goh tinnig Samuel hi Saul ya inalin Apo Dios ay hiyay, “Hiyah ne lala'ih inali' ay he"an mun'ap'apuh mangipapto' hinan tatagu'.”

18 Ya himmigup hi Saul hinan pantaw nan allup di babluy, ya tinnignah Samuel, ya inalinay, “Itudum ni' di wadan di abung nan mumbabbaag.”

19 Ya tembal Samuel an inalinay, “Ha" in nan alyondan mumbabbaag. At iyun'unnayun umuy hidih nan buludnah wadan di pundayawan ta unna' mangunud. Ad ugwan ya me"an'a ya nan baalmun ha" in. Ta hi ma'et hinan helhelong ya un'u ibaag an amin di ngadan ne an nom-nomonyun ibagan ha" in ta malpah ya un ayu umanamut.

20 Ya adim nonomnomon nan dongkin tuluy algaw di naluh hi na'utawanda ti na'ah'upanda. Hay ma'ahhapul at ya nan namnamaon nan i'ibba tu'un holag Israel an mun'ap'apun mangipapto' ay dida an mi'id di udum an anggay he" a ya an amin nan pamilyan amam.”

21 Ya tembal Saul an inalinay, “Ha" in ya nalpuwa' hinan holag Benjamin an na"ahnot hinan holag Israel, ya da' min himpangapu ya mibilang an na'ampay nitaguanmi! Ya anaad ta alyom ay ha" in di umat hina?”

22 At inawit Samuel hi Saul ya han baalna, ya enehgopna didah nan abung an wadan di na'amung, ya impabuna didah nan umbunan di me'gonan an tagun nihagang hinan na'amung an tatagun na'ayagan an hay uyapda ya tulumpuludan amin.

23 Ya inalin Samuel hidin munhaang di, “Iyalim din dotag an din indat'un he" a an inali' hi italeponmu.”

24 At inyuy din munhaang din nilahhin an lamoh di ulpu, ya inyuy na impatang hi inayungan Saul, ya inalin Samuel di, “Hiyah te impatalepon'uh nidadaan hi bagim. At ihdam ti hiyah ne nilahhin hi bagim ad ugwan hi iddumam hitun tatagun inayaga'.”

At nangan da Saul ay Samuel eden algaw.

25 Nalpah heden nundayawandan Apo Dios ya nundadyudah nan babluy. Ya initnud Samuel hi Saul ta inyuy na hiyah nan nundotal an atap di abungna ta hidiy nangidadaanandah olo'ana.

Hay Nangidawatan Samuel ay Saul ta Hiyay Mun'ali

26 Ya unat goh wan na'uy an mawa'ah ya binangon Samuel hi Saul an alyonay, “Bumangon'a ta itudu' di dalan hi owonyu.” At bimmangon hi Saul ta pimmitawdan Samuel, ya immuydah nan kulha.

27 Ya unat goh wan binataananda nan babluy ya inalin Samuel ay Saul di, “Alyom hinan baalmu ta ipangpang'una, ya inta'dogmuh na'amtang ta ibaag'un he"a nan inalin Apo Dios.” At inalina mah ta nangun'unna din baal an immuy.

10

1 Ya inalan Samuel nan alewahhang an nituwan di lanan olibo, ya inhiitnah ulun Saul,* ya inungnguna, ya inalinay, “Manu ay ato' ti he"ay pento' Apo Dios an mun'ap'apun ditu'un holag Israel, ya he"ay mangipapto' ya mamaliw ay didah nan binuhulda.

---

* 10:1 Na'at hidin 1050 B.C.

² Ya awni ta umuy'a ta taynana' ad ugwan at ah'upanyu han duwan linala'ih nan way nilubu'an Rachel hinan hinakup di lutan Benjamin hi ad Zelzah. Ya alyondan he"ay, Nan dongki an ekayu anapon ya na'ah'upan, mu ad ugwan ya bo'on nan dongkiy nonomnomon amam mu he"ay nidugah hi nonomnomona an alyonay, Hay ato' nin an manginnilah wadan han imbaluy'u?

³ At ituluyyun umuy ta nangamung un ayu dumatong hinan wadan di ongol an ayiw hidid Tabor, ya waday damuwonyu goh hi tulun linala'in umuy mun'onong ay Apo Dios ad Bethel. Nan oha ya waday impi'ugnah nan tuluh ukkon an gandeng, ya nan oha ya waday inodnanah tulun tinapay, ya nan ohan miyatlu ya inodnana han lalat an nittuwan di bayah.

⁴ Ya apngaon da'an dida, ya idatdan he"ay duwah tinapay, ya mahapul an alam nan idatda."

⁵ Ya intuluy Samuel an himmapit an inalinay, "Ya nalpah ay hene ya impadehyun ituluy an munti'id hinan duntug ad Gibeah an bagin Apo Dios[†] an neheggon hinan nungkampuan nan iPhilistia. Ya wa ay ta miyatam ayuh nan pantaw di babluy ya wadaday damuwonyuh himpamu-

---

[†] **10:5** Ad Gibeah di nunhituwan Saul, ya numbino'ob'on di ngadana an nitudo' hinan Biblia: (1) ad Gibeah (I Sam. 10:10), ya (2) ad Gibeah an nan numbabluyan nan holag Benjamin (I Sam. 13:2), ya (3) ad Gibeah an babluy din hi Saul (II Sam. 21:6), ya (4) ad Gibeah an bagin Apo Dios (I Sam. 10:5). Ya hay pohdon ten angunuh an ngadanan hapiton? Penhod Apo Dios an innilaon Saul an henen babluy ya bagina an Dios an bo'on bagin nan iPhilistia an ta'on hi un hidiy nungkampuanda.

log an propetan mumpundayudan nalpuh nan pun'onngan hinan duntug. Ya pun'ipagangohday bi'ungda, ya tambourines, ya tungngali, ya alpa. Ya daden propeta ya hapitoday ma'at hi udum di algaw.

⁶ Ya nan Na'abuniyanan an Lennawa ya miyodol ay he"a, at Hiyay mangidat hi abalinam, at mabalin an middum'an didah nan ato'atondan mangibaag hi ma'at hi udum di algaw.

⁷ Ya ten alyo' ay he"a ta wa ay ta ma'at hanan amin ya mahapul an unudom an amin di logom hi ipanomnom Apo Dios ay he"ah atom.

⁸ At mangun'unna'an umuy hi ad Gilgal, ya hinoda' hidih pituy algaw. At hay umalia' ya e'nong'un Apo Dios nan Onong an Moghob ya nan Onong di Pi'lenggopan, ya itudu' ay he"ay mahapul hi atom.”

⁹ Heden nanaynan Saul ay Samuel ya linuman Apo Dios di nomnom Saul, ya henen algaw ya na'at an amin din inali'alín Samuel ay hiya.

¹⁰ Ya unat goh nidadong da Saul ya nan baalnad Gibeah ya wadaday himpamulog an propetan nanamun dida. Ya nan Na'abuniyanan an Lennawa ya niyodol ay Saul, at niddum ay didan mangat hinan at'atondan mangibaag hi ma'at hi udum di algaw.

¹¹ Ya nan tatagun nanginnilan hiyah din hopapnan nannig hinan ato'atona ya alyoday, “Hay na'at nin hinan imbaluy Kish an hi Saul? Undan numbalin hi propetan Apo Dios?”

¹² Ya tembal nan ohan lala'in iGibeah, ya inalinay, “Hay aat nin di o'ommodda?” Ya mete"an

de ya waday na'alih un niddum goh hi Saul hi propeta an umat ay dida.

¹³ Ya unat goh nalpah hana ya nunti'id hi Saul hidih nan pun'onngan an wah nan tulid di duntug.

¹⁴ Ya tinnig nan ulitaon Saul hiya ya nan baalna, ya inalinay, “Hay inayanyu?”

Ya inalin Saul di, “Immuy ami nun'anap hidin dongkin na'utaw, mu agguymi inah'upan, at hiyanan immuy amin Samuel.”

¹⁵ Ya inalin han ulitaon Saul ay hiyay, “Ibaagmu ni' ay ha" in di inalin Samuel ay da'yu!”

¹⁶ Ya tembal Saul hi ulitaonan inalinay, “Din na'utaw an dongki ya na'ah'upan.” Mu agguyna imbaag ay ulitaonay nangalyan Samuel an hiya ya mun'ali.

Mipa'innilan hi Saul di Ali

¹⁷ Ya unat goh naluh di atnay algaw ya impa'ayag Samuel an amin nan tatagun holag Israel ta na'amungda ta mundayawdan Apo Dios ad Mizpah.

¹⁸ Ya inalinah nan tataguy, “Hiyah te ipa'innilan Apu tu'u an Dios an inalinay, Ha" in di nangekak ay da'yud Egypt, ya binaliwa' da'yuh nan i'Egypt ya an amin nan udumnan babluy an nangipaligligat ay da'yu.

¹⁹ Ha" in di Diosyun nangibaliw ay da'yuh nan nunligligatanyu. Mu ad ugwan ya din'uga', ya un ayuat goh mumbagah aliyu. Ta"omman un umat hina ya umali ayu ta ma'amung ayuh nan hinagang'u an mete"ah nan himpangapu ya nan nahlaganyun pamilya.”

20 Ya unat goh inayagan Samuel ta neheggondan amin nan ahimpahimpangapun holag Israel ya nan holag Benjamin di pinilin Apo Dios.

21 Inayagan goh Samuel ta meheggonda nan hinohhan pamilyan di holag Benjamin, ya nan pamilyan Matri di hiyay pinilin Apo Dios. La'tot ya napilih Saul an imbaluy Kish. Mu unat goh anapondah Saul ya mi'id.

22 At imbagada goh ay Apo Dios an inaliday, “Un nin agguy dimmatong henen tagu?”

Ya inalin Apo Dios di, “Hiya ya immuy nipo”oy hinan wadan di kalga.”

23 At nunnaudondan immuy an nangawit ay hiyah di. Ya unat goh inyuyda ta ni'ta'dog hinan tatagu ya hiyay ta'ta'nang ya un nan tatagun unda mun'egpong hi pu'olnan amin.

24 Ya inalin Samuel hinan tataguy, “Hiyah te pinilin Apo Dios hi mun'ap'apun da'yu! Mi'id ah ohan ditu'uh mipaddung ay hiya!”

At an aminda ya init'u'dan mangalih, “Minayayun di pun'aliam!”

25 At hi Samuel ya imbaagnah nan tataguy aat di ali ya nan tamuna, ya intudo'nah ohay liblu, ya impatangnah nan wadan di hinagang Apo Dios.‡

Ya unat goh nalpah ya hennag Samuel nan tatagu ta mumpanga'anamutdah a'abungda.

26 Ya ta'on un hi Saul ya immanamut hinan abungnad Gibeah an inibbaan din nun'abagtuy haaddan indatan Apo Dios hi pamhoddan hiya.

---

‡ 10:25 Hay nangipatangana nin ya nan Tuldang Abung Apo Dios.

²⁷ Mu nan udumnan tatagun nappuhiy nom-nomda ya inalay, “Hay aton nen tagun mangibaliw ay ditu'u?” At pinihuldah Saul, at ag-guyda indatan hi adawnah nangipattigandah pange'gonandan hiya an ali. Mu hi Saul ya un didindinong.

11

Hay Nangabakan Saul hinan holag Ammon

¹ Hi Nahash an holag Ammon ya initnudna nan tindaluna ta umuyda buhulon ad Jabesh Gilead.* Ya an amin nan tatagud Jabesh ya inalidan Nahash di, “Iyammam di puntutulagan tu'u, at abulutonmin he"ay mumpapto' ay da'mih itamuanmi.”

² Ya inalin Nahash di, “Mabalin an iyamma' di puntutulagan tu'u, mu hay mahapul ya bohlogo' an amin di agwan hi matayu† ta baino' an amin nan holag Israel.”

³ Ya inalin nan a'ap'apud Jabesh ay hiyay, “Pituy algaw ni' di maluh hi panodam ay da'mi ta munhonag amih nan baal ta umuyda le'don an amin nan babluy an wadan nan holag Israel ta ulgudonday aatna. Ta gulat ay ta mi'id di bumadang an mangibaliw ay da'mi ya mabalin an humuku amin he"a.” Ya inabulut Nahash nan inalida.

⁴ Ya din hennagda ya nidatongdad Gibeah an awadan di nunhituwan Saul. Ya imbaagdan amin

---

* **11:1** Hay awadan ten babluy ya hinan numbabluyan Manasseh an niyappit hi appit hi buhu'an di algaw an wah nan Wangwang an Jordan. † **11:2** Hay planun Nahash ya ta pa"ionay abalinalan nan pumana ta adi umday pannigda.

hinan tatagu nan ma'at ay dida, ya an amin nan tatagun nangngol ya enlotdan ahikikila.

⁵ Ya wan na'uy an umanamut hi Saul an nalpuh payawna an ginuyudnay duwan bakana ya in-alinay, “Hay na'at hinan tatagu ta way ohaan ahikikiladan amin?” At imbaagdan hiya nan inalin nan iJabesh an inulgud nan baal.

⁶ Ya unat goh dengngol Saul din inalida ya niyodol nan Na'abuniyanan an Lennawan hiya, at nidugah di bimmungtana.

⁷ Ya innalnay duwah baka, ya pinaltina, ya numpuhitna, ya impiyuynan ipiwanah an amin hinan abablubabluy an wadan nan holag Israel. Ya daden nangiwanah ya umat hituy inalin Saul hi alyondah nan tatagu: “An amin nan tatagun adi mitnud ay da Saul ya hi Samuel an umuy mi'gubat ya maphit goh an umat hinan na'at hinan baka!” At impata'ot Apo Dios an amin nan holag Israel, at mun'u'unnudandan amin din tatagu ta umuyda badangan hi Saul.

⁸ Ya inamung Saul an amin nan tataguh ad Bezek, ya hay uyap nan holag Israel ya tuluy gahut di libu, ya tulumpuluy libuh nalpuh holag Judah an niddum ay dida.

⁹ Ya invalidah din baal an nahnag an nalpud Jabesh di, “Mumbangngad ayu ta umuyyu ipa'innilah nan babluuyu an hi mabiggat hinan muntongay algaw ya mabaliwan ayu.” Ya unat goh dengngol nan iJabesh henen inulgud nan baal an hennagda ya nidugah di amlongda.

¹⁰ At immuyda ay Nahash, ya invaliday, “Hi mabiggat hinan muntongay algaw ya humuku ami ta nangamung ayuh nan atonyun da'mi.”

11 Ya unat goh nabiggat hi helhelong[‡] ya pinanuh Saul nan tatagu ta nun'atluona didah tuluy himpampun, at nunnaudondan immuy ta inalikupda nan nungkampuan nan buhulda an holag Ammon, at ginubatda dida. Ya unat goh nuntongay algaw ya do'ol di numpatoydah nan holag Ammon. Din na'angang an agguy natoy ya nun'iwa'atdan numpapangalayaw an way ohaan mid poto' di ayanan mipo"oy.

Hay Nangipidwaandan Nangibaagan an hi Saul di Alida

12 Ya inalin nan tatagun Samuel di, “Hay ngadan din tatagun nangalih un adi mabalin hi Saul an mumpapto' ay da'mi? Ibaagyuy ngadanda ta patayonmi dida!”

13 Mu hi Saul ya inalinay, “Ad ugwan an algaw ya mi'id ah mapatoy! Ti ad ugwan di namaliwan Apo Dios ay ditu'un holag Israel!”

14 At inalin Samuel hinan tataguy, “Ma ayu ta umuy tu'ud Gilgal ta hidiy pangipidwaan tu'un mangibaag an hi Saul di ali tu'u.”

15 At an amin nan tatagu ya immuydad Gilgal an pundayawan ay Apo Dios ta hidiy nangipidwaandan nangibaagan an hi Saul di alida. Ya nun'onong da Saul ya nan i'ibbanan holag Israel hi Onong di Pi'lenggopan ay Apo Dios, at inihdadah den ene'nongda, ya nun'am'amlongda.

12

Hay Hinapit Samuel hi Akakanah nan Tatagu

---

‡ 11:11 Hay olasna ya alas dos hi engganah alas sais.

¹ Inalin Samuel hinan i'ibbanan holag Israel di, “Ha" in ya inunud'un amin nan inaliyuh ato', ya ten waday aliyu!

² Ya hiyay mangipapto' ay da'yud ugwan ti ha" in ya ten nala'aya', ya na'ubanan di buu"u, mu wah na nan imbaluy'un mimiddum ay da'yu. Nete"ah din a'unga' ya ha" in di ap'apuyu ta engganad ugwan an algaw.

³ Gulat ta waday inat'uh nappuhi ya ibaagyud ugwan hinan hinagang Apo Dios ya nan alin pento'na. Ya ibaagyuh un waday innal'uh bakayu unu dongkiyu. Wada mah di binalbaliya' ya pinaligat'un da'yu? Ya wada mah di innal'uh nan mili"ud an lagbu ta ta"on un nibahhaw ya pinaphod'u? Ya gulat ta waday inat'un dane ya mahapul an bayada' an amin ay da'yu!”

⁴ Mu tembaldan inaliday, “Agguy da'mi binalbaliyan, ya agguy da'mi pinaligat, ya mi'id ah logom hi innalmuh nan tatagu.”

⁵ Ya inalin Samuel ay diday, “Hi Apo Dios di mun'ihligu ya nan pinilinan aliy mun'ihligud ugwan an algaw an da'yu ya mi'id ah inah'upanyuh numbahola' ay da'yu.”

Ya inaliday, “Immannung an hi Apo Dios di ihligu tu'u.”

⁶ Ya inalin goh Samuel hinan tataguy, “Hi Apo Dios di namto' ay da Moses ay Aaron, at diday nangekak hidin o'ommod tu'uh nan babluy ad Egypt.

⁷ At tuma'dog ayu, ya duminong ayu ta ipa'innila' ay da'yun amin di impattig Apo Dios ay da'yuh maphod ti imbaliw da'yu ya din o'ommod tu'u.

⁸ Ya hidin inayan da Jacob ya nan a'apu tu'uh did Egypt ya pinaligatda didah di. At din a'apu tu'u ya ingkiladan numpahmo' ay Apo Dios, at hennagna da Moses ay Aaron ta diday nangekak ay didad Egypt ta inyalida dida ta munhitudan ten luta.

⁹ Mu inaliwandah Apu tu'u an Diosda, at hiyaat unna inyabulut an buhulon hi Sisera an ap'apun nan do'ol an tindalun Hazor.* Ya inyabulutna goh an buhulon nan iPhilistia† ya nan alid Moab‡ din o'ommod tu'uh din penghana, at inabakda dida.

¹⁰ Ya numpahpahmo'da mahkay ay Apo Dios an inaliday, Muntutuyu ami ti din'ugmi He"a ta nundayaw amih nan bulul an hi Ba'al ya hi Ash-toreth! Aliwam ni' nan numbaholanmi ta ibaliw da'mih nan mamuhul ay da'mi ta He"a mahkay di dayawonmi!

¹¹ At hennag Apo Dios hi Jerub-Ba'al,§ ya hi Barak,* ya hi Jephthah,† ya ha"in an hi Samuel‡ ta nabaliwan ayuh nan mamuhul ay da'yun wah nan nunlene'woh. At mi'id di al'alın da'yuh nan numpumbabluyanyu.

¹² Mu unat goh tinnigyu da Nahash an alin di holag Ammon an umalin mangubat ay da'yu ya inaliyun ha"in di, Mahapulmiy ali ta way mumpapto' ay da'mi! an ta'on unyu inilan wadah Apu tu'u an Diosyu an Hiyay aliyu!

¹³ At ad ugwan ya taya nan ali an pohdonyun odowon, at ten hi Apo Dios di namto' hi aliyu ta

---

* **12:9** Judg. 4:7. † **12:9** Judg. 3:31; 10:7; 13:5. ‡ **12:9** Judg. 3:12-30. § **12:11** Unu hi Gideon (Judg. 6:1-8:35). * **12:11** Judg. 4:1-5:31. † **12:11** Judg. 11:11-12:15. ‡ **12:11** I Sam. 7:2-14.

hiyay mangipapto' ay da'yu.

¹⁴ Ya gulat ta hi Apo Dios di e'gonanyu at Hiyay dayawonyu ya donglonyu ya adiyu du'gon nan Uldina, ya gulat ta umat hinay atonyu at ta'on nan aliyun mangipapto' ay da'yu ya hi Apo Dios di unudona at umannung an maphod di ma'at ay da'yu.

¹⁵ Mu gulat ta adiyu donglon nan alyon Apo Dios, ya din'ugyu nan Uldina at nidugah di pangilatanan da'yun umat hi nangatnah din o'ommodityuh penghana.

¹⁶ At ad ugwan ya duminong ayu ta hamadonyun tigon nan nidugah an aton Apo Dios hi ipattignan da'yu!

¹⁷ Adi umudan ad ugwan ti ma'ugaw, mu munluwalua' ta ipa'alín Apo Dios di idul ya udan. Wa ay ta mipa'annung ta ma'at hete ya hiyay panginnilaanyun numbahol ayun Hiyah numbaganyuh aliyuh mangipapto' ay da'yu.”

¹⁸ Ya nunluwaluh Samuel ay Apo Dios, at heden algaw ya impa'idulna, ya inongolnay udan eden algaw. At nan tatagu ya nidugah di nange'gonandan Apo Dios ya hi Samuel.

¹⁹ Ya an amin nan tatagu ya inalidan Samuel di, “Iluwaluan ni' da'min Apu tu'un Diosmu ta adi ami ni' mun'atoy ti ten unmi gun udman nan do'ol an baholmih nan pangibaganmih mahapulmih ali!”

²⁰ Ya inalin Samuel hinan tataguy, “Adi ayu tuma'ot ti ta'on hi unyu ina'inat di nappuhi mu ihamadyu ta hay nomnomyu ya Hiya ya anggay di dayawonyu, ya adiyu ahan du'gon hi Apo Dios.

²¹ Ya adi ayu mundayaw hinan bo'on immanung an dios ti mi'id ologdan bumadang ay da'yu, ya adi da'yu baliwan ti mi'id abalinanda.

²² Hi Apo Dios ya inhamadnan nangali an adi da'yu inganuy an tataguna ti da'yuy pinilina.

²³ Ya ha"in ay ni' ya adia' ahan mumbahol ay Apo Dios an dumalat nan adi' pangiluwaluan ay da'yu! Ya itudutudua' da'yuh nan ma'andong ya nan nahamad hi atonyu.

²⁴ Hay maphod ya hi Apo Dios di e'gonanyu, at hay nomnomonyu ya Hiya ya anggay di dayawonyu. Ya nomnomonyu ta adiyu aliwan din nidugah an inatnan bimadang ay da'yu.

²⁵ Mu gulat ta inaynayyunyun gun mumbahol at nan binuhulyu ya abakon da'yun amin an ta'on nan aliyu ta hamhamon da'yun iyuy hinan udum an babluy."

13

Hay Nangubatan di Holag Israel hinan iPhilistia

¹ Hi Saul ya tulumpuluy tawonah din nangete"anan nun'ali, at numpapto' ad Israel hi napat ta han duway tawon.

² Pinilin Saul di tuluy libuh linala'in holag Israel. Ya duway libuy linala'ih niddum ay Saul hi ad Mikmash hinan dudunduntug an babluy ad Bethel, ya hinlibuy niddum ay Jonathan hi ad Gibeah an nan numbabluyan nan holag Benjamin. Ya nan udumnan tatagun agguy napili ya hennagna dida ta numpanga'anamutdah abungda.

³ Da Jonathan ya ginubatda nan tindalun di iPhilistia hinan nungkampuandad Geba, ya inabakda dida. Ya gapu ta dengngol nan iPhilistia henen na'at at hennag Saul nan baalna ta impagangohday talampet an amin hinan bababluyda ta panginnilaan nan Hudyu eden na'at.

⁴ Ya an amin nan holag Israel ya dengngolda an nan tindalun Saul ya inabakda din tindalun di iPhilistia hinan nungkampuandad Geba. At na'ayaganda ta middumdan Saul hi ad Gilgal.

⁵ Ya na'amungda an amin nan iPhilistia ta nundadaanda ta umuyda gubaton nan holag Israel. Tuluy libuh kalesan punluganan di umuy mi'gubat, ya onom di libuh nan linala'in munluggan eden punluganan di mi'gubat, ya nan tindaluda ya do'olda ahan an umatdah nan panag hinan pingit di baybay an adi ma'yap. Ya immuyda nungkampud Mikmash hi appit hi buhu'an di algaw hi ad Beth Aven.

⁶ At unat goh inilan nan udum an holag Israel nan aatda an tindalun di iPhilistia at nidugah di ta'otda, at immuyda nun'ipo"oy hinan liyang, ya nan ma'inayiw, ya nan daplal, ya nan maluhung an liyang, ya nan bitu, ya nan way bubun.

⁷ Ya nan udumna ya binad'angda nan Wangwang an Jordan ta immuydah nan babluy ad Gad ya ad Gilead. Mu hi Saul ya agguay nakak ad Gilgal, ya an amin din tatagun nitnud ay hiya ya ahiwowogwodah ta'otda.

⁸ Ya pituy algaw di nanodan Saul ay Samuel ti hiyah ne algaw hi intulagnah umaliana, mu agguay immuy hi Samuel ad Gilgal. Ya nan i'ibban

Saul an tindalu ya na'ahinutdan nun'akak an tinaynanda hiya.

⁹ Ya aggyu nehodan hi Saul, at inalinah nan tataguy, “Ekayu umalah Onong an Moghob ya din Onong di Pi'lenggopan ta e'nong tu'u ta ihda tu'u.” At hiyay nange'nong hinan Onong an Moghob.

¹⁰ Ya unat goh wan lempahnan nange'nong hinan Onong an Moghob ya dimmatong hi Samuel. Ya nala"uy hi Saul ta ayna damuwon ta apngaona hiya.

¹¹ Ya inalin Samuel ay hiyay, “Anaad ta inatmuy umat hina?”

Ya tembal Saul an inalinay, “Manu ay inat'u ya tinnig'un nun'akak nan tatagun tinaynana', ya aggyu'a immalih din gutud di algaw an intulagmuh dumatngam, ya den ihnada nan iPhilistia an na'amungdad Mikmash!

¹² Ya inali' di, Na'uyda nan iPhilistia an munli'ub ay da'mih tud Gilgal, ya ini an ten aggyu'a numpahmo' an mumpabadang ay Apo Dios! At hiyaat unna' napilitan an nange'nong hinan Onong an Moghob!”

¹³ Ya inalin Samuel ay Saul di, “Na"appuhi ahan henen inatmu! He"a ya aggyumu inunud nan immandal Apu tu'un Dios hi immandalnah atom! Ya gulat ta inunudmu at hi Apo Dios ya ipinaynayunay pumpapto'am hinan holag Israel, ya ta"on nan holagmu ya diday mun'alih mid pogpogna.

¹⁴ Mu ad ugwan ya adi minaynayun di pun'alian nan holagmu. At mumpilih Apo Dios hi ohah lala'ih mangunud ay Hiyah punhaadonah

mangipapto' hinan tataguna ti he"a ya agguymu inunud nongkay nan immandalna!"*¹⁵

¹⁵ Ya nakak hi Samuel ad Gilgal ta immuy ad Gibeah an numbabluyan nan holag Benjamin. Ya enyap Saul nan tindalun nataynan ay hiya, ya un hi'itangan onom di gahut.

¹⁶ Ya da Saul ay Jonathan an imbaluyna ya nan tindalun niddum ay dida ya nungkampudad Geba. Ya hay nungkampuan nan iPhilistia ya ad Mikmash.

¹⁷ Ya nan iPhilistia ya nun'atludan nagogodwa. Nan ohan himpampun ya ta ipluydad Ophrah hinan babluy ad Shual,

¹⁸ ya nan ohan himpampun ya inipluydad Beth Horon, ya nan miyatlun himpampun ya inipluydah nan way igad an ma'uhdungan hinan Nundotal an Zeboim an neheggon hinan mapulun.

¹⁹ Hidid Israel ya mi'id ay didan Hudyu ah nanginnilan mumpanday ti adi pohdon nan iPhilistia hi unda innilaon an mangammah hanggap ya gayang.

²⁰ Mu an amin nan holag Israel ya nundadyudah nan babluy nan iPhilistia ta ipahaitda nan aladuda, ya gabyunda, ya wahayda, ya nan kumpayda.

²¹ Ya hay bayad di punhaitandah wahay ya gayang ya waluy gramus hi silver. Ya hay bayad di punhaitandah aladu ya gabyun ya opat di gramus hi silver.

²² At henen algaw an ni'buhulanda ya mi'id ah hanggap unu gayang hi inodnan nan tatagun holag Israel an nitnud ay da Saul ay Jonathan.

---

* **13:14** Ac. 13:22.

An anggay da Saul ay Jonathan an imbaluynay nangdon hi hanggapda ya gayang.

Hay Nangabakan da Saul ay Jonathan hinan iPhilistia

²³ Ya nan iPhilistia ya hennagday tindaluda ta umuyda guwalyaan nan bihhang an dalan hi ad Mikmash.

14

¹ Wada han ohay algaw ya inalin Jonathan an imbaluy Saul hinan ungan lala'in mun'od'odon hi hapiawnay, “Umali'a ta umuytah nan nungkam-puan nan iPhilistia hidih pangngelna.” Mu henen ninomnom Jonathan ya agguyna imbaag ay amanan hi Saul.

² Ya hi Saul ya nungkampudah nan awadan di ayiw an pomegranate ad Migron an neheggon ad Gibeah. Hay uyap di tindalun amana ya unda hi'itangan onom di gahut.

³ Hay ohah nan tatagun Saul ya nan padin nunlubung hi ephod an hi Ahijah an hina' Ahitub an pogtang Ichabod an hina' Phinehas an holag Eli an din padin Apo Dios hi ad Shiloh. Hi Saul ya nan tataguna ya agguйда inilah un nakak hi Jonathan.

⁴ Da Jonathan ya mahapul an ad Mikmash di pange'wanda ta way atondan umuy hinan nungkampuan nan iPhilistia. Waday duwan o"ongol an batun numpinangngel hinan kalata, ya hay ngadan di oha ya Bozez, ya nan oha ya Seneh.

⁵ Nan oha ya wah nan niyappit hi iggid hi un hagangon di buhu'an di algaw an nihagang ad

Mikmash, ya nan oha ya niyappit hi agwan hi un hagangon di buhu'an di algaw an nihagang ad Geba.

⁶ Hi Jonathan ya inalinah nan mun'od'odon hi hapiawnay, “Ma'a ta umuytah nan wadan di nungkampuan nan iPhilistia an agguy nangin-nilan Apo Dios an agguy nakugit. At olom ya badangan ditan Apo Dios ti mi'id mangipawan Apu tu'uh nan atona ti pangabakonay tataguna an ta'on unda nahnot unu do'ol!”

⁷ Ya inalin han mun'od'odon hi hapiawnay, “Mabalin an atom an amin nan pohdom ti ha'in ya pohdo' goh an amin nan nomnomom hi atom, at badanga' he"a.”

⁸ At inalin Jonathan ay hiyay, “Ma'a mah ta umuyta meheggon hi wadan di tatagu ta mumpatigawtan dida.

⁹ Ya gulat ta alyondan ditay, Ita'dogyuh na ta da'miy umalin da'yu! ya inta'dogtah nan wadanta, ya adita munti'id an umuy ay dida.

¹⁰ Mu gulat ta alyonday, Da'yuy umalih tun wadanmi! ya unta munti'id an umuy. Ya hiyah ne pangimmatunan an badangan ditan Apu tu'u ta abakonta dida.”

¹¹ At immuydan duwah nan wadan di nungkampuan nan iPhilistia, ya numpatigawda. Ya unat goh tinnig nan iPhilistia dida ya hinhannulondan alyonday, “Tigonyun numpangabuhu'da nan Hudyuh nan liyang an nipo"oyanda!”

¹² Ya nan linala'in wah nan nungkampuanda ya binugawanda da Jonathan ya din mun'od'odon hi

hapiawnan alyonday, “Munti'id ayuh tu ti waday itudumin da'yu!”

Ya inalin Jonathan hinan mun'od'odon hi hapiawnay, “Mangunud'an ha'in ta munti'idta ti hi Apo Dios ya inyabulutnan ipa'abak dida ay ditu'un holag Israel!”

¹³ At inyadap Jonathan an nunti'id, ya nangun'unud ay hiya din mun'od'odon hi hapiawna. Ya ente'an Jonathan an ginubat nan iPhilistia, at nuntu"ina dida, ya din mun'od'odon hi hapiawna ya gun mangunud an mumpamatoy ay dida.

¹⁴ Ya henen hopap di nangubatan da Jonathan an didan duwah nan mun'od'odon hi hapiawna ya pinatoyday duwampuluy linala'ih nan iPhilistia an nun'iwa'atdah hi'itangan nabongley mitlus eden numpapattayanda.

¹⁵ At nan iPhilistia ya womogwogdah ta'otda, ya ta'on nan udum an tindalun wadah nan udum an kampu, ya nan udum an tindalun nitnud an umuy mi'buhul. Ya umalyog nan luta. Nidugah henen inat Apo Dios an nangipata'ot ay dida!

Hay Na'abakan nan iPhilistia

¹⁶ Ya nan tindalun Saul an inhinanah ad Gibeah hinan numbabluyan nan holag Benjamin ya tinnigda din do'ol an tindalun nan iPhilistia an mumpangalayaw an mi'id potu' di ayandan mipo"oy ti timma'otda.

¹⁷ At inalin Saul hidin u'upihyalnay, “Uyaponyu nan tatagu ta innilaonyuy ngadan han mi'id ay ditu'u.” Ya unat goh enyapda ya da Jonathan ya din tindalun mun'od'odon hi hapiawnay mi'id hidi.

18 Ya inalin Saul hinan padin hi Ahijah di, “Iyalim din Kahon Apo Dios.” (Ti heden gutudna ya wan didan holag Israel nan Kahon an Nit-tuwan nan Uldin Apo Dios.*)

19 Ya heden pi'haphapitan Saul hinan padi ya gun umal'alla din pumpapattayandah nan nungkampuan nan iPhilistia, at inalin Saul hinan padiy, “Ammunana, ya adim iyali.”

20 At hi Saul ya an amin din tindalunan niddum ay hiya ya na'amungda, ya impadehdan umuy mi'gubat hinan iPhilistia. Ya unat goh nidatongda ya tinnigda nan tindalun di iPhilistia an didaan numpapattoyda ti way ohaan ahi'a'amungaw.

21 Ya din Hudyun niddum hinan iPhilistia hidin hopapna ya nakakda ta immuyda niddum hinan i'ibbadan holag Israel an din impangulun da Saul ay Jonathan.

22 Ya unat goh dengngol nan udumnan dida an din immuy an nipo"oy hinan dudunduntug ad Ephraim an numpangalayaw nan iPhilistia ya bimmuhu'da ta immuyda niddum an mangubat hinan iPhilistia, at pindugda dida ta engganay linauhanda Beth Aven.

23 Henen algaw ya binaliwan Apo Dios nan holag Israel.

Hay Nanganan Jonathan hi Iyu'an

24 Ya nan tindalun holag Israel ya ahilunglung-tuydan den algaw ti munhinaangda ti hi Saul

---

* **14:18** Hay itudun nan udumnan nitud'an di Hapit Apo Dios ya hay ephod di impiyalin din Alin hi Saul an bo'on nan Kahon Apo Dios. Ya mid mapto' ya hay ephod di nepo' an nibalin an bo'on nan Kahon Apo Dios.

ya nunhapataona didan inalinay, “Ma'idutan nan tagun mangan hinan malgom an ma'an eten algaw hi engganah mahdom ta nangamung un'u alan di awit'uh nan binuhul'u!” At an amin din tindaluna ya mi'id ah nanamtam hinan malgom an ma'an.

25 Ya an amin nan tindalu ya nidadongdah nan inalahan an do'ol di iyu'an.

26 Ya unat goh hinumlu' din tindaluh nan inalahan ya tinnigdan ahitutuduy danum di iyu'an, mu mi'id ah ohah mando' hi manamtam ti tuma'otdah nan nihapata.

27 Mu hi Jonathan ya agguyna dengngol din namadanan amanah nan tatagu, at induh'alna din ayiw an inodnanah din iyu'an, ya nun'inumnay danumna, ya naluman di matanan pinumpumhod di punle'nanan pimatal di pannigna.

28 At inalin nan ohah nan ni'yibbadan tindaluy, “Hi amam ya inhamadnan namadan hinan tatagun inhapatanan inalinay, Ma'idutan nan tagun mangan ad ugwan an algaw! At hiyaat un ahihi-naang an amin tun tindalu!”

29 Ya inalin Jonathan di, “Hi ama ya unna paligligaton tun tataguna! Tigonyun pinumpumhod di punle'na' an wada mahkay di bi'ah'u ti nangana' hi iyu'an!

30 On'onayna nin at ahan hi unyu inan nan kinaphulyun ma'an hinan ni'gubatanyu, at do'do'ol at nin di numpatoyyuh nan binuhul tu'u!”

31 Henen algaw ya inabak nan holag Israel nan iPhilistia an ente"aday gubat ad Mikmash ta eng-

ganad Aijalon, at nidugah ahan an ahilunglungtuydan amin din tindalun nun'ahinaangan.

³² At nunnaudondan nundopap din kalnilu, ya baka, ya nan uyaw an bakan din kinaphuldah nan binuhulda, ya numpaltin din tatagu, mu dumalat nan nidugah an hinaangda ya numpi'yihdaday dalan din animal.

³³ Ya waday dimmatong, ya imbaagdan Saul an invaliday, “Numbahol nan tatagun Apo Dios hi nangihdandah nan dotag an agguy na'aan di dalana!”

Ya inalin Saul ay diday, “Nidugah ahan an nappuhih nen inaty, at ulinonyu ah ongol hi batuh tun wada'.”

³⁴ Ya inalin Saul di, “Umuyyu alyon an amin hinan i'ibba tu'un holag Israel ta way ohan didaan nun'iyalidah tu nan bakada ya kalniluda ta hituy pamaltianda ya inihdadah tu. Adi maphod hi unda pun'ihda nan dotag an waday dalana ta hiyay dumalat hi pumbaholandan Apo Dios!” At an amin din tatagu ya nun'iyuydan nen nahdom di bakada ta pinaltidah di.

³⁵ Ya nun'ammah Saul hi pun'onngan ay Apo Dios. At hiyah ne hopap di inyamman Saul hi pun'onngan.

³⁶ Ya inalin Saul hidin tindalunay, “Hi mahdom ya nundadyu tu'u ta gubaton tu'u nan iPhilistia ta nangamung mawa'ah ta pumpatoy tu'u didan amin ta pun'ala tu'un amin di logom an wan dida.”

Ya inalin din tatagun hiyay, “Unudonmi nan malgom hi nomnomom an maphod.”

Ya inalin nan padiy, “Ibaga tu'uh mahhun ay Apo Dios.”

³⁷ At inalin Saul ay Apo Dios di, “Mabalin mah an mundadyu ami ta umuymi gubaton nan iPhilistia, ya pangabakon da'mi?” Mu hi Apo Dios ya agguy tinumbal enen algaw.

³⁸ At impa'ayag Saul an amin nan a'ap'apun di tindalu, ya inalinan dida ta innilaonday aat nan bahol an na'at eden algaw.

³⁹ Ya inalin Saul di, “Hay ngadan Apo Dios an baliw tu'un holag Israel an ta"on un han imbaluy'un hi Jonathan di ma'ah'upan hi numbahol ya immannung an mahapul mapatoy!” Mu an amin nan na'amung an tatagu ya mi'id ah nambal ay hiya.

⁴⁰ At inalinan amin hinan holag Israel di, “Tuma'dog ayun amin hinan pangngelna ta tuma'dog amin Jonathan an imbaluy'uh nan pangngelna.”

Ya inalin nan tataguy, “Unudonmi nan pohdom hi atonmi.”

⁴¹ At nunluwaluh Saul ay Apu tu'un Dios, ya inalinalay, “Ibaagmun da'mi nan numbahol.” Ya inyu'nuhda, ya da Jonathan ay amana an hi Saul di na'u'nuh, at na'innila an bo'on nan tataguy numbahol.

⁴² Ya inalin Saul di, “Iyammayuy ma'u'nuh ta iyu'nuhmi ay Jonathan an imbaluy'u!” Ya unat goh inyu'nuhda ya hi Jonathan di naptol'.

⁴³ At inalin Saul ay Jonathan di, “Ibaagmun ha"in di inatmu!”

Ya imbaagnan inalinalay, “Un'u enedho' din ngamngam nan inodna' an hul'ud hidin danum

di iyu'an, ya tinamtama'. Ya anaad udot ta hiyay dumalat hi ataya?"

⁴⁴ Ya inalin Saul di, "Ta'on hi unna' patayon ay Apo Dios hi un'a adi mapatoy, Jonathan!"

⁴⁵ Mu inalin nan tatagun Saul di, "Adu'ah un tu'u patayon hi Jonathan! An un hiyay dim-malat hinan nangabakan tu'un holag Israel! Ihap-atamin Apo Dios an mi'id ah magah hinan buu'na an ta'on ah oha ti nan inatnad ugwan an algaw ya hi Apo Dios di bimmadang!" At nan tatagu ya binaliwandah Jonathan ta agguy napatoy.

⁴⁶ At indinong da Saul an gun mamdug hinan iPhilistia, at numpanga'anamutdah nan babluy an numpunhituwanda.

Hay Nangabakan nan Tindalun Saul

⁴⁷ Ya unat goh inayun Saul an nun'alih nan holag Israel ya ginubatnan amin nan babluy an nan nunlene'woh an ad Moab, ya ad Ammon, ya ad Edom, ya ginubatna goh nan alih ad Zobah ya ad Philistia. Ya an amin nan ni'gubatana ya hiyay gun nangabak.

⁴⁸ Ta'on nan holag Amalek ya inabakda, at binaliwan Saul nan holag Israel hinan gun mangubat ay dida.

Hay Pamilyan Saul

(I Chron. 8:33)

⁴⁹ Hay imbabaluy Saul hi linala'i ya da Jonathan, ya hi Ishvi, ya hi Malki-Shua. Ya duway binabain imbabaluy na an hay ngadan nan pangpangullu ya hi Merab, ya hay ngadan nan udidian ya hi Michal.

⁵⁰ Ya hay ngadan han ahawan Saul ya hi Ahi-noam an imbaluy Ahimaaz. Ya hay ngadan nan ap'apun di tindalun Saul ya hi Abner an imbaluy Ner an hi ulitaon Saul.

⁵¹ Ya hi Kish di hi aman Saul, ya hi Ner di hi aman Abner, at numpogtang da Kish ay Ner an imbaluy Abiel.

⁵² Ya heden gutud di atagun Saul ya nidugah di inatdan ni'gugubat hinan iPhilistia. At wa ay di tigon Saul hi nala'eng unu nan natulid an lala'i ya ayagana ta middum hinan tindaluna.

15

Hay Nummoltaan Apo Dios hinan Holag Amalek

¹ Wa han ohan algaw ya inalin Samuel ay Saul di, “Ha”in di hennag Apo Dios ta indawat’u he”a ta he”ay alin mangipapto’ hinan holag Israel. At donglom nan alyon Apo Dios ay he”a.

² Hiya hatuy inalin Apo Dios an nidugah di abalinanan inalinay, Moltao’ nan tatagun holag Amalek* ti dimmalat nan inatdah nan holag Israel hidin nunggugubatandah nalpuwanda Egypt.†

³ At umuy ayu ta gubatonyu nan holag Amalek, ya numpa”iyun amin nan malgom an wan dida. Ya adiyu adyuan dida. Pumpatoyyun amin nan linala’i, ya binabai, ya an amin nan ung’ungungnga, ya nan pa’ittungaw, ya nan baka, ya kalnilu, ya kamilu, ya nan dongki.”

* **15:2** Bahaom nan footnote di Ex. 17:8 ta innilaom di aat Amalek.

† **15:2** Ex. 17:8-16.

⁴ At inamung Saul nan linala'i, ya enyapna didah did Telaim, ya duway gahut di libuh tindalu, ya niddum nan himpuluy libun tindalun nalpud Judah.

⁵ Ya initnud Saul dida ta immuydah nan babluy nan holag Amalek, at immuyda numbota' hidih nan ginnaw hinan babluy.

⁶ Ya inalinah nan holag Ken[‡] di, “Makak ayu ta taynanyu nan holag Amalek ta adimi da'yu itagam an pi'pattoy ay dida! Ti da'yu ya impattigyuy ulayyuh din holag Israel hidin nalpuwandad Egypt.” At an amin din holag Ken ya nakakda ta tinaynanda nan holag Amalek.

⁷ At ente"an da Saul an ginubat nan holag Amalek, ya inabakda an nihipun ad Havilah ta engganad Shur hi appit di buhu'an nan algaw hi un ta wah did Egypt.

⁸ Ya numpatoydan amin nan tatagun wah di an holag Amalek. Ya hinamhamda goh hi Agag an alida, mu aggyuda pinatoy,

⁹ ya aggyuda goh pinatoy nan mun'aphod an kalnilu, ya baka, ya nan maphod an uyaw an baka, ya uyaw an kalnilu, ya an amin nan mun'aphod. Ya an amin din nun'appuhiy tigawda ya inamindan numpatoy.

Hay Nangaanan Apo Dios ay Saul ta Adi Mun'ali

[‡] **15:6** Inahawan Moses nan ohan holag Ken (Ex. 2:16, 21-22; Num. 10:29; Judg. 1:16; 4:11), ya nan udumnan holag Ken ya ni'yuydah nan holag Israel hidin immayandad Canaan, ya ni'babluy di udum ay didad Canaan hinan Hudyu (I Sam. 27:10; Judg. 1:16; 4:17-23; 5:24; I Chron. 2:55).

10 Ya hin'alina ya himmapit hi Apo Dios ay Samuel, ya inalinay,

11 “Muntutuyua' an namto' ay Saul hi ali ti din'uga', ya agguyna goh inunud nan immandal'un hiya.” Ya munlungdaya ahan hi Samuel, ya inlablabinan numpahpahmo' ay Apo Dios.

12 Hidin nabiggat hi helhelong ya nangag'agah Samuel an nangipadeh ta umuyna damuwon hi Saul, mu waday nangibaag an hi Saul ya immuy ad Carmel. Ya hidi anuy nangipiyammaanah binattuh panginomnoman ay hiya ya un umuy ad Gilgal.

13 Ya unat goh nidadong hi Samuel hinan wadan Saul ya inalin Saul ay hiyay, “Maphod un da'a wagahan ay Apo Dios! Ya inunud'un amin nan immandal Apo Dios hi ato'!”

14 Ya inalin Samuel di, “Anaad ta ihnay donglo' hi alin di kalnilu ya baka?”

15 Ya inalin Saul di, “Hay innal nan tatagu' hinan holag Amalek an inadyuanda nan mun'ap'aphod an kalnilu ya baka ta way e'nongdan Apu tu'un Diosmu. Ya an amin din udumna ya numpatoymi.”

16 Ya inalin Samuel ay Saul di, “Dindinong'a ta ibaag'un he" a nan inalin Apo Dios ay ha" in ad a"u.”

Ya inalin Saul di, “Ibaagmu ta donglo'.”

17 Ya inalin Samuel ay hiyay, “He" a ya inilam an na'ampay haadmuh din hopapna, mu numbalinon da'an Apo Dios ta he" ay alin nan holag Israel.

18 Ya hennag da'yun Apo Dios ta umuyyu gubaton nan holag Amalek, ya inaminyun pumpatoy ta mi'id ah ma'angang ti na" appuhiy pangatda.

19 Ya anaad ta agguymu inunud nan immandal Apo Dios? Ya anaad ta inamnawam daten gina'u ta omodnay un da'a pa'appahiwon ay Apo Dios?"

20 Ya inalin Saul ay Samuel di, "Inunud'u ahan an amin nan immandal Apo Dios hi ato' ti immuy amin hinan nannaganan ha'in ta impa'annung'un amin nan inalinah ato'! At hinamhammih Agag an alin nan holag Amalek, ya numpatoymin amin nan holag Amalek.

21 Mu nan tindalu' ya pinilida nan mun'aphod an kalnilu ya baka, ya aggyuda ni'patoy ta inyalidah tud Gilgal ta way me'nong ay Apu tu'un Diosmu."

22 Ya inalin Samuel di,

"Hi Apo Dios mah ya nidugah di immamlonganah nan Onong an Moghob an e'nongmu ya un nan pangunudam hinan Hapitna? Hay pangunudan ay Hiyay na'ahamad ya un nan onong,
ya nahamhamad nan pangngolan hinan Hapitna
ya un nan pange'nongan hinan mataban buta'al an kalnilu!

23 Hay adi pangunudan hi Tuguna ya bahol an umat hi aton nan mun'utung,
ya umat goh hinan pungngohoyan hi alyona
an bahol damdamah nen paddungnay un daydayawon nan adi makulug an dios.
At dumalat nan agguymu nangunudan ay Apo Dios ya din'ug da'ah ali."

24 Ya inalin Saul ay Samuel di, "Numbahola' ti imbahhaw'u an aggyu'u inunud nan Tugun Apu

tu'u! Manu ay ya unna' tuma'ot hinan tatagu, at nan inaliday inunud'u.

²⁵ Mu hom'ona' ni' ahan ta aliwam henen bahol'u, ya mi'bangngad'an ha'in hinan awadan nan tatagu' ta mundayawa' ay Apo Dios.”

²⁶ Ya inalin Samuel ay Saul di, “Adia' mi'bangngad an mi'yalin he"a ti agguymu inunud nan Tugun Apo Dios ay he"a, at hiyaat un da'a din'ug hi alin nan holag Israel!”

²⁷ Ya unat goh munligguh hi Samuel ta makak ya ginalamtuy Saul an enedonah lubungna, ya napi"i.

²⁸ Ya inalin Samuel ay hiyay, “Ad ugwan an algaw ya bo'on he"a mahkay di alin nan holag Israel ti impaboltan Apu tu'uh nan ni'tunglubmu an nahamhamad ya un nan haadmun paddung-nay unna pini"i in he"an umat hi nanguyudam hi lubung'un napi"i.

²⁹ Hiya an madayaw an Dios nan holag Israel ya bo'on tagu, at adi munlayah, ya adi maluman di nomnomna.”

³⁰ Ya inalin Saul di, “Immannung an numbahola', mu ta"on ni' ya impattigmuy pange'gonam ay ha"in hinan hinagang nan a'ap'apu, ya nan tatagu', ya nan hinagang an amin nan holag Israel! Ya maphod un'a mitnud an mi'bangngad ay ha'in ta way ato' an mi'dayaw ay Apu tu'un Diosmu!”

³¹ At inabulut Samuel, at ni'yuy ay Saul. Ya nundayaw hi Saul ay Apo Dios.

³² Ya unat goh dimmatongdah di ya inalin Samuel di, “Iyaliyuh tuh Agag an alin nan holag Amalek.” At inyuydah Agag.

Ya mundenol hi Agag ti alyonah nomnomnay, “Mundenola' ti adia' patayon ti gulat unna' mapatoy at pinapattoya' hidin hopapna!”

³³ Mu inalin Samuel ay hiyay,

“He" a ya inubahmuy holag di do'ol an binabai!

At ad ugwan ya mi'id ma'angang hi holag inam!”

At pinatoy Samuel hi Agag an nundotnaynah nan hinagang di pun'onngan ay Apo Dios hi ad Gilgal.

³⁴ At immanamut hi Samuel an immuy hi abungnad Ramah, ya nunti'id hi Saul hi abungnad Gibeah.

³⁵ Ya agguay im'immuy hi Samuel an nannig ay Saul ta nangamung un natoy, mu hiya ya nidugah di lungdayanah nan na'at ay Saul, ya muntutuyuh Apo Dios hi namto'anan Saul hi alin nan holag Israel. §

16

Hay Napto'an David hi Ali

¹ Ya inalin Apo Dios ay Samuel di, “Anuud di pangidinngam hi pangilungdayaam hinan na'at ay Saul hi nangaana' hi alin nan holag Israel? Punuwom nan ha'gud hi lanan di olibo, ya impadehmu ta umuy'a ad Bethlehem ta umuymu anapon hi Jesse ti pento"uy ohah nan lala'in imbaluyna ta hiyay mihukat an mun'ali.”

---

§ **15:35** Gulat ta adi maluman di nomnom Apo Dios (verse 29) at anaad udot ta muntutuyuh tu (verse 35)? Ta"on un adi maluman nan *aat* Apo Dios mu maluman nan *atona*.

² Ya inalin Samuel di, “Hay ato' an umuy? Ti gulat ta donglon Saul an immuya' at patayona!”

Ya inalin Apo Dios ay hiyay, “Umita'in'ah uyaw an bakah umayam hidi, ya alyom di, Immalia' an mun'onong ay Apo Dios!

³ Ya inayagam hi Jesse ta middum ay he"ah nan pun'onngam, ya Ha"in di mangituduh atom. Ya hiitam hi lana nan pilio' an itudu' ay he"ah mun'ali.”

⁴ At inunud Samuel nan inalin Apo Dios ay hiya, at immuy ad Bethlehem. Ya unat goh nidatong hidi ya nidugah di ta'ot nan a'ap'apuh nan babluy an umuy manamun hiya. Ya imbagadan hiyay, “Olom ni' ya hay alenggopan di immaliam hitu!”

⁵ Ya tembalnan inalinay, “Oo, hay alenggopan di inyali'! Immalia' an mundayaw ay Apo Dios ta mun'ononga'. At idawatyuy odolyuh nan tamun Apo Dios, ya immali ayu ta onngan tu'uh Apo Dios.” Ya indawat Samuel hi Jesse ya nan imbaluyna, ya inayagana dida ta mitnuddan hiyah nan pun'onngan ta me"andah nan e'nongna.

⁶ Ya unat goh nidatongda ya tinnig Samuel hi Eliab an imbaluy Jesse, ya inalinah nomnomnay, “Hiyah te nin di pinilin Apo Dios an mun'ali!”

⁷ Mu inalin Apo Dios ay Samuel di, “Bo'on hiyay pento"u ti bo'on hay aat di tigaw di tagu ya nan inata'nangnay aptan. Ti nan tagu ya hay tigaw di ibbadan taguy dumalat hi pamto'anda, mu Ha"in ya nan anahamad di nomnom di taguy pamto'a' ay hiya.”

⁸ Ya inayagan Jesse nan oha an hi Abinadab ta umuy nihagang ay Samuel. Ya inalin Samuel di, “Bo'on hiyay pinilin Apo Dios.”

9 Ya hennagna goh hi Shammah ta immuy ay hiya, mu inalina goh di, “Bo'on hiyay pinilin Apo Dios.”

10 Ya inohha'ohhan goh Jesse nan pitun linala'in imbabaluynan* immuy hinan hinagang Samuel. Mu inalina Samuel ay Jesse di, “Mi'id ah ohah pento' Apo Dios ay didan amin.”

11 Ya inalina goh Samuel ay Jesse di, “Undan anggaynana hatuh linala'ih imbabaluymu?”

Ya inalina Jesse, “Wada nan udidian, mu immuy an numpahtul hi kalnilu.”

Ya inalina Samuel di, “Eka ipa'ayag ta umalih tu ti adi tu'u umuy mun'onong ta engganah un dumatong!”

12 At nunhonag hi immuy nangayag ta inyana-mutda hiya. Ya mumpepenglah den unga, ya ma"aphod di tigaw di matana ya nan aat di odolna. Ya inalina Apo Dios ay Samuel di, “Hiyah ne pento"u, at hiyay hiitam di ulunah lana!”

13 At inalina Samuel nan ha'gud an napnuh lanan di olibo, ya hiniitana hiyah nan hinagang nan a'agina.† Ya nete"an de han algaw ya nan Na'abuniyanan an Lennawa ya niyodol ay David, at Hiyay nangidat hi abalinana. Ya unat goh nalpah hanan inat Samuel ya impadehna ta im-manamut ad Ramah.

Hay Nangitamuan David ay Saul

---

* **16:10** Hay ngadan nan agguy nitudo' hi bagtuna ya da Nethaniel ay Raddai, ya hi Ozem, ya hi Elihu. Ya nan ngadan Shammah ya nipaddung hinan ngadan an Shimea (I Chron. 2:13-15; 27:18).

† **16:13** Na'at hidin 1025 B.C.

14 Ya nakak nan Na'abuniyanan an Lennawan Saul ta nan nappuhin lennawan hennag Apo Dios di niyodol an mangipaligligat ay hiya.‡

15 Ya nan baal Saul ya inalidan hiyay, “Inilami an nan nappuhin spiritun hennag Apo Dios di mangipaligligat ay he"a.

16 Gulat ta pohdom ya umuy ami manganap hi lala'in nala'eng an muntukal hinan alpa ta wa ay ta umali nan spiritun mangipaligligat ay he"a ya tinukalna nan alpana ta pumhod di punle'nam.”

17 At inalin Saul hinan baalnay, “Umuy ayu mah manganap hinan nala'eng an muntukal, ya inyaliyuh tun ha"in.”

18 Ya tembal han ohan baalnan inalinay, “Tin-nig'u han lala'in imbaluy Jesse an iBethlehem an hiya ya nala'eng an muntukal, ya mabi'ah an lala'i, ya ma"aphod di tigaw di odolna, ya nala'eng an mi'gubat, ya nahamad di panapitna, ya wagwadah Apo Dios ay hiya.”

19 At nunhonag hi Saul hi immuy ni'hapit ay Jesse an inalinay, “Honogom han lala'in imbaluy-mun hi David an nan mumpahtul hi kalnilu ta umalih tun ha'in.”

20 Ya inabulut Jesse, at innalnay dongki, ya nun'itakayna nan tinapay, ya nan bayah an nittuh lalat, ya han ukkon an gandeng, ya impadonah nan lala'in imbaluynan hi David ta idatnan Saul.

21 Ya unat goh nidadong hi David hinan wadan Saul ya ente"anan nuntamu. Ya

---

‡ 16:14 Gapu ta limmun Apo Dios nan a'anghel an numbalin hi dimunyu at waday biyanganan mumpapto' ay didah unna pohdon.

pa'appohpohdon Saul hiya, at numbalin an hiyay ohan mun'od'odon hi hapiawna.

²² At nunhonag hi Saul ta alyonan Jesse di, “Iyabulutmu ni' ta ituluy David an muntamun ha'in ti pohpohdo' hiya.”

²³ Nete"an de ya wa ay ta miyodol ay Saul nan nappuhin spiritun hennag Apo Dios ya innal David nan alpana, ya tinukalna. Ya mapmaphod di punle'nan Saul, at la'tot ya nakak nan nappuhin lennawan mangipaligligat ay hiya.

17

Hay Numpattayan da David ay Goliath

¹ Ya impa'ayag nan iPhilistia an amin nan tindaluda ta umuyda mi'buhul, at na'amungdad Sokoh an babluy ad Judah. Ya nungkampudah nan numbattanan di ad Sokoh hi ad Azekah hidih ad Ephes Dammim.

² Ya hi Saul ya nan tindalunan holag Israel ya na'amungda ta nungkampudah nan duntug an wadan di Nundotal an Elah ta hiyay nundadaanandan mangubat hinan iPhilistia.

³ At nundinammang nan iPhilistia ya nan holag Israel, ya waday nundotal an lutah numbattan.

⁴ Ya wada han bimmuhu' an nalpuh nan nungkampuan nan iPhilistia an ongol ya mangam'ameh an hay ngadana ya hi Goliath an iGath. Ya hay anta'nangna ya nahuluk hi hiyam di umpi.

⁵ Ya nan uklupna ya gambang, ya gambang goh nan magayad an inlubungna, an hay damotna ya hi'itangan nabongle ta han pituy kilu.

⁶ Ya nahu'luban goh di buhuynah gambang, ya waday inhe'langnan adu"oy an pahulna an gambang goh di aatna.

⁷ Ya hay inongol di gayangna ya umat hi baliga an hay damot nan gumo'na ya pitu ta han godway kilu, ya nan tindalun mangmangdon hinan hapi-awna ya hiyay mangipangpang'u ya un hiya.

⁸ Ya timma'dog hi Goliath, ya nuntu'u' hinan titindalun holag Israel an inalinay, “Undan gahin un ayu umalin amin an mi'pattoy ay ha"in? Unna' oh'ohhan iPhilistia, at un oha goh di pot'onuyuh umali ta mumpatoy ami!”

⁹ Ya gulat ta abalinanan mi'pattoy ay ha"in ta patayona' ya mumbalin amih baalyu, mu gulat ta abako' ta hiyay patayo' ya da'yuy mumbalin hi baalmi!”

¹⁰ Ya intuluy han iPhilistia an nuntu'u', ya inalinay, “Ad ugwan an algaw ya angito' nan tindalun di holag Israel! Honogonyuy ohan lala'i ta mumpatoy ami!”

¹¹ Ya unat goh dengngol Saul ya nan holag Israel henen hinapit nen iPhilistia ya munlungdayada, ya nidugah di ta'otda.

Hay Inayan David hinan Kampun Saul

¹² Hi David ya wah dih nan wadan amanan hi Jesse ad Bethlehem hidid Judah. Hi Jesse an holag Ephrath ya waluday linala'in imbabaluy na. Henen gutud di nun'alian Saul, ya na'alla'ay ahan hi Jesse.

¹³ Ya nan tulun mina'ilog an linala'in imbabaluy Jesse ya niddumda nan tindalun Saul an umuy

mangubat hinan iPhilistia: hi Eliab di pangpan-gullu, ya hi Abinadab di otob, ya hi Shammah di miyatlu.

¹⁴ Ya hi David di udidian.

¹⁵ Mu hi David ya umu'udduman immanamut an mamadang ay amanan mangipahtul hinan kalniluda an numbanggad an umuy an muntamun Saul.

¹⁶ Ya napat di algaw hinan ahelhehelhelong ya amunhimunhinag di nangangi'angitan Goliath hinan holag Israel.

¹⁷ Ya wada han ohay algaw ya inalin Jesse ay David di, “Alam di hinhalub hinan nahanglag an bogah ya himpuluh nan tinapay, ya nunnaudom an iyuy hinan kampun wadan nan a'agim.

¹⁸ Ya ni'yodonmu din himpulun cheese* ta idatmuh nan kapitan nan linibun tindalun numpapto' ay dida. Ya innilaom di aat nan a'agim, ya alyom ay dida ta ipiyaliday tudo'da ta panginnilaa' hi aatda.

¹⁹ Nan a'agim, ya nan i'ibbadan tindalun holag Israel, ya ta'on nan Alin hi Saul ya wah didah nan Nundotal an Elah an mi'buhuldah nan iPhilistia.”

²⁰ Ya nanelhelong hi David an bimmangon, ya tinaynana din kalnilunah nan ohan mumpahtul, ya enodnana din ma'an, ya immuy an inunudna din inalin amanan hi Jesse. Ya heden nidatnganah nan nungkampuan nan i'ibbanan holag Israel ya dengngolna nan ahitutu'u' an umuy mi'gubat.

---

* **17:18** Unu keso.

21 Ya nan tindalun di iPhilistia ya nan tindalun di holag Israel ya numpundadaan gumubat, at numpunhagganda.

22 Ya tinaynan David din kalganah nan wadan di ap'apun di tindalu, ya nakak ta umuyna apngaon nan a'agina, ya minahmahanay aat di umatanda.

23 Ya heden punhahahapitandan hina"agi ya bimmuhu' din iPhilistia an mangam'ameh an hi Goliath an iGath, ya timma'dog hinan hinagang nan iPhilistia, ya nuntu'u' an umat hidin imangi'angitanah din hopapna.

24-25 Ya himmanapit nan linala'in holag Israel an alyonday, "Tinnigyuh nen ongol an lala'in gun bumuhu'? Manu ay gun bumuhu' ya un ditu'u angiangiton an holag Israel! Dengngolyu din inalin nan ali tu'u an nan mamatoy anun hiya ya ipa'adangyana, ya ipahawana nan babain imbaluyna, ya an amin nan pamilyana ya adida mumbayad hi buwitda."

Ya unat goh tinnig din linala'in holag Israel hi Goliath ya ma'atta'otda, at numpangalayawda.

26 Ya immuy hi David an nunhanhan hinan udum an linala'in ni'tata'dog, ya inalanan diday, "Hay ngadan di midat hinan tagun mamatoy enen ongol an tagun iPhilistia ta mapogpog nan gunna pamadngopadngolan ay ditu'u? Un anggay ene han adi mangulug ay Apo Dios an iPhilistia ya pinadngopadngolana nan tindalun nan matattagun Dios?"

27 Ya impidwan nan tatagu din gunda inalih ma'at hinan tagun mamatoy ay Goliath.

28 Ya unat goh dengngol Eliab an din pang-pangullun agina din pi'hapitanah nan linala'i ya ma'abbungot ay David an inalinay, “Anaad ta immali'ah tu? Ya hay manalimun mah hidin tuttulun kalnilum hinan mapulun? Inila' an munlayah'a, ya nappuhi nan wah nomnommu ti un'a immalih tu ta tigtigom nan munggugubat!”

29 Ya inalin David di, “Anaad? Undan way inat'u? An unna' munhanhan ya ammunah!”

30 Ya nakak hi David ta tinaynana han agina, at immuy hinan udumnan linala'in nunhanhan, ya numpapaddung di nambalda.

31 Ya unat goh waday nangngol hinan inalin David, ya immuydan nangibaag ay Saul, at impa'ayagna hiya.

32 Ya inalin David ay Saul di, “Adi ayu tuma'ot enen iPhilistia ti ha"an an baalmuy umuy ta da'miy mumpattoy.”

33 Ya inalin Saul ay David di, “Mi'id ologmun umuy an mi'pattoy ene han iPhilistia ti he"ah ya un'a ahan unga, ya hiya ya impa'enghanay gubat an nete"ah din a'ungana!”

34 Mu inalin David ay Saul di, “Ha"an di nanahalimun hinan kalnilun ama, ya wada ay di umalih nan layon unu bear hi inalahan an mangilayaw hinan imbaluydan uyaw

35 ya numpudug'u, ya pinang'ula', ya penloh'u nan uyaw an inya'amelna. Mu wa ay ta munhig-gung ta mi'pattoy ay ha"an ya enedon'uh nan pangalna, ya pinatoy'u.

36 Ha"an an baalmu ya pinatoy'u nan layon ya bear hi inalahan, at umat hinay ato' enen agguy

nakugit an iPhilistia an mangangi'angit hinan tindalun nan matattagun Dios!”

37 Ya inalin goh David di, “Hi Apo Dios an namaliw ay ha" in hinan layon ya nan bear hi in-alahan di mamaliw goh ay ha" in hinan iPhilistia!”

Ya inalin Saul di, “At umuy'a, ya hi Apo Dios di okod ay he" a!”

38 At indat Saul ay David nan gina'un di umuy mi'gubat an umat hi uklop di mi'gubat ya nan gambang an mihu'lub hi hanin di odol.

39 Ya unat goh impadah David an inggina'u ta impadahnang mangidalan ta umuy mu mi'id ologna ti agguy emmenghan hiyay umat hina. At inalin David ay Saul di, “Mi'id olog'un mangidalan ti humewol ti agguy'u impa'engha!” Ya nun'aan mah David din inggina'una.

40 At inodnanay hul'udna, ya impadehnan immuy. Ya pinilina'y lemah nan mun'aphod hi nun'a'imul an batuh nan ginnaw, ya inittunah din luyun o'odnanah un mumpahtul, ya ino'odnana din paldi'itna, ya immuy an ni'haggangan ay Goliath.

Hay Namatayan David ay Goliath

41 Ya immuy hi Goliath an manamun David an impangpang'un din mun'od'odon hi hapiawna.

42 Ya unat goh tinnig Goliath hi David ya numpahalna hiya ti alyonay un ung'ungnga an mumpepenglay angahna, ya mapmaphod di tigawnan unga.

43 Ya inalin Goliath ay David di, “Unna' dan ahu† ta nan hul'udmuy inod'odnam?” At nun'idut han iPhilistia an nan ngadan nan numbino'ob'on an diosday‡ nangidutnan David.

44 Ya inalin goh Goliath ay David di, “Umali'ah tu ta ipihda' he"ah hamuti ya nan a'animal hi inalahan!”

45 Ya inalin David ay Goliath di, “He"a ya hay odonmun immalin mi'pattoy ay ha"in ya hay hanggap, ya ohan adu"oy an gayang, ya ohan ho'ho'dod an gayang! Mu hay bumadang ay ha"in hinan pi'hangгаа' ay he"a ya nan Ap'apun nidugah di abalinana an Ap'apun nan tindalun holag Israel an angi'angitom!

46 Ya ad ugwan an algaw ya iyabulut Apo Dios an mangabaka', at patayo' he"a, ya pinutula' di ulum! Ya impihda' nan lamohmu ya nan titindalun nan iPhilistia hinan hamuti ya nan a'animal hi inalahan hitun luta, ya ta mundongol an amin hitun alutaluta ta innilaondan wagwadah Apo Dios hinan holag Israel!

47 Ta way panginnilaan nan i'ibba' an na'amung hitu an hi Apo Dios ya bo'on hay hanggap ya gayang di pamaliwnah nan tataguna ti Hiyay mangiyabulut hi mangabak eten gubat, at idatnay abalinanmi ta da'yuy abakonmi!”

48 Ya unat goh wan na'uy hi Goliath ta umuyna damuwon hi David mu nunnaudon David an timmagtag ta immuyna dinamuhya.

---

† 17:43 Bahaom nan footnote di Deut. 23:18 ta innilaom di anaad ta hay ahuy inalin Goliath. ‡ 17:43 Hay na'abbagun bulul di iPhilistia ya hi Dagon (bahaom nan footnote di I Sam. 5:2), ya kinulugda goh nan babain bulul an hi Ashtoreth (I Sam. 31:10).

49 Ya innal David di ohah batuh din nangit-tuwanan luyu, ya pinaldi'itnah Goliath, ya nuntongan ne'nah nan tu'pawna, ya nalimuh din batuh ulun Goliath, ya natu'in an nunlu'bub hinan luta.

50 At hay nangabak David ay Goliath ya amuna din paldi'itna ya han ohan batu, ya pina-toynah Goliath an ta'on un mi'id hanggap hi inodnana.

51 At timmagtag hi David, ya immuy an nanu'nut hinan hanggap Goliath ta hiyay namutlnah uluna.

Ya unat goh tinnig nan iPhilistia an natoy nan ehngeldan mangab'abak ya timma'otda, ya numpangalayawda.

52 Ya ahitutu'u' din tindalun di holag Israel ya nan holag Judah hi nangabakda, at numpudugda nan iPhilistia ta nangamung ad Gath ya hidih nan pantaw di allup ad Ekron. Ya numpatoyda dida, at awakilat an nun'iwallangda nan nun'ahugatan ya nan nun'atoy an iPhilistia hinan dalam an mete"ah ad Shaaraim ta nangamung ad Gath ya ad Ekron.

53 At numbanggad nan tindalun holag Israel an namdug hidin iPhilistia ta immuydah din immapalan nan binuhulda, ya nun'alada nan gina'uh di.

54 Hi David ya inalana din ulun Goliath ta in-

yuynad Jerusalem, § mu impatangnah nan immapalana din almas Goliath.*

Hay Nanginnilaan Saul hi Ngadan Aman David

⁵⁵ Ya unat goh ina'amang Saul di umayan David an mi'pattoy ay Goliath ya inalinan Abner an ap'apun nan tindaluy, “Hay ad imbaluy nin enen unga?”†

Ya tembal Abner an inalinay, “Immannung ahan, Apu Ali, an mi'id di inila'.”

⁵⁶ Ya inalin han Alin hi Saul di, “Eka mahmahan ta innilaom di ad imbaluy ay hiya.”

⁵⁷ Ya unat goh numbangngad hi David hi nalpahan di namatayanan Goliath ya initnud Abner ta iyuy nan Saul an ino'odnana din ulun Goliath.

⁵⁸ Ya imbagan Saul ay hiyan alyonay, “Hay ad imbaluy ay he"an unga?”

Ya tembal David an inalinay, “Ha" in di imbaluy nan baalmun hi Jesse hi ad Bethlehem.”

---

§ **17:54** Mu hay nahhun an inat David ya unna iyuy nan ulun Goliath ad Jerusalem ya inyuynah nan Alin hi Saul (verse 57). Ya heden timpu ya bagin nan iJebus nan siudad ad Jerusalem ti agguy pay inabak nan Hudyu didah di, at mid mapto' ya awni pay ta hay nangabakan da David ay dida di timpun di nangiyayanah din ulud Jerusalem (II Sam. 5:1-9; bahaom nan footnote di II Sam. 5:9).

* **17:54** Palpaliwan ya indawat David nan hanggap Goliath ay Apo Dios, at niwallang hinan Tuldang Abung (I Sam. 21:9). † **17:55** Inilan Saul hi David ti hiya din gun muntukal hi alpa, ya gunna o'odnan di hapiawna. Mu hay hinanhanana ya nan ngadan amana ta way atonan mangipa'annung hinan intulagna ti inalina an nan pamilyan di lala'in mangabak ay Goliath ya adida mumbayad hi buwit (I Sam. 17:25).

18

Nan Ligwan David and hi Jonathan

¹ Unat goh nalpah di ni'hapitan David ay Saul ya hi Jonathan an imbaluy Saul ya pa'appohdonah David an umat hi pamhodnah odolna, ya nawada goh di nahamad an punligwaanda.

² Ya nete"an den algaw ya enekkop Saul hi David, at agguyna impa'anamut hi abung da amana.

³ Ya dumalat nan nidugah an pamhod Jonathan ay David ya inhapatana an inaynayundan munligwah enggana.

⁴ Hay nangipattigan Jonathan hi anahamad di punligwaanda ya indatna nan lubungnan David, ya indatna goh din hanggapna, ya pana, ya din balikisna.*

⁵ Ya an amin nan nannagan Saul ay da David an mi'gubat ya gun nangabak da David, at hiyay dumalat ya numbalinon Saul an hiyay ohah nabagbagtuy haadnan ap'apun nan tindaluna. Ya henen na'at ay hiya ya nidugah di amlong an amin nan tatagu ya ta"on nan u'upihyalna.

Hi Saul ya Umamoh ay David

⁶ Hidin immanamutandah din nalpahan di namatayan David ay Goliath ya bimmuhu' an amin din binabain nun'alpuh an amin hinan babluy nan holag Israel ya ta umuyda damuwon hi Saul. Ya nungkankantada, ya nanayawdah umamlonganda, ya nun'ipagangohday gitalada ya nan tambourinesda.

---

* **18:4** Hay itudun hanan gina'un indat Jonathan ay David ya hi David di mehnod an mun'ali an bo'on hi Jonathan an pangpangullu.

7 Ya daden binabain manayaw an mungkanta ya hay ingkantada ya inaliday,
 “Linibuy pinatoy Saul,
 ya hi David ya alibulibunay pinatoyna!”†

8 Dumalat hene ya ma'abbungot hi Saul hi nangngolana, ya nawaday amohnan David ti nabainan. Ya inalinah nomnomnay, “Anaad ta nan tatagu ya alyonday himpuluy libu udot di pinatoy David, ya inaliday ha" in ya un hinlibu? At la'tot ya hiyay pumbalinondah ali!”

9 Ya nete"an nen algaw ya nalmuy amoh Saul ay David.

10 Ya unat goh nabiggat ya niyodol nan napuhin spiritun hennag Apo Dios ay Saul,‡ at imangaw, ya gun numpadtoh dih nan abungna, ya tinukal David din alpa an hiyah ne din gunna ato'aton tuwali, mu hi Saul ya ino'odnana din gayangna.

11 At inhimug Saul din gayangna ti inalinah nomnomnay, “Gayango' hi David ta mita'om hinan dedeng di abung!” Hiyah te pidwan di nangatan Saul hi umat hina, mu gun nehella din gayang ay David.

12 Ya timma'ot hi Saul ay David ti wadah Apo Dios an mamadang ay hiya ti din'ug Apo Dios hiya.

---

† **18:7** Ta"on un munha'it di punnomnoman Saul mu agguy inilan nan binabai an hiyah ne dumalat hi punha'itan di nomnomna ti hinan ugalidan Hudyu ya hay pohdon nan kantadan hapiton ya *do'do'ol di pinatoy da Saul ay David* ya anggay, ya mid ah alyona an *do'do'ol di pinatoy David ya un hi Saul*. ‡ **18:10** Bahaom nan footnote di I Sam. 16:14 ta innilaom di anaad ta honogon Apo Dios nan dimunyu.

¹³ At la'tot ya adi mahkay pohdon Saul an tigon hi David. At pento'na hiya ta hiyay mun'ap'apuh nan hinlibun tindalu. At hi David ya impanguluna dida ta umuyda mi'gubat.

¹⁴ Ya an amin di aton David ya maphod di aatna ti gun badangan Apo Dios hiya.

¹⁵ Ya unat goh tinnig Saul an nidugah di gun umabakan David ya inyal'allanay ta'otnan hiya.

¹⁶ Mu an amin nan holag Israel ya holag Judah ya pa'appohdondah David ti an amin nan pangipanguluwanan didah nan ayandan mi'gubat ya diday gun mangabak.

Hay Nangahawaan David hinan Imbaluy Saul

¹⁷ At inalin Saul ay David di, “Ipi'ahawa' ay he"a han babain pangpangullun imbaluy'un hi Merab. § Mu mahapul an natulid'ah nan pannaga' ay he"ah nan eka pi'gubatan hinan buhul Apo Dios.” Ti inalin Saul hi nomnomnay, “Umuy'u ihanggah David hinan iPhilistia ta diday mamatoy ay hiya mu ta bo'on ha"in!”

¹⁸ Ya inalin David ay Saul di, “Undan udot mabalin an miyapua' hinan ali? Ti ha"in ya nan pamilyan amah ad Israel ya nawotwotda!”

¹⁹ Mu unat goh nadatngan di algaw hi pun'adduman da Merab ay David ya impi'ahawan at Saul hi Merab ay Adriel an iMeholah.

²⁰ Ya hi Michal an ohan babain imbaluy Saul ya popohdonah David, ya nidugah di amlong Saul hi nangipa'innilaandan hiya.

---

§ **18:17** Hiyah ne ohan lagbun David ti pinatoynah Goliath (I Sam. 17:25).

21 Ya hay wah nomnom Saul ya inalinay, “Ipi'ahawa' han imbaluy'un hiya ta hiyay dumalat hi abaliyan David ta nan iPhilistia di mamatoy ay hiya!” At impaphod Saul di nanapitnan David an inalinay, “Te an apuwo' he”a ta ipi'ahawa' nan miyadwan babain imbaluy'u!”

22 Ya minandal Saul nan u'upihyalnan inalinan diday, “Hay maphod ya iyohhayun mi'hapit ay David ta alyonyun hiyay, Nan ali ya pa'appohdon da'a, ya an amin nan baalna ya pohdon da'a goh, at ad ugwan ya abulutom ta apuwon da'ah nan ali.”

23 At nan u'upihyal Saul ya inyohhadan inulgud ay David. Ya tembal David an alyonay, “Undan alyonyuh un nalakay miyapuh nan ali? Ha”in ya nawotwota', ya adia' ma'al'alin tagu!”

24 Ya imbaag nan u'upihyal ay Saul din inalin David.

25 Ya inalin goh Saul ay diday, “Umat hituy alyonyun David: nan ali ya hay pohdona ya anggay hi idatmuh bunung ya hinggahut hi up'up di kugit nan iPhilistia hi patayom ta iyawitmu nan ina'inat danen buhulna.” Ya manu ay umat hinay ninomnom Saul ya ta way aton nan iPhilistia an mamatoy ay David.

26 Ya unat goh inulgud nan u'upihyal ay David nan inalin Saul ya mun'am'amlong an miyapuh nan ali. At wan na'uy an madatngan heden algaw an nitulag

27 ya initnud David din tindaluna ta immuy-dan numpatoy di duway gahut hinan iPhilistia, ya nungkugit David didan amin, ya innalna din up'up ta inyuyinah nan ali ta olom ya mabalin

an apuwon nan ali hiya. At inyabulut Saul an ahawaon David hi Michal an imbaluyna.

²⁸ Unat goh innilan Saul an gun badangan Apo Dios hi David ya pa'appohdon han imbaluynan hi Michal

²⁹ ya namama an gunna iyal'allay tuma'tana ay David, at minaynayun an buhul Saul hi David.

³⁰ Ya intutuluy nan u'upihyal nan tindalun di iPhilistia an gun mi'gubat hinan holag Israel. Mu wa ay ta nunggugubatda ya do'ol di pangabakan da David ya un nan i'ibbanan a'ap'apun nan tindalun Saul. At nan na'at di dimmalat hi nundongolan di aat David hinan abablubabluy.

19

Hay Nangipadahan Saul an Mamatoy ay David

¹ Ya ni'hapit hi Saul ay Jonathan an imbaluyna ya an amin hinan u'upihyalna ta patayondah David. Mu hi Jonathan an imbaluyna ya nidugah an ibilangna an tulangnah David,

² at pinadananah David an inalinay, “Hi ama ya pohdonan patayon da'a! At hi ma'et hinan helhelong ya inhamadmun umuy mipo"oy hinan nibataan hi payaw, ya nihina'ah di.

³ Ya mitnuda' ay ama ta umali amih dih nan payaw hi nipo"oyam, ya inul'ulgud'un hiyay aatmu, ya gulat ta waday innilao' hinan aat di wah nomnomna ya imbaag'un he"a.”

⁴ Hidin nabiggat ya nunhapit da Jonathan ay amana, at ulgudonan hiyay amaphod David an inalinan hiyay, “Anaad ta nappuhiy atom ay David an hiya ya mi'id di baholna? Hay dumalat hi

pamatayam ay hiya? Hiya ya an amin nan inatna ya hay amaphodam!

⁵ Unmu dan naliwan din nangihuyu'anah odolna ta pinatoynah Goliath, at hiyaat un ditu'un holag Israel di nangabakon Apo Dios? He"a ya tinnigmu, ya immamlong'a! Ya anaad ta atom di nappuhih nan tagun mi'id di baholnan umat ay David ta pohdom an ipapatoy hiya?"

⁶ Ya la'tot ya na'al'alu' hi Saul an inabulutna din inalin Jonathan, at inhapatanah ngadan Apo Dios an matattagu an adina patayon hi David.

⁷ Ya inayagan mah Jonathan hi David, at imbaagnan amin di hinapitdan amana. At ininudna hiya ta inyuyunan Saul, at numbanggad hi David ta muntamun Saul an umat hidin hopapna tuwali.

⁸ Ya hin'alina ya wada goh di buhul, at immuy da David ta ginubatda nan iPhilistia, ya nidugah an do'ol di numpatoyna, ya numpangalayaw di udumna.

⁹ Wada han ohay algaw ya niyodol goh ay Saul din nappuhin spiritun hennag Apo Dios* hidin inum'umbunanah nan abungna an ino'odnana din gayangna, ya wah dih David an muntuktukal hi alpa.

¹⁰ Ya inhimugnan David ti hay ninomnomna ya me'na ya himmawang ta mita'om hinan da'lig. Mu inyungyung David, at nundapuh din gayang an nipatlo' hinan da'lig, at limmayaw hi David.

¹¹ Ya henen nahdom ya hennag Saul di do'ol an tindaluna ta umuyda iyadug hi David hinan

---

* **19:9** Bahaom nan footnote di I Sam. 16:14 ta innilaom di anaad ta honogon Apo Dios nan dimunyu.

abungna ta nan mabiggat hi helhelong ya pina-toyda. Mu inalin Michal ay ahawanan hi David di, “Maphod hi un'a lumayaw ad ugwan an nahdom ta umuy'a mipo"oy ti hi ma'et hi helhelong ya patayon da'a!”

¹² At hi Michal ya binadanganah David ta impa'wanah nan tawa ta lumayaw.

¹³ Ya innal Michal din bulul ta hiyay inhukatnan impali'uh hidin olo'an David, ya hinophopana din ulunah nan lalat di gandeng an waday dutdutna, ya inulhanah lubung.

¹⁴ Ya unat goh immuy nan hennag Saul an mampap ay David ya inalinay, “Hi ahawa' ya mi'id di olognan lumahun ti mundogoh.”

¹⁵ At numbangngaddah nan wadan Saul, ya inalidan hiyay, “Hi David ya nundogoh anu.”

Mu impabangngad Saul dida ta umuyda hamadon hi un immannung an mundogoh hi David, ya inalinan diday, “Immannung ay an wah nan mundogoh ya nonong nan nolo'ana ya inyattangyun iyalih tu ta patayo'.”

¹⁶ Ya unat goh immuy din nahnag ta hinum-gopda ya tinnigdan un bulul di nipalo' hinaran olo'an David an nahophopan di ulunah nan lalat di gandeng an nadutdutan!

At immuyda goh imbaag ay Saul nan aat di tinnigda, at impa'ayag Saul hi Michal.

¹⁷ Ya inalin Saul ay Michal di, “Anaad ta binal-baliyana' ta inyabulutmun impakak nan buhul'u ta omod un limmayaw?”

Ya tembal Michal an inalinay, “Manu ay binadanga' hiyan lumayaw ya unna' napilit ti inaliny patayona' hi un'u adi badangan!”

18 At nakak hi David an limmayaw, ya immuy ay Samuel ad Ramah, ya imbaagnan amin di inat Saul ay hiya. Ya unat goh nalpah ya muntunudda ay Samuel an umuy ad Naioth ta hidiy ni'hituwanda.

19 Ya waday nangibaag ay Saul an inaliday, “Wah dih David ad Naioth hidid Ramah!”

20 At hennag Saul nan titindaluna ta umuyda dapopon hi David. Ya unat goh nidatongda ya tinnigda nan do'ol an na'amung an propetan ibabbaagday impa'innilan Apo Dios hi ma'at an hi Samuel di nangipangpangulun dida. Ya nan Na'abuniyanan an Lennawa ya niyodol hidin tatagun hennag Saul, at niddumdan nangat hi aton nan propeta.

21 Ya unat goh dengngol Saul henen inat nan hennagna ya nunhonag goh hi udumnan tindalu, ya niddumda goh an mumbabbaag hi impa'innilan Apo Dios. Ya nunhonag goh hi udum an tindalu an hiyah ne pitluna, ya umat goh an ni'babbaagdah impa'innilan Apo Dios.

22 Ya la'tot ya hiyay nanimung an immuy ad Ramah hinan wadan di ongol an abu"ul ad Seku. Ya imbaganah din tatagun alyonay, “Hay wadan da Samuel ay David?”

Ya inaliday, “Wah didad Naioth hidid Ramah.”

23 At immuy ad Naioth hidid Ramah, ya niyodol nan Na'abuniyanan an Lennawa goh ay hiya, at heden pundaldallanana ya ete"anan gun mangibaag hi impa'i'innilan Apo Dios ta nangamung un nidatong ad Naioth hidid Ramah.

24 Ya nun'aana goh di udumnan lubungnah din gunna goh pangibaagan hi impa'innilan Apo

Dios hinan wadan di hinagang Samuel. Ya immanal'algaw ya limmanablabi an nonollo'. Hiyah ne dimmalat hi pangalyan nan tataguy, “Undan goh propetah nan tataguh Saul?”

20

Hay Bimmadangan Jonathan ay David

¹ Ya limmayaw hi David ad Naioth hidid Ramah ta immuy ay Jonathan, ya inalinan hiyay, “Undan way inat'uh nappuhi? Ya undan way numbahola' ay amam ta ipatoya?”

² Ya inalín Jonathan ay hiyay, “Agguy immanung heneh un da'a patayon ay ama! Inilam an hi ama ya an amin di atonan ta'on un naligat unu nalakan ma'at ya adina aton hi unna adi ipa'innilan ha'in! Adi ahan ihaut ama ay ha'in di malgom hi atonan he"a!”

³ Ya tembal David an inalínay, “Hi amam ya i'innilanan he"a ya nahamad di pamhodmun ha'in, at hay nomnomona ya adina ipa'innilan he"a ti adina pohdon an munlungdaya'a an dumalat henen atona! Ihapata' hi ngadan Apo Dios an matatagu ya ta'on ay he"a, Jonathan, an atata'ot di nitagua' ti un hi'ihí'itangan at matoya!”

⁴ Ya inalín Jonathan ay David di, “An amin di ibagam hi pohdom an ma'at ya ato'.”

⁵ Ya inalín David ay Jonathan di, “Hi ma'et di pinnangan an Behtan nan Akayangan di Bulan, at maphod unna' wada ta ma'ubung tu'un amin an mangan ay da amam, mu hi ma'et ya on'onaynah unna' umuy mipo"oy hidih nan payaw ta nanga-mung hidin atlun di algaw hinan munhinag.

⁶ Ya gulat ta innilaon amam an mi'ida' ya inalin ay hiyay, Inyal'alu' David ay ha"an an umuy hinan babluydad Bethlehem ta middum ay didan hina"ama ti waday tinawon an pun'onnganda.

⁷ Ya gulat ta alyonay, Ta"omman ta immuy, ya hiyay panginnilaan an mi'id di ma'at hi nappuhin ha"in. Mu gulat ta ma'abbungot ya hiyay panginnilaan an waday nidugah an na"appuhih atonan ha"in.

⁸ At igohgohana' ni' an baalmu ta atom nan inali' ay he"a ta ipa'annungmu din intulagmun ha"in an inilan Apo Dios. Ya gulat ta waday numbahola' ya he"ay manimung an mamatoy ay ha"in, ti undan mahapul hi unna' iyuy ay amam ta hiyay mamatoy ay ha"in?"

⁹ Ya inalin Jonathan di, "Adim nomnomon di umat hinah ma'at ay he"a ti gulat ta innilao' an patayon da'an ama ya immannung an ipa'innila' ay he"a!"

¹⁰ At inalin goh David di, "Hay mangipa'innila mah ay ha"in hi un gulat ta bumungot hi amam unu adi?"

¹¹ Ya inalin Jonathan di, "Ma'a ta muntunudtan umuy hi payaw." At nuntunuddan immuy hidih nan payaw.

¹² Ya inalin goh Jonathan di, "Hi Apo Dios an dayawon tu'un holag Israel di Hiyay ihtiguta. Hi ohhandi an umat hitun algaw ya mi'hapita' ay amah nan at hitun olas ta hanhana' ay hiya ta innilao' hi un maphod di hapitonah aatmu ta adi bumungot ay he"a. Ya munhonaga' ta ipa'innila' ay he"a.

13 Ya gulat ta waday nomnomon amah atonan he"ah nappuhi ya ipa'innila' ay he"a ta way atom an lumayaw ta umuy'a mipo"oy. Ya gulat ta adi ipa'innila ya ta"on un nidugah di ligat'uh idat Apo Dios. Ya halimunan da'a ni' goh ay Apo Dios an umat hidin nanalimunanan ama.

14 Hay ibaga' ahan ya inaynayunmu ni' ta ipat-tigmuy anahamad di pamhodmun ha"in an umat hi aat di pamhod Apo Dios ta way ato' an adi mapatoy.*

15 Ya inaynayunmuh enggana nan pamhod-muh nan pamilya', ya adim ni' pogpogon an ta"on unmu abakon ta pumpatoymun amin nan mi'gubat ay he"ah nan abablubabluy an dumalat hinan badang Apo Dios.

16 Maphod ni' un mi'id ay ditay mangibahhaw an ta"on nan holagmuh nan nuntulaganta. Mu gulat ta ibahhaw nan holagmu ta adida aton ya moltaon Apo Dios dida.”

17 Ya nunhapataon goh Jonathan hi David ta impidwana ti nidugah di pamhod Jonathan ay David an umat hi pamhodnah odolnay pamhod-nan hiya.

18 Ya inalin Jonathan ay David di, “Hi ma'et di Behtan di Akayangan di Bulan, ya ma'innila an mi'id'a ti mi'id'an umbun hinan umbunam.

19 Ya inyal'allanah ohhandi an ma'innilay ami'idmu, at punnaudom an umuy mipo"oy

---

* **20:14** Hay ugalin di balbalun a'alih din penghana ya ipapatoy-dan amin di udumnan tutulangdan linala'i ta mid ah udumnan mamhod an mun'ali, an un anggay dida (I Ki. 15:29; 16:11; II Ki. 10:7; 11:1). Ya aggyu penhod Jonathan hi un hiyah ne goh aton David hinan pumpapto'ana.

hidin nipo"oyam hidin hopapna ta mihani'ah nan natpun an batun Ezel.

²⁰ Ya umalia' ta ipana' di tuluy panah nan pangngel nan natpun an batun paddungnay un waday panao'.

²¹ Ya honogo' nan baal'un alyo' ta umuyna anapon nan pana. Ya gulat ta alyo' di, Anapom hinan way dellohmu, ya inyalim ay ha"in! ya hay ibalinana ya mi'id di ma'at ay he"ah nappuhi, at mabalin an bumuhu"a. Ya ihapata' ay Apo Dios an matattagu an mi'id di al'alín he"a.

²² Mu gulat ta alyo' hinan honogo' di, Tigom nan pana ti nalauh ay he"a! ya mahapul an makak'a, ya limmayaw'a ti hiyah ne pohdon Apo Dios hi mahapul an atom.

²³ Ya heten nuntulaganta ya hi Apo Dios di mangihtigun ditan duwa ta minaynayun hi eng-gana."

²⁴ At nipo"oy hi David hinan payaw. Ya natatngan heden algaw an Behtan di Akayangan di Bulan at umuydan mangan.

²⁵ Ya inumbun hi Saul hidin gunna umbunan tuwali an neheggon hinan dedeng, ya inumbun hi Jonathan hinan hinagang amana, ya inumbun hi Abner hinan denelloh Saul, mu mi'id di inumbun hinan umbunan David.

²⁶ Mu aggyuy himmapit hi Saul enen algaw ti hay wah nomnomna ya alyonay, "Mid mapto' ya un way inat David hi mapaniaw, at mibilang hi adi maleneh, at hiyaat un adi mabalin an middum hinan anganan."

²⁷ Ya heden nabiggat hi miyadwah algaw nan behta ya mi'id goh di inumbun hinan umbunan

David. Ya inalin Saul ay Jonathan an imbaluynay, “Anaad ta aggyuy immalin ne"an hi David an imbaluy Jesse ad ugga, ya mi'id goh ad ugwan an algaw?”

28 Ya inalin Jonathan ay Saul di, “Inyal'alu' ahan David ay ha"in di abuluto' ta umuy hinan babluydah ad Bethlehem.

29 Ti inalinay, Iyabulut mu ni' ta umuya' ti waday behtamin pamilya ti hiyah ne gutud di pun'onnganmih nan babluymi, ya impaad ahan han agi' di mahapul an wadaa' hidi. At iyabulutmu ni' ta umuy'u tigon nan a'agi'. Hiyah ne dumalat, hiyanan mi'id di mi'yubung hitun lamehaanmu.”

30 Ya ma'abbungot hi Saul ay Jonathan, ya inalinan hiyah, “Nappuhi'an unga an lala'in imbaluy di adi mangngol an babai!† Undan alyom hi aggyuy'u inilan unmu itilup nan nomnommun David an imbaluy Jesse, at he"ay mamain hi odolmu ya hi inam?”

31 Unmu dan aggyuy inilan matagu ay hi David at adi'a ahan mumbalin hi alin di holag Israel? At ad ugwan ya eka ayagan hi David, ya initudmun iyalih tu ti mahapul an patayo!”

32 Ya inalin Jonathan ay amanan hi Saul di, “Anaad ta mahapul an patayom? Undan way inatna?”

33 Ya inhimug Saul din gayang ay Jonathan ta patayona, mu nehella. At inilan Jonathan mahkay an immannung an pohdonan patayon hi David.

---

† 20:30 Hay ngadan ahawan Saul ya hi Ahinoam (I Sam. 14:50).

³⁴ Ya ma'abungot hi Jonathan, ya nakak hinan way lamehaan, ya agguy nangan eden miyad-wah algaw de han hopap di bulan an Behtan di Akayangan di Bulan. Ya nidugah di lungdayana ay David ti binain amanan hi Saul.

³⁵ Ya nabiggat hi helhelong ya immuy hi Jonathan hidih nan payaw an nuntulagandan pun'ah'upanda ay David. Ya inittudna han ungan lala'i.

³⁶ Ya inalinah nan ungay, “Bi'ahom ta umuymu alan nan ipana'.” Ya unat goh wan timmagtag nan unga ya impanana ta linauhana hiya.

³⁷ Ya unat goh nidatong din ungang nan wadan din impanana ya mun'alih Jonathan an inalinalay, “Nan pana ya nalauh hinan wadam!”

³⁸ Ya mun'ali goh hi Jonathan hinan ungan alyonay, “Punnaudom an umuy mangngal, ya adim ita'ta'dog!” At innal din unga nan pana, ya imbanggadnan Jonathan an apuna.

³⁹ Mu heden unga ya mi'id ah inilana aat ne han na'at an anggay da Jonathan ay David hi nanginnilah aatna.

⁴⁰ Ya indat Jonathan din pananah din baalnan unga, ya inalinalay, “Odnam ta ibangngad-mun iyuy hinan babluy.”

⁴¹ Ya unat goh makak heden unga ya bim-muhu' hi David an nalpuh nan na'upun an batu, ya nunluung an gun niyatam di angahnah nan luta, ya impitlunan nunluung ta ipattignay pange'gonanan Jonathan, at nun'agwalanda, ya limmugwadan duwa, mu hi David ya nidugdugah di lungdayana ya un hi Jonathan.

⁴² At inalin Jonathan ay David di, “Hi Apo Dios di makulug an mangipapto' ay he" a, ya tigona ta nan holagmu ya nan holag'u ya inaynayunda ta adida ibahhaw nan intulagta.” Ya nala"uy hi David ta ipadehnan makak, ya numbangngad hi Jonathan an immuy hinan babluy.

21

*Hay Limmayawan David ta Nakak ay Saul
(Mat. 12:1-8; Mk. 2:23-28; Lk. 6:1-5)*

¹ Ya immuy hi David ad Nob hi wadan Ahimelek an Nabagtun Padi* Apo Dios, ya womogwowogwog hi Ahimelek hi nanniganan David, ya inalinnan hiyay, “Anaad ta un'a oh'ohha, ya mi'id ah ni'yibbam?”

² Ya nunlayah hi David an nangalin Ahimelek di, “Manu ay immalia' ya unna' hennag hinan ali ta umalia' hitu, mu alyonay adi' ibabbaag hinan tataguy dimmalat hi nannaganan ha" in hitu. Ya hennag'u nan tatagu' ta umuydah nan ohan lugal ta hidiy pun'a' ah'upanmi.”

³ Ya inalina goh di, “Wada nin di ma'an hi nidadaan? Idatana' ni' hi lemah tinapay unu malgom hinan ma'an an wah na.”

⁴ Ya tembal nan Nabagtun Padi an inalinan David di, “Mi'id di udum hi tinapay, an anggay nan tinapay an ne'nong ay Apo Dios! Mabalín an

---

* **21:1** Intudun Jesus an nan imbaluynan hi Abiathar di Nabagtun Padi, at gapu ta hi Ahimelek di hi amana at mahapul an hiya goh di Nabagtun Padi (Mk. 2:26).

alam, mu adi mabalin an onon nan tindalum hi un way enelo'dah binabai.”†

⁵ Ya tembali David an inalinay, “Immannung an mi'id ahan ah elo'mih babaih un waday umayanmin mi'buhul. Nan linala'in tatagu‡ ya minaynayun an malenehda an ta'on un nan adi ma'ahhapul an punle'le'danmi, at iyal'allanah adugwan an ma'ahhapul ahan nan atonmi.”

⁶ At indat nan padin hiya din tinapay an ne'nong ay Apo Dios ti mi'id ah udumnah tinapay hidi an aggay heden na'alah nan way hinagang Apo Dios an inaandah nan lamehaan an nihinana ta hukatandah nan pa'ihhaang an tinapay eden algaw an nangaananda.§

⁷ Ya nihippul eden algaw ya wadah dih Doeg an i'Edom an hiyay ap'apun nan pumphahtulon Saul, ya aggy inabulut Apo Dios an makak hiya ta way atonan mannig ay David.

⁸ Ya inalin David ay Ahimelek di, “Undan adi mabalin hi unna' idatan hi gayang ya hanggap an wah tu? Ti ten aggy'u inta'in di hanggap'u ya gayang'u ti hay inat nan ali ya unna' nunhonan an hennag.”

⁹ Ya inalinay, “Ihnan ha" in din hanggap Goliath an iPhilistia an din pinatoymuh nan Nundotal an

---

† **21:4** Ammuna nan papadiy way biyangdan mangan hinan tinapay an nidawat ay Apo Dios (Lev. 24:8-9), ya bo'on padih David ti holag Judah. ‡ **21:5** Hay pohdonan ibaga ya nan inyatagun di linala'i.

§ **21:6** Ta'on un mapaniaw nan nangidatan nan Nabagtun Padih nidawat an tinapay ay David mu paddungnay aggy nibahhaw damdama ti hay duwan dalat nan Uldin Apo Dios ya ta waday amaphodan nan tatagu, ya ta mabaliwanda goh (Mat. 12:3-4; Mk. 2:27; Lk. 6:9).

Elah an wah nan nalibutan hi lo'ob an nedelloh hinan lubung an ephod. Pohdom ay ya hiyay alam ti mi'id di udumnan anggaynah neh wada.”*

Ya inalin David di, “Hiyah ne ahan di ma"aphod, at idatmun ha"in.”

*Hay Nun'angawan David ad Gath
(Psa. 34:1-22; 56:1-13)*

¹⁰ At nakak hi David eden algaw, ya limmayaw ta tinaynanah Saul, ya immuy ay Achish† an alih ad Gath.

¹¹ Ya inalin nan u'upihyal ay Achish di, “Undan bo'on hiyah David an alih nan babluyda? Hiyah te din lala'in ikantakantaan din binabain itay-atayawdan mungkantan inoliday,

Linibuy pinatoy Saul,

ya hi David ya alibulibunay pinatoyna!”

¹² Ya dengngol David hanan hinapitda ay hiya, at nidugah di ta'otnan Achish an alid Gath.

¹³ At hin'ang'angowonah un waday mannig ay hiya an malmalgom di pun'itudo'nah nan tangob di pantaw hinan babluy, ya nun'ipa'ayuhnay angiw nah nan hamay di pangalna.

---

* **21:9** Mapaniaw goh nan nangidatan nan Nabagtun Padin David hi hanggap ti nalpah an nidawat ay Apo Dios, at ta"on un hi David di nangidawat ti baginah din namatayanan Goliath mu bagin Apo Dios damdama. Mu ta"on un mapaniaw mu inabulut Apo Dios damdama ti hay duwan dalat di Uldin ya ta way amaphodan nan tatagu, ya ta mabaliwanda goh. † **21:10** Do'ol di mangali an nan hapit an *Achish* ya bo'on ngadan di tagu ti ohah nan pangalih nan nahayhaynod an a'alidad Philistia. Umat hinan oha goh an pangalidad Philistia an *Abimelek* (Gen. 20:2; 26:1), ya nan pangalidad Egypt an *Pharaoh* (Gen. 12:16), ya nan pangalidad Rome an *Caesar* ti hiyah ne pangalidan dida.

14 Ya inalin Achish hinan u'upihyalnay, “Tigonyu adya an mun'angaw! Ya anaad ta iyaliyun ha"in?”

15 Pumpakakyu ta umuy hinan umayana! Adi' mahapul di mun'angaw an umalih tuh abung'u ti undan adi umda nan wagwah tun mumpun'agaw?”

22

Hay Nanalimunan David hinan O'ommodna

1 Ya nunligud hi David ta tinaynana nan babluy ad Gath, ya limmayaw ta immuy hinan liyang an neheggon hinan babluy ad Adullam. Ya unat goh dengngol nan a'agina ya nan udumnan tutulangna ya immuydah di ay hiya.

2 Ya an amin nan tatagun maligligatan an do'ol di problemana, ya nan do'ol di utangna, ya nan adi mamhod hinan ma'ma'at hinan babluy ya immuydan niddum ay hiya ta hiyay numbalin hi apuda. Ya hay niddum ay hiya ya hi'itangan opat di gahut.

3 Ya nakak goh hi David hidi ta immuy ad Mizpah hi ad Moab, ya inalinah nan alid Moab di, “Iyabulutmu ni' ta umali da ama ay ina ta mi'hinadan da'yuh tu ta nangamung un'u innilaon di aton Apo Dios an mamadang ay ha"in.”*

4 At inyuy David didah nan alid Moab ta hidiy nihihinnanda eden gutudnan nipopo"oyanah nan liyang.

---

* 22:3 Manu ay natulid hi David an nangibagan neh nan alid Moab ti nan babain ommodnan hi Ruth ya apun apunan babain iMoab (Ruth 1:4; 4:21-22).

⁵ Ya immuy han propetan hi Gad, ya inalinan David di, “Adi ayu mihihinna eten liyang! Taynanyu ta umuy ayuh nan numbabluyan nan holag Judah.” At nakak da David ta immuydah nan inalahan hi ad Hereth.

*Hay Nangipapatayan Saul ay Doeg hinan Papa-
did Nob*
(Psa. 52:1-9)

⁶ Hi Saul ya wadah did Gibeah an inum'umbun hinan puun di tamarisk an ayiw hinan duntug ad Gibeah an ino'odnana nan gayangna, ya an amin nan u'upihyalna ya numpangata'dogdan lene'wohda hiya. Ya waday nangipa'innilan hiya an tinnigda nan nipo"oyan David ya nan tata-guna.

⁷ Ya inalin Saul hinan numpangata'dog an u'upihyalnan nunle'woh ay hiyay, “Donglonyu tun ibaga' ay da'yun holag Benjamin! Undan hi David di mangidat ay da'yuh payawyu ya umah puntamanyuh olibo, ya undan pumbal-non da'yun amin hi ap'apun nan hinlilibu ya hinggagahut an titindaluna?

⁸ Undan hiyay dumalat hi nunhautanyun ha"i'n? Ya mi'id ahan ah ohan da'yuh nangibaag ay ha"i'n an nan imbaluy'u ya gunna badangan henen hi David! Ya agguya' ahan inggohgohan ti mi'id ah ohan da'yuh nangibaag ay ha"i'n an hi David ya bota'ona' ta patayona' ad ugwan!”

⁹ Ya tembal Doeg an i'Edom an ni'ta'dog hinan u'upihyal Saul an inalinay, “Tinnig'u din imbaluy Jesse hidid Nob hi inayanan Ahimelek an hina' Ahitub.

10 Ya ni'hapit hiyan Apo Dios ta ibaganay mahapul hi aton David. Ya indatanah baluna, ya indatna goh din hanggap Goliath an iPhilistia.”†

11 Ya nunhonag nan Alin hi Saul ta immuyna impa'ayag hi Ahimelek an Nabagtun Padin‡ Apo Dios an imbaluy Ahitub ya an amin nan a'aginan papadih ad Nob, at immuydan amin hinan ali.

12 Ya inalin Saul di, “Donglom tun alyo' ay he”a, Ahimelek an hina' Ahitub!”

Ya tembalnan inalinay, “Oo, donglo', Apu Ali.”

13 Ya inalin Saul ay hiyay, “Anaad ta binadangam hi David an hina' Jesse an indatam hi tinapay ya hanggap, ya inluwaluam hiyan Apo Dios, ya imbagam di ngadan nan maphod an aton David ta omod unna' bota'on ay hiya ta patayona' ad ugwan an algaw?”

14 Ya tembal Ahimelek din inalin han ali, ya inalinay, “Undan bo'on hiya nan na'ahhamad an upihyalmu ya inapum, ya hiyay ap'apun nan guwalyam, ya hiyay e'gonan an amin nan wah abungmu?”

15 Mu undan ad ugwan an algaw di hopap hi nangiluwalua' ay hiyan Apo Dios? Adim ni' ahan aton hinay pangalim ay ha”in an baalmu ya nan pamilya' ti ha”in ya agguy'u ahan inilay umatan nen alyom an bota'on da'a!”

16 Ya inalin han aliy, “He”a, Ahimelek, an da'yun amin an hina”ama ya mapatoy ayun amin!”

17 At immandalnah nan guwalyanan inalinay, “Patayonyuh Ahimelek ya nan tutulangnan pa-

---

† 22:10 I Sam. 21:1-9. ‡ 22:11 Bahaom nan footnote di I Sam. 21:1 ta innilaom di aat ten haadna.

padin Apo Dios ti binadangandah David ti iniladan limmayaw, ya agguyda imbaag ay ha"in!"

Mu nan u'upihyal an guwalyan nan ali ya adida pohdon an patayon nan papadin Apo Dios.

¹⁸ At nan ali ya inalinan Doeg di, "He"ay mumpamatoy hinan papadi!" At hi Doeg an i'Edom ya nunligguh ta numpatoyna din papadi. Ya hay uyap di numpatoynan ne han ohay algaw ya nawalu ta lemay tataguh numpunlubung hi nangingan lo'ob an lubung di papadi an ephod.

¹⁹ Ya hidid Nob an babluy nan papadi ya nun'ipapatoynan amin nan linala'i, ya binabai, ya nan ung'ungungnga, ya nan pumpa'ittungaw, ya ta"on goh nan baka, ya dongki, ya nan kalnilu. §

²⁰ Mu waday ohan imbaluy Ahimelek an ap'apun Ahitub an hay ngadana ya hi Abiathar an limmayaw, ya inunudnah David ta niddum ay hiya.*

²¹ Ya immuy hi Abiathar, ya inalinan David di, "Hi Saul ya nun'ipapatoynan amin nan papadin Apo Dios ad Nob!"

²² Ya inalini David ay Abiathar di, "Heden algaw an nanniga' ay Doeg an i'Edom ya inila' ahan an immannung an hiyay mangibaag an amin ay Saul hinan tinnignah di! Immannung an ha"in di dimmalat hi nun'atayan an amin nan tutulangmu ya nan o'ommodmu!

²³ At mi'hina'ah tun ha"in, ya adi'a tuma'ot ti hi Saul ya pohdonan patayon ditan duwa. Mu heten

---

§ **22:19** Heten na'at ya nipa'annung hinan nipa'innilan Eli (I Sam. 2:31). * **22:20** Hay awadan da David ya ad Keilah (I Sam. 23:6).

iddumam ay ha"in ya mi'id di ma'at ti mabaliwan tu'u."[†]

23

Hay Namaliwan David hinan iKeilah

¹ Ya waday nangipa'innilan David an nan iPhilistia ya gubatonda nan babluy ad Keilah, ya wan pun'akawda nan pa"abto' an paguy hinan pun'elekan.

² At nunluwaluh David ay Apo Dios an inalinay, “Mabalin an umuymi gubaton nan iPhilistia?”

Ya inalin Apo Dios ay David di, “Umuy ayu ta gubatonyu nan iPhilistia ta baliwanyu nan bimmabluy ad Keilah.”

³ Mu nan tatagun David ya inalan hiyay, “Inilam an tuma'ot amih tuh tun babluy ad Judah, at iyal'allanah un tu'u umuy ad Keilah* an mangubat hinan iPhilistia!”

⁴ At impidwan David an nunluwalun Apo Dios, ya tembal Apo Dios an inalinay, “Mala"uy ayu, ya nundadyu ayuh ad Keilah ti ipa'abak'un da'yu nan iPhilistia.”

⁵ At hi David ya nan tataguna ya immuydad Keilah ta ginubatda nan iPhilistia, ya nangabakda, ya nun'alada din a'animalda. Ya

---

[†] **22:23** Hi Abiathar ya numbalin hi Nabagtun Padih din nun'alian David (Mk. 2:26), mu impa'aan din Alin hi Solomon hiyay din ete"aan di nun'aliana ti nan nidduman da Abiathar ay Adonijah an agin Solomon ta olom ya hi Adonijah di mun'ali an bo'on hi Solomon (I Ki. 2:26-27). * **23:3** Nan babluy ad Keilah ya nihakup hinan babluy ad Judah, mu wah nan igad ad Philistia (Josh. 15:44).

nidugah an do'ol di numpatoydah nan iPhilistia, at binaliwanda nan bimmabluy ad Keilah.

⁶ Ya hidin limmayawan Abiathar an hina' Ahimelek ta immuy ay David hi ad Keilah ya inta'inan inodnan din ephod an lubang di padi.

Hay Namdugan Saul ay David

⁷ Ya waday nangalin Saul an hi David ya immuy ad Keilah, at alyonay, “Hi Apo Dios ya inyabulutna mahkay an patayo' hi David ti naho'om hiyah nan himmigupanah nan na'allup hi gumo' ya nihamad di tangobna!”

⁸ Ya inamung Saul an amin din tindaluna ta mundadyudan umuy ad Keilah ta umuyda gubaton hi David ya nan tindaluna.

⁹ Ya unat goh ininnilan David nan nappuhin aton Saul ay hiya ya inalinah nan Nabagtun Padin hi Abiathar di, “Iyalim hitun ha" in din ephod an lubang di padi.”

¹⁰ Ya ni'hapit hi David an inalinay, “O Apo Dios an dayawonmin holag Israel, ha" in an baalmu ya immannung an dengngol'un hi Saul ya ninomnomnan umalih tud Keilah ta pa" iona tun babluy an ha" in di dumalat.

¹¹ Ya ipadpapa' nin hinan tatagun iKeilah ta idata' ay Saul? Ya umannung nin an umalih Saul ti hiyah ne dengngol'u? O Apo Dios an dayawonmin holag Israel, ipa'innilam ni' ay ha" in an baalmu nan ma'at!”

Ya inalin Apo Dios di, “Umannung an ipadpap da'yuh un ayu adi makak.”

¹² Ya inalin goh David di, “At umannung mah an ipadpap da'mih nan bimmabluy ay Saul?”

Ya inalin Apo Dios di, “Oo, ipadpap da'yuh un ayu adi makak.”

¹³ At hi David ya nan tatagunan hi'itangan onom di gahut ya nakakdad Keilah ta immuydah nan lugal an mabalin hi umayanda. Ya unat goh inalidan Saul di nakak da David ad Keilah ya aggyuda immuy hidi.

¹⁴ Ya nipopo"oy da David hinan liyang hidih nan dudunduntug hinan Mapulun an Ziph. Ya abigabigat di pangana'anapan Saul ay hiya, mu hi Apo Dios ya agguyna inabulut an ah'upana.

¹⁵ Ya hidin wadan da David hidid Horesh hinan Mapulun an Ziph ya dengngolnan immuy hidih Saul an manganap ay hiya ta patayona.

¹⁶ Ya immuy hi Jonathan an imbaluy Saul ay David hidid Horesh ta binadanganan al'alu'on hiya ta pabi'ahonay pangulugnan Apo Dios.

¹⁷ Ya inalinan hiyay, “Adi'a tuma'ot ay ama ti mi'id olognan mamatoy ay he"a! Ti he"a damdamay alin nan holag Israel, ya ha"in di mehnod ay he"ah munhaad. Ya i'innilan aman hi Saul heten ma'at.”

¹⁸ At impidwadan duwan nuntulag hinan way hinagang Apo Dios an dida ya nahamad di punligwaanda, at nalpah ya nakak hi Jonathan an immanamut. Ya nunnanong an nihinah David hi ad Horesh.

¹⁹ Ya nan udumnah nan linala'in iZiph ya immuydan Saul ad Gibeah, ya inalidan hiyay, “Hi David ya wah nan babluymn nipo"oy hinan liyang ad Horesh hinan Duntug an Hakilah hinan appit hi agwan hi un hagangon di buhu'an di algaw ad Jeshimon!

20 Pohdom ay an umalin mampap ay hiya ya badanganmi he"a ta da'miy okod an mampap ay David, ya inyalimin he"a."

21 Ya inalin Saul ay diday, "Wagahan da'yun Apo Dios an dumalat nan pangigohgohanyun ha"in!

22 At umuy ayu ta ihamadyun manganap ta hamadonyun tigon nan wadan di nipo"oyana. Ti dengngol'un alyonday hiya ya un nala'eng an malanlanayaw.

23 At innilaonyuh mahhun nan lugal an gunna ipo"oyan ta hinamadyu ay di wadana ya un ayu mumbanggad ta mi'yalia' ay da'yu. Ya hidhido' an anapon hi an amin hinan babluy di holag Judah."

24 Ya inyun'unnan nan linala'in immanamut ad Ziph ta un nangunud hi Saul. At nihinah David ya nan tatagunah nan Mapulun an Maon hinan nundotal ad Arabah hinan appit hi agwan hi un hagangon di buhu'an di algaw ad Jeshimon.

25 Ya impadeh da Saul ya nan tataguna ta umuyda anapon hi David. Mu unat goh waday nangibaag an na'uy hi Saul an manganap ay hiya ya bimmataandan immadagwi ta immuydah nan daplah hidih nan Mapulun an Maon. Ya unat goh dengngol Saul an wah di da David hinan daplah ya immuy an nangunud ay didah nan Mapulun an Maon ta anapona hiya.

26 Ya wada da Saul hinan pangngel nan duntug, ya wah di da David ya nan tatagunah nan pangngel den duntug. At nunnaudondan lumayaw ti na'uy an nihnup da Saul ya nan tatagunan hi'ihitangan an ah'upanda da David ya nan tataguna.

27 Mu hin'alina ya waday nahnag an immuy ay Saul, ya inalinay, “Punnaudom an mumbangngad ti de an ginubat nan iPhilistia nan babluy tu'u!”

28 At numbangngad hi Saul an indinongnan mamdug ay David ta immuyda ginubat din iPhilistia. At hiyay dimmalat hi nangadnan nen babluy hi Sela Hammahlekoth.†

29 Ya nakak hidih David ya nan tindaluna ta immuyda nipo"oy hinan nihamad an lugal hi ad En Gedi.

24

Hay Namaliwan David ay Saul (Psa. 142:1-7)

1 Ya unat goh numbangngad da Saul hi nalpahan di ni'gubatandah nan iPhilistia ya waday nangalin hiyah wah di da David an nipo"oy hinan Mapulun an En Gedi.

2 At initnud Saul di tuluy libuh nan pinilinah nan tindalunan holag Israel ta umuyda anapon hi David ya nan tatagunah nan lugal ad Daplah an Wadan di Batun nan Gandeng hi Inalahan.

3 Ya nidatongdah nan na'allup an ihinan di kalnilun wah nan pingit di dalan, ya waday liyang hidi, at himmigup hi Saul ta umuy gumalut hidi. Mu nipaddeh ya hede goh wadan da David ya nan tataguna an nipo"oy an wadadah bunol den liyang!

4 Ya inalin nan linala'in David di, “Hiyah te algaw hi ipa'annungan din inalin Apo Dios ay

---

† 23:28 Hay pohdonan ibaga ya *daplah an lumayawan*.

he"an inalinay, Ipa'abak'un he"a nan binuhulmu, at mabalin an atom nan penhodmun hiya!"*

At inul'ullay David an inadap, ya immuy, ya ginogodnay itang hinan lubung Saul, ya enekakna.

⁵ Ya unat goh nalpah an inatna ya munha'it hi punnomnomana.

⁶ Ya inalin David hinan tatagunay, "Adi maphod hi un'u aton di umat hina! Adi ahan iyabulut Apo Dios an ato' di nappuhih nan ap'apu' ti hiyay pinilinan ali!"

⁷ At inal'alu' David nan tataguna ta adida patayon hi Saul. Hi Saul ya nala"uy hinan liyang, ya impadehnan nakak.

⁸ Ya bimmuhu' da David hinan liyang, ya mun'alín Saul an inalinay, "Apu Ali!" Ya nungwingih Saul ta tigona, ya nunluung hi David hinan hinagangna ta ipattignan e'gonan hiya.

⁹ Ya inalin David ay Saul di, "Anaad ta mangmangngol'ah nan hapit di tataguh un way ato' ay he"ah nappuhi?"

¹⁰ Ad ugwan an algaw ya he"ay manimung hi manamad an adi makulug nan inalida ti gulat ta makulug at pinatoy da'a ti inyabulut Apo Dios di pamataya' ay he"ah nan liyang! Do'olday mangalih patayo' he"a, mu agguy da'a pinatoy ti inali' ay diday, Mi'id ahan di nappuhih ato' ay he"a ti he"ay pinilin Apo Dios an mun'ali!

¹¹ At adya tigom, ama, tun ino'odna' an lo'ob an ginogod'uh nan lubungmu! Gulat un way nomnom'uh nappuhin he"a at pinatoy'u he"a! At ma-

---

* **24:4** Mid di verse an awadan di nitud'an ne, at mid mapto' hi un hiyah ne inalin Apo Dios ay David.

hapul an nomnomom ti hiyah te mangipa'innilan mi'id ah inat'uh nappuhin he"a, ya agguy'u nginohoy he"a! Mu he"a ya unna' ana'anapon ta patayona'!

¹² At hi Apo Dios di mangipanuh ay ditan duwah numbahol! Ya Hiyay okod an mangiballoh hinan nappuhin ato'atom ay ha"in, mu ha"in ya adi' ahan aton di nappuhin he"a!

¹³ Hidin nahup ya waday hapit an alyonay, Nan tatagun nappuhiy ugalida ya diday mangat hi nappuhi. Mu ha"in ya adi' ahan aton di nappuhin he"a!

¹⁴ Tigom adya, Apu an Ali, anaad ta ana'anapona' ta patayona' an mid di hulbi' an tagu? Hay ipaddungan nan ana'anapom ya umat hinan natoy an ahu unu lahi' an mi'id di hulbina!

¹⁵ Hi Apo Dios di mangipanuh ay ditan duwa ti Hiyay nanginnilah nan ma'ma'at! Ya tigona ni' nan aat'u, ya baliwana' hinan pamatayam ay ha"in!"

¹⁶ Ya unat goh lempah David nan hinapitnan Saul ya inalin Saul di, "Undan makulug an he"ah David an imbaluy'u?" Ya bimmugaw hi Saul an kimmila.

¹⁷ Ya inalinay, "He"ay na'ahhamad di aatna ya un ha"in ti maphod di inatmun ha"in, mu ha"in ya nappuhi nan ina'inat'un he"a!

¹⁸ Ya ad ugwan an algaw di nangipattigam hi ana'ahhamad di ulaymun ha"in ti agguya' pinatoy ay he"a an ta'on hi un inyabulut Apo Dios di pamatayam ay ha"in, mu ten tinagua'.

¹⁹ Ti gulat ta han tagu ta ah'upana nan

pi'buhulna ya unna dan udot pa'anamuton ya mi'id atonan hiya? At hi Apo Dios ya wagahan da'a ta idatnay nahamad hi lagbum an dumalat nan maphod an inatmun ha"in ad ugwan an algaw!

²⁰ Ya ten ad ugwan ya un'u innilaon an he"a di mun'alih tun babluy tu'un holag Israel ta pumhod tun babluy tu'u.

²¹ At mahapul an ihapatam ay Apo Dios an adim ubahon nan holag'u ta adi ma'ubah di ngadan'u ya ngadan nan familyan napu'agan nan o'ommod'un himpangapu.”†

²² Ya inhapatan David an atona hana an imbagan Saul ta nalpah ya immanamut hi Saul hi abungna. Mu hi David ya nan tataguna ya nunti'iddan immuy hidin liyang an ihinanda.

25

Hay Natayan Samuel

¹ La'tot ya natoy hi Samuel, at na'amungdan amin nan holag Israel ta inibi'ibilanda ya unda ilubu' hinan babluy an ni'hituwanad Ramah.

Hi David ya da Nabal ay Abigail

Ya unat goh nalpah nan na'at ya nakak da David ta nundadyudah nan Mapulun an Maon, at hidiy nihinanda.

² Ya wada han ohan lala'ih di an do'ol di lutanah did Carmel, ya nidugah an adangyan. Hay bilang di gandengna ya hinlibu, ya hay kalniluna ya tuluy libun ipa'eh'ehnah did Carmel.

---

† 24:21 Bahaom nan footnote di I Sam. 20:14.

³ Ya hay ngadan ne han lala'i ya hi Nabal,* ya hay ngadan ahawana ya hi Abigail.† Ya henen babai ya nala'eng, ya ma'apgohan goh, mu han ahawanan hi Nabal an nalpuh holag Caleb ya mabmabbungot, ya adi maphod di pangatna.

⁴ Ya dengngol David hinan wadanah nan mapulun an wah dih Nabal an mumpukpukis hi kalniluna.

⁵ At hennag David di himpuluh ungunan linala'i, ya inalinan diday, “Umuy ayud Carmel ta anaponyuh Nabal ta alyonyun hiyay, Hennag da'min David ta ipa'innilamin apngaon da'an hiya!

⁶ Maphod ni' ahan un du'du"oy di ataguam ya ta'on nan wah nan nunhituwam!

⁷ Dengngolmin mumpukis'ah dutdut di kalnilum, at hiyanan pohdonan ipa'innilan he"a an din nidduman din pumpahtulom ay da'mi ya mi'id ah inatmih nappuhin dida. Ya mi'id ah na'utaw hinan gina'udah din awadandad Carmel.

⁸ Adya ibagam ay danen baalmu, at ibaagdan he"ay immannung. At hay maphod ni' ya waday ehmo'muh nan ungunan linala'in hennag'u ti hay dumalat hi immalianda ya magadyuh di algaw an behtami. At umidat'a ni' hinan malgom an wadan he"an ha"in an ligwam an hi David ya nan baal'u.”

⁹ At unat goh nidadong din ungunan linala'in hennag David ya imbaagdan Nabal din inalnin David ay didah alyonda, ya henodday pambalna.

---

* **25:3** Hay pohdonan ibaga ya *bongang* (verse 25). † **25:3** Hay pohdonan ibaga ya *hi ama ya mun'am'amlong*.

10 Ya tembal Nabal din inalin nan baal David an inalinay, “Hay ngadan ne han hi David? Ngadan ne han hina' Jesse? Ad ugwan ya ten unda do'ol di nun'akak an baal hinan apuda!

11 Hay pohdonyun hapiton ya ala' nan tinapay, ya bayah'u, ya nan dotag di pinalti' hi ihdan nan mumpukpukis hinan kalnilu' ta idat'uh nan tatagu an mi'id inila' hi nalpuwanda! Adi ahan mabalin hene!”

12 At numbangngadda din linala'in nahnag, ya imbaagdan amin ay David din inalin Nabal ay dida.

13 Ya inalin David hidin tatagunay, “Mundadaan ayu ta pun'eh'otyu nan hanggapyu!” At way ohan didaan nun'eh'otday hanggapda, ya eneh'ot goh David di hanggapna. Ya hi'itangan opat di gahut di linala'in nitnud ay David, ya nataynan nan duway gahut ta diday mun'adug hinan gina'uda.

14 Mu wada han ohan lala'in baal Nabal an im-muy ay Abigail an ahawan Nabal, ya inalinay, “Hi David ya waday hennagnan nalpuh nan mapulun ta ni'hapitdan ahawam an ap'apumi, mu unnaat goh nun'ihingal an pinadngolan dida!

15 Mu danen linala'i ya ma'ma'ullaydan da'mi! Ya mi'id kangan ah nappuhih inatdan da'mih din niniddumanmin didah nan payaw hinan neheggon hi wadanda, ya mi'id goh ah na'akaw hi gina'umi!

16 Ya diday gun bimmadang an namaliw ay da'mih nan mahdom ya nan mapatal hidin nangi-pahtulanmih nan kalniluh nan neheggon hinan wadanda!

17 At nonomnomom di maphod hi atom ti mid mapto' ya waday nappuhih ma'at hinan apumi ya an amin ayun wah nan abungna! Hi Nabal ay tuwali ya un nidugah an nappuhiy pangatnan adina donglon di malgom hi tagu!”

18 At nunnaudon Abigail an nundadaan hi duway gahut an tinapay, ya duway lalat hi napnuh bayah, ya nun'ipapaltinay lemay kalnilu, ya duway halub hi nahanglag an bogah, ya hinggahut di nun'abungul an raysin, ya duway gahut an tinapay an na'udman hi fig, ya nun'ipitakaynah din dongki.

19 Ya inalinah din linala'in baalnay, “Iyun'unnay ta unna' gun mangun'unud ay da'yu!” Mu hiya ya agguyna imbaag ay ahawanan hi Nabal hanan inatna.

20 Ya nuntakay hi Abigail hinan dongkina, ya impadehna an nangunud ta dimmatong hinan duntug an wadan di daplak, ya himbumagga ya tinnigna an mundadyu goh da David ya din tatagunan mi'dammun hiya.

21 Ya alyon David hi nomnomnay, “Mi'id di hulbin di nangibaliwa' hinan a'animal ten taguh tun mapulun ta mi'id ah na'utaw! Ya anaad udot ta nappuhiy pamallognah nan maphod an inat'un hiya?”

22 Ta"on ahan hi unna' patayon ay Apo Dios hi un'u adi patayon hi Nabal ya an amin nan baalnan linala'i ta mi'id ma'angang hi ma'et hinan helhelong!”

23 Ya unat goh tinnig Abigail hi David ya nunnaudonan limmahun hinan nuntakayana, ya

nunhippiah inayungan David, ya inluungna ta imatam hinan lutay angahna,

²⁴ ya inalinan David di, “Apu, donglom ni' tun alyo' ay he"a! Itolmanmu ni' nan bahol ahawa' ay ha"iin!

²⁵ Al'alu'o' ni' he"a, Apu, ta aliwam ni' ahan nan inat Nabal ti henen tagu ya paddungnay un mi'id di nomnomna, ya na"appuhi ahan di pangatna an hiyah ne tuwaliy ibalanan nan ngadana ti hay pohdonan hapiton nan Nabal ya bongang ti hiya ya nabongang. Mu hidin immalian nan hennagmun baalmu, Apu, ya mi'ida', at agguyu' ahan tinnig dida.

²⁶ Inila' an hi Apo Dios ya agguyna inabulut an he"ay manimung an mangiballoh hi inat nan binuhulmun he"a ta way atom an adi pumatoy. Ya ihapata' hi ngadan Apo Dios an adi matmattoy ya ta he"a ya an amin nan buhulmun mamamhod an mamatoy ay he"a ya moltaon Apo Dios an umat ay Nabal!

²⁷ Abulutom ni' ta alam tun inyali' an idat'un he"a ta usalonyuh nan tatagum an nitnud ay he"a.

²⁸ Ya aliwam ni' heden na'at, Apu! Ya wagahan da'an Apo Dios ta minaynayun di pumpapto'am hi enggana, ya ta"on nan holagmuh udum di algaw an dumalat nan gunmu pangubatan hinan buhulna! Ya mi'id ni' ahan di atom hi nappuhi ta adi'a mumbahol eten atagum!

²⁹ Ya ta"on un waday mamhod an mamatoy ay he"a mu iyadug da'an Apo Dios ta mabaliwan'a an umat hinan aton di ohan tagun mangiyadug hinan mapla'an an gina'una! Ya hay ma'at hinan buhulmu ya pogpogon Apo Dios an umatdah nan

batun mipaldi'it, at ma'awid hi adagwi!

³⁰ Ya awni ta ipa'annung Apo Dios an amin nan intulagnah ma'at ay he"a ta pumbalinon da'ah alid Israel

³¹ ya mi'id dumalat hi puntutuyuam unu punha'itan di punnomnomam hinan inatmun umat hi pumatoy hinan mi'id di dimmalat unu mangiballoh hi inat nan buhulmun he"a! Ya wa ay ni', Apu, ta punhaadon da'an Apo Dios ya adia' ni' aliwan an baalmu!"

³² Ya inalin David ay Abigail di, "Mipabagtuh Apo Dios an dayawon tu'un holag Israel an nan-nag ay he"ad ugwan an algaw ta damuwona'!

³³ Ya mundenola' ahan hinan maphod an ni-nomnommun intugunmun ha"in ad ugwan an algaw ta tinipalmuy pumataya' hinan tatagu ya nan pangiballoha' hinan inatdan ha"in!

³⁴ Manu ti immannung an agguy inyabulut Apo Dios an adi matmattoy an patayon da'a, mu gulat ta agguymu nunnaudon an immalin nanamun ha"in at umannung an patayo' hi Nabal ya an amin nan baalnan linala'i ta mi'id ma'angang hi ma'et hinan helhelong!"

³⁵ At dinawat David din inyuynan hiya, ya inalinay, "Umanamut'a, ya adi'a tuma'ot ti inabulut'u nan hinapitmuh ato'."

³⁶ Ya unat goh numbanggad hi Abigail hi abungda ya inah'upanan mumbehtah Nabal an umat hi behtan di aliy aatna. Ya nidugah di amlong Nabal, at do'ol di ininumnah bayah, ya nabutong, at agguy inal'alín Abigail ta nanga-mung nabiggat hi nawa'ah.

³⁷ Ya heden helhelong ta na'uyah din binutong Nabal ya inulgud ahawanan amin ay hiya hana nan na'at. Ya unat goh dengngol Nabal nan na'at ya ma'atta'ot an adi umiwi, at un nonollo' an ay natoy.

³⁸ Ya naluh di na'apuluy algaw ya minaman Apo Dios hi Nabal, at natoy.

³⁹ Ya unat goh dengngol David an natoy hi Nabal ya inalinay, “Madayaw hi Apo Dios ta Hiyay nangiballoh hinan nappuhin inat Nabal ay ha" in! Ya madayaw goh ti agguyna inabulut di pangata' hi nappuhi! At nan nappuhin nangat Nabal ya hiya goh di nummoltan Apo Dios ay hiya!”

Ya nunhonag hi David hi umuy an nangibagan Abigail ta ahawaona hiya.

⁴⁰ Ya unat goh nidatong nan hennag David hinan wadan Abigail hi ad Carmel ya inaldan hiyay, “Hi David ya hennag da'min umalin mangawit ay he" a ta ahawaon da'a.”

⁴¹ Ya nunluung an niyatam di angahnah nan luta, ya inalinay, “Ha" in an baal ya nidadaana' an munhulbin hiya, ya nidadaana' an mangihuh nan hu' in di baal nan apu'.”

⁴² At nunnaudon Abigail an nundadaan, ya nuntakay hinan dongkina, ya initnudna din leman binabain baalna, ya impadehda, ya nangunudda din baal an hennag David. Ya unat goh nidatongdah di ya inahawan David hi Abigail.

⁴³ Hi David ya wagwada tuwaliy ohah ahawanan hi Ahinoam an iJezreel ya unna ahawaon hi Abigail.

44 Mu din nahhun an ahawan David an hi Michal ya impa'ahawan Saul ay Paltiel an hina' Laish an wah ad Gallim.

26

*Hay Agguy Namatayan Goh David ay Saul
(Psa. 54:1-7)*

¹ Ya immuy nan tatagun iZiph ay Saul hi ad Gibeah, ya inaliday, “Hi David ya wah di an nipo”oy hinan Duntug an Hakilah an hinagang ad Jeshimon.”

² At nunnaudon Saul an nundadyu ta immuy hinan Mapulun an Ziph an initudnay tuluy libun napilih nan holag Israel an titindalu ta umuyda anapon hi David.

³ Immapal da Saul hinan pingit di dalan hinan Duntug an Hakilah an hinagang ad Jeshimon, ya da David ya wadadah nan mapulun. Ya unat goh dengngolnan immuy hi Saul an manganap ay hiyah nan mapulun

⁴ at hennag David di umuy an munhi'im ta hamadonda, ya immannung an wah dih Saul.

⁵ At immuy da David ta umuyda anapon nan nungkampuan da Saul, ya tinnignay wadan di nolo'an Saul an didan Abner an imbaluy Ner an ap'apun nan tindaluna. Ya nolo' hi Saul hinan gagwan di apal an didan duwa ay Abner, ya nungkampu nan tindalunah nan nunlene'woh ay dida.

⁶ Ya inalin David ay da Ahimelek an holag Heth ya hi Abishai an hina' Zeruiah* an agin Joab di,

---

* **26:6** Hi Abishai di amuno'on David ti hin'agi da Zeruiah ay David (I Chron. 2:16; II Sam. 2:18).

“Hay mamhod an mi'dadyun ha" in ta umuy amih nan wadan di kampun Saul?”

Ya inalin Abishai di, “Ha" in di mi'yalin he" a!”

⁷ At immuy da David ay Abishai hinan wadan di tindalu eden nahdom. Ya tinnigdan wah dih Saul an nigagwan nolo' hinan nungkampuanda, ya niluhad hi ullugwana din gayangna, mu hi Abner ya nan titindaluna ya nun'olo'dan lini'ubda hiya.

⁸ Ya inyab'abu'ab Abishai ay David di, “Ad ugwan an nahdom ya inyabulut Apo Dios di atayan nan buhulmu! At iyabulutmu ta ha" in di mamatoy an tun gayangnay pangayang'un hiya ta mita'om hinan luta an adi' ipidwa!”

⁹ Mu hi David ya inalinan Abishai di, “Adim patayon hiya! Ti undan nan mamatoy hinan pento' Apo Dios an ali ya adi mabaholan?”

¹⁰ Hi Apo Dios ya matattagu, at okod Hiyan manimung an mamatoy ay hiya, unu unna pun-doghon at matoy, unu nan ayana an pi'gubatan di hiyay atayana.

¹¹ Hene ni' ahan ta adi iyabulut Apo Dios an ha" in mamatoy hinan pento'na. Mu eka alan nan gayangna ya nan ittuwan di danum an wah nan ullugwana ta ekakta.”

¹² At innal David din gayangna ya din nituwan di danum an wah nan ullugwan Saul, ya enekakda. Ya mi'id ah ohah nannig ay dida, ya mi'id goh nanginnilah nan inatda, ya mi'id ah bimmangon ti hi Apo Dios di numpangipalo' ay dida, at nidugah an na'allo'anda.

¹³ Ya dimmammang da David hinan ohan buludna ta nundinommangda, ya immuy

timma'dog hinan way tulid di duntug an adagwi nan numbattananda.

¹⁴ Ya nuntu'u' hinan tindalun hi Abner an hina' Ner ya nan titindalun Saul an inalinay, “Madngol nan alyo' hina, Abner?”

Ya tembal Abner an inalinay, “Hay ngadanmu ta tu'u'am ta bangunom nan ali?”

¹⁵ Ya inalin David ay Abner di, “Undan bo'on he"ah Abner an ap'apun an amin nan tindalun di holag Israel? Anaad ya agguymu inhamad an inyadug nan apum an ali? Ti ad uwanindi ya waday immalih hinumgop hinan kampuyu ta patayona nan apum an ali!

¹⁶ Adi ahan maphod henen inatmun agguymu inat nan tamum! At ihapata' ay Apo Dios an mahapul an matoy ayun amin an dumalat nan agguyyu namaliwan hinan apuyu an alin pento' Apo Dios! Tigom adya nan nunlene'woh—hay wadan mah nan gayang di ali, ya nan ittuwan di danum an nihinah nan ullugwana? Wah tu an inalami!”

¹⁷ Ya inimmatunan Saul nan hapit David, ya inalinay, “Undan he"ah David an imbaluy'u?”

Ya tembal David an inalinay, “Immannung an ha"in, Apu an Ali.”

¹⁸ Ya inalinay, “Apu, anaad ta ha"in an baalmuy ana'anapom? Hay inat'un he"a? Hay numbahola' hi inat'uh nappuhi?

¹⁹ He"a, Apu an nabagtun ali, ya donglom ni' di hapito' an baalmu! Gulat ta hi Apo Dios di nangitudul ay he"a ta gubatona' at abulutona tun onong'un Hiya, mu gulat ta un hay tatagu at diday ayan di idut Apo Dios ti danen tataguy dimmalat

ya napakaka' hinan babluy an wadan Apo Dios ta way ato' an mundayaw hi diosda!

20 Ya adim ni' iyabulut an patayona' hinan nat'on an babluy an bo'on babluy Apo Dios! Anaad ta he"a an alin nan holag Israel ya popohdom an mamatoy ay ha"in an mi'id di abalina' an mi'pattoy ay he"a ti unna' ay timol? Anaad ta ana'anapona' an unna' ay hamutih nan bubulung?"

21 Ya inalin Saul di, "Abuluto' an numbahola' goh ay he"a, David an imbaluy'u! At umanamut'a ti adi' mahkay aton di nappuhin he"a ti inadyuwam di atagu' ta aggyua' pinatoy ad ugwan an nahdom. Immannung an nabonganga', ya ongol di bahol'u!"

22 Ya tembal David, ya inalinay, "Wah tu nan gayangmu, Apu an Ali', at honogom di ohah nan tindalum ta e'wanah tu ta alana.

23 Hi Apo Dios ya idatnay lagbun nan tatagun nahamad di pangatna ya nan adi munlayah. Ya ad ugwan ya inyabulut Apo Dios an patayo' he"a, mu ha"in ya adi' pohdon an mamatoy hinan pento' Apo Dios an ap'apu.

24 Immannung an ha"in ya inadyuwa' di nitaguam ad ugwan an algaw, at adyuwan goh Apo Dios ni' di nitagua' ta ibaliwa' an amin hinan ma'at an nappuhi."

25 Ya inalin Saul ay David di, "Wagahan da'an imbaluy'u ni' ay Apo Dios ta an amin di atom ya maphod di pumbalinana."

Ya unat goh nalpah ya nakak hi David ta umuy hinan ayana. Ya numbanggad hi Saul an imanamut.

27

Hay Nidduman David hinan iPhilistia

¹ Inalin David hi nomnomnay, “La'tot hi udum di algaw ya inah'upana' ay Saul, at hay ma"aphod hi ato' ya lumayawa' ta umuya' mipo"oy hinan babluy di iPhilistia. At la'tot ya indinong Saul an gun mangana'anap ay ha"in hitun babluymin holag Israel, at mi'id ma'at ay ha"in.”

² At nunnaudon David an nakak an didan amin hidin onom di gahut an tindaluna ta immuyda ay Achish* an hina' Maok an alid Gath.

³ Ya nun'iyuyday pamilyadah di, at ni'hitudah di. Ta'on hi David ya initnudna din duwan ahawanan da Ahinoam an iJezreel ya hi Abigail an iCarmel an din ahawan Nabal an nabalalu.

⁴ Mu wada goh di nangibaag ay Saul an nakak hi David an immuy ad Gath. Mu indinongna mahkay an umuy mangana'anap ay hiya.

⁵ At inalin David ay Achish di, “Hay pangipattigam hi un makulug an munggadyumta ya iyabulutmu ta idatan da'mih itang an lutah nan pingit ten babluy ta hiyay punhituwanmi. Ti undan maphod hi un nan baalmu ya mimiddum an mi'hitun he"ah tun babluy an wadam?”

⁶ At indat Achish ay David nan babluy ad Ziklag. At hiyah ne dimmalat an ad Ziklag ya nibilang an hakup ad Judah hi engganad ugwan an algaw.

---

* **27:2** Hay kulugon nan udum ya hiyay nob'on an tagu an nibaag hinan I Sam. 21:10-15, ya manu ay numpaddung anuy ngadandan duwa ti nan hapit an *Achish* ya pangalih nan ali an bo'on ngadan di tagu (bahaom nan footnote di I Sam. 21:10). Mu mid mapto'.

⁷ Ya ni'hituh di da David hinan babluy di iPhilistia hi hintawon ya han opat di bulan.

⁸ Ya heden nihinandah di ya gun impangulun David nan titindaluna ta immuyda ginubat nan iGeshur, ya nan iGirz, ya nan holag Amalek an didanay tonon' hi nunhitu ay danen babluy hi engganad Shur ya ad Egypt.

⁹ Ya numpatoy da David an amin nan linala'i ya binabai ta mi'id ah na'angang hi matagu. Ya nun'alada nan kalnilu, ya baka, ya dongki, ya kamilu, ya nan lubung ya unda mumbangngad ay Achish.

¹⁰ Ya wa ay ta ibagan han Alin hi Achish di, "Hay wadan di ginubatyud ugwan?" ya hay pambal David ya alyonay, "Hay ginubatmi ya hidih immapit hi pingit ad Judah!" unu, "Nan lutan hinakup nan holag Jerahmeel!" unu, "Nan babluy an numpunhituwan nan holag Ken."

¹¹ Ya wa ay ta inabak da David dida ya numpatoydan amin di linala'i ya binabai ta mi'id umuy an munhudhudol ad Gath hinan ina'inatna. Ya umat hinay ina'inat David hidin ni'hituwanah nan babluy hi ad Philistia.

¹² Ya mundendenol hi Achish hinan ina'inat David ti alyonah nomnomnay, "Hi ad ugwan ya mi'id mapto' ya bohohon nan tatagunan holag Israel hi David, at munnonnong an ha'in di puntamuana."

28

Hay Ni'hapitan Saul hinan Lennawan di Natoy

¹ Ya heden gutudna ya indadaan nan iPhilistia nan tindaluda ta umuyda gubaton goh nan holag

Israel. Ya inalin Achish ay David di, “Middum ayun amin hinan tindalum ta umuy tu'u gubaton nan holag Israel.”*

² Ya inalin David ay Achish di, “Oo, mi'yali amin he"a, at ad ugwan di pannigam hi aat di abalina' hi ato' an baalmu.”

Ya inalin Achish ay David di, “Umat ay hina at pot'o' he"ah guwalya' eten atagu'.”

³ Ya natoy hi Samuel,† at an amin din holag Israel ya na'amungda ya inibilanda hiya. Ya unat goh nagtud di algawna ya inlubu'dah ad Ramah an babluyna. Ya numpakak Saul an amin din mumba'i ya an amin din munhahhakul an mahe'pan hi lennawah nan babluydan holag Israel‡ an didanay way abalinandan mi'hapit hi lennawan di nun'atoy.

⁴ Ya nan tindalun di iPhilistia ya na'amungda ta immuyda nungkampuh nan neheggon hinan babluy ad Shunem. Ya inamung goh Saul an amin din tindalunan holag Israel ta immuyda nungkampud Gilboa.

⁵ Ya unat goh tinnig Saul din tindalun nan iPhilistia ya timma'ot, ya nidugah an pumagpapagpag di puhunah ta'otna.

⁶ Ya ni'hapit hi Saul ay Apo Dios ta ibaganan Hiyay atona, mu aggyu tembal Apo Dios an ta'on

---

* **28:1** Gapu ta binaliwan Achish da David ad Philistia at ma'ahhapul an middum da David hi tindaluna an ta'on hi unda mi'gubat hinan tatagun nitulang ay David an Hudyu ti hiyah ne ugalidan den timpu. † **28:3** I Sam. 25:1. ‡ **28:3** Impadah Saul an nangunud hinan Uldin Apo Dios ti paniaw hi un mun'utung (Lev. 19:31; 20:6, 27; Deut. 18:11), mu intudun nan Uldin an mahapul an mapatoyda, mu aggyu inat Saul (Lev. 20:27).

ni' mah nan enap, ya nan binnunut, unu nan propeta.

⁷ At la'tot ya inalin Saul hinan baalnay, “Ekayu manganap ah babaih mun'utung ta hiyay umuy'u bagan.”

Ya inalin han baalnan hiyay, “Ihna han inila' an mun'utung an wah did Endor.”

⁸ At linuman Saul di tigawnan lenggomnay inlubungna. Ya unat goh nahdom ya inib-baan di duwah din tindaluna ta umuydah nan babai. Ya inalinah nan babain mun'utung hi lennaway, “Ayagam nan lennawan ibaag'un he"a, ya ni'hapit'an hiya ta innilaom di ma'at ay ha"in.”

⁹ Ya inalin nan babain hiyay, “Unmu dan ag-guy inila din inat Saul? Ti pinakaknan amin din mumba'i ya nan mun'utung, at mi'id ah na'angang hitun babluy! Ya anaad ta un'a munlumuh dumalat hi abahola' hi pamatayan-dan ha"in?”

¹⁰ At inhapatan Saul an inalinay, “Ihapata' ay Apo Dios an matattagun mi'id ahan ah mum-moltan he"an dumalat enen atom!”

¹¹ Ya inalin din babain hiyay, “Hay ngadan di utungo?”

Ya inalinay, “Hay lennawan Samuel.”

¹² Ya unat goh tinnig den babai din lennawan Samuel ya nuntu'u' an inalinan Saul di, “Anaad ta

balbaliyana? Ti he"ah Alin hi Saul!"§

¹³ Ya inalin nan alin hiyay, "Adi'a tuma'ot. Unmuat ibaag nan tinigawmu."

Ya tembalnan inalinay, "Nan lennawan den bumuhu' hinan luta."

¹⁴ Ya inalin Saul ay hiyay, "Hay aat di tigawna?"

Ya inalin han babaiy, "Nala'ay an lala'i, ya magayad di lubungna."

Ya inilan Saul an hi Samuel, at nunhippi, ya nunluung an niyatam di angahnah nan luta ta ipattignay pange'gonana.

¹⁵ Ya inalin Samuel ay Saul di, "Anaad ta guluwona' ya ipa'ayaga' ay he"a?"

Ya inalin Saul di, "Ten un nidugah an maguguluwana' ti ten gubaton da'mih nan iPhilistia! Mu din'uga' ay Apo Dios an adina tabolon nan ibaga' ay Hiyah nan propeta unu hay enap, at hiyaat un da'a ipa'ayag ta he"ay mangibaag hi mahapul an ato'!"

¹⁶ Ya inalin Samuel ay Saul di, "Anaad ta adugwan mahkay ya ayagana' hi un da'a din'ug ay Apo Dios ta mumbalin hi buhulmu?"

¹⁷ Un impa'annung Apo Dios ta ma'at ay he"a din inalinan ha"in hidin hopapna an anona nan haadmun mun'ali ta ihukatnah David an mun'ali!

---

§ **28:12** Hay kulugon nan do'ol an evangelicals hi aat te ya mi'id ah abalanan nan mun'utung an wah tun lutan mi'hapit hinan lennawan di nun'atoy ti unda mi'hapit hinan dimunyun mipallog an mangiyeng'engoh hinan lennawan di natoy ta mipaddung di hapitna, ya tigawna, ya ene'damna. Mu heten babain mun'utung an ni'hapit ay Alin hi Saul ya inabulut Apo Dios ta umipanoh'an na'at ay hiya ta bo'on hay dimunyun bimmuhu' an nalpud dolom ti nan immannung an lennawan Samuel, hiyaat un nuntu'u' nan babai ti ma'atta'ot.

18 Ti agguymu inunud nan inalin Apo Dios hi atom ti agguyyu pinatoy an amin nan holag Amalek, ya agguyyu pina"in amin nan gina'uda, at hiyah ne dimmalat hi pangatan Apo Dios hi umat hina ay he"a!

19 At hi ma'et ya he"a ya nan holag Israel ya abakon da'yuh nan iPhilistia. At he"a ya nan linala'in imbabaluymu ya mangunud ayu ta umali ayuh tun wadan di nun'atoy ta middum ayun ha"in. Ya ta"on nan tindalun nan holag Israel ya pumatoy goh nan iPhilistia."

20 Ya nunlu'bub hi Saul hinan luta ti nidugah di ta'otnah nan inalin nan lennawan Samuel, ya mangluy ti aggu y nangan hi ohay algaw ya ohay nahdom.

21 Ya neheggon din babaih wadan Saul, ya tin-nigna an nidugah di ta'otnan wumogwowogwog, at inalinay, "Ha"in an baalmu ya inat'uy abalina' ti inunud'u nan inalim hi ato' an ta"on un'u iyatoy.

22 At ad ugwan ya donglom tun ibaga' ay he"a ta umuya' umalah ma'an hi onom ta waday iyi'ilogmuh pumbangngadanyuh nan nungkam-puanyu."

23 Mu adina pohdon, at inalinay, "Adia' mang-an!"

Mu niddum din upihyalnah nan babain mangal'alu' ay hiya, at la'tot ya na'al'alu', ya bim-mangon hinan luta, ya immuy inumbun hinan umbunan.

24 At nunnaudon din babain immuy nangngal hidin impatabanan uyaw an baka, ya pinaltina, ya inhaangna, ya inalana nan alena, ya

numpilutna, ya inyamanah tinapay an mi'id bino'bo'na.

²⁵ Ya unat goh nun'alutu ya nun'idadaana ta mangan da Saul ya nan u'upihyalna. Ya unat goh nagibuhda ya impadehdan nakak eden nahdom.

29

Hay Aggy Namhodan nan iPhilistia hi Badang David

¹ Na'amungdan amin nan tindalun di iPhilistia ta immuyda nungkampuh did Aphek ta nan holag Israel ya nungkampudah nan wadan di neheggon an obob hidid Jezreel.

² Ya impadeh nan a'ap'apun di iPhilistia an nangipanguluh nan hinggagahut an tindalu ya nan hinlilibu. Ya wada da David ya nan tatagunan mangun'unuddah nan Alin hi Achish.

³ Ya unat goh tinnig nan a'ap'apun nan iPhilistia ya inaliday, “Hay aton daten Hudyuh tu?”

Ya tembal Achish an inalinay, “Hiyah David an din ohah nan u'upihyal Saul an alid Israel an im-mali ta niddum ay ha" in hi nahuluk an hintawon an nete"ah din nakakanan Saul ta nangamung ad ugwan. Ya mi'id ah inila' hi inatnah nappuhih numbaholana.”

⁴ Mu nan a'ap'apun nan iPhilistia ya ma'abbungotdan hiya, at inaliday, “Pumbangngadom henen tagu ta umuy hinan babluy an indatmun hiya! Mahapul an adi mitnud ay ditu'uh nan umayan tu'un mi'gubat ti mid mapto' ya hinan punggugubatan tu'u ya

inhiggungna ta ditu'uy gubatona!* Makulug man an atona ta way aton nan pamhod di ap'apunan hiyan mumbanggad hi un ditu'u pumpatoy.

⁵ Ti undan bo'on hete din hi David an tinayatayawan din binabai, ya ingkantaandan inali-day,

Linibuy pinatoy Saul,
ya hi David ya alibulibunay pinatoyna?"

⁶ At inayagan Achish hi David, ya inalinan hiyay, "Ihapata' hinan ngadan Apo Dios an dayawonyun holag Israel an mete"ah din niddumanyun ha"in ta nangamung ad ugwan ya mi'id tintinnig'uh inatyuh nappuhi. Mu adi da'yu pohdon hinan udum an i'ibba' an a'ap'apu.

⁷ At ta"on ni' ya numbangngad ayud ugwan, at mi'id al'alín da'yu, ya adi'a ni' ahan mangupid hi atom ta adim ipabungot nan a'ap'apun nan iPhilistia."

⁸ Ya inalin David ay Achish di, "Undan way inat'uh nappuhi, Apu Ali? Undan way tinnigmuh numbahola' ay he"ah nete"ah din immalianmin ni'babluy ay da'yu ta nangamung hi ad ugwan? Hay dumalat ta adi ami middum ay da'yu ta umuy tu'u mi'gubat hinan buhulyu ta badanganmi da'yu?"

⁹ Ya tembal Achish an inalínay, "Ha"ín ya mi'id ah alyo' ay he"a ti abuluto' an nahamad di aatmun ha"ín an umat hinan anghel an iyohhadan Apo Dios di pamhodda. Mu hay inalin nan udumnan a'ap'apun nan iPhilistia ya adi mabalin hi un'a middum ay da'mín umuy mi'gubat.

---

* **29:4** Agguy inalíwan nan iPhilistia nan na'at ay dida an nibaag hinan I Sam. 14:21.

¹⁰ At hi ma'et ya manelhelong'an bumangon ya nan tatagum an nitnud ay he"a ta makak ayu ya un mawa'ah."

¹¹ At nanelhelong hi David ya din tatagunan bimmangon ta numbangngaddah nan babluy di iPhilistia. Ya din iPhilistia ya intuluydan nunti'id an immuy ad Jezreel.

30

Hay Nangubatan David hinan Holag Amalek

¹ Hi David ya nan tataguna ya nidadatongdad Ziklag hidin atlun di algaw. Ya niluh an ginubat nan holag Amalek nan tataguh nan mapulun, ya pinuulanda nan babluy ad Ziklag.

² Ya nun'itnudda din binabai ya an amin nan wah di an mi'id ah ohah pinatoydah nan ung'ungungnga unu mina'ilog ti unda nun'itnud didah din nakakanda.

³ Ya unat goh nidadatong hi David ya nan tatagunah nan babluy ya tinnigdan nun'oghob an amin din a'abungda, ya nun'ilayawda din a'ahawada ya imbabaluydan linala'i ya binabai,

⁴ at nidugah di kilan da David ya din tataguna ta nangamung unda na'alo'.

⁵ Ya ta'on din duwan ahawan David ya inid-dumdan numpi'layaw an hi Ahinoam an iJezreel ya hi Abigail an ahawan din natoy an hi Nabal ad Carmel.

⁶ Ya tumatta'ot hi David ti nunhahapit nan tatagun invaliday unda pundotnay an dumalat nan nidugah an punlungdayaandah nan nami'idan nan imbabaluydan linala'i ya binabai. Mu un ene'kod David di odolnan Apo Dios an dayawona.

7 At inalin David ay Abiathar an Nabagtun Padin hina' Ahimelek di, "Iyalim hitu din lubung di padin ephod." At inyuy Abiathar.

8 Ya ni'hapit hi David ay Apo Dios an inalinay, "Mabalin an umuy'u pudugon hana ta olom ya ah'upa' dida?"

Ya tembalnan inalinay, "Pudugom dida, at im-mannung an ah'upam ya binangngadmu din in-layawda."

9 At impadeh David an didan amin hidin onom di gahut an tataguna ta immuyda ta nangamung unda nidatong hinan ginnaw ad Besor, ya hidiy nataynan di udumna

10 ti un na"ablay nan duway gahut, at mi'id ologdan bumad'ang hinan ginnaw.

11 Ya wada han ungan i'Egypt an inah'upandah nan owon, ya inyuydan David, ya indatandah tinapay ta inana, ya indatday danum hi inumona,

12 ya indatda goh di itang hi tinapay an fig ya duway nabungul hi greyp. Ya unat goh nalpah an nangan ta nabhug ya pinumhod mahkay di odolna, at numbangngad din bi'ahna. Heden unga ya tuluy algaw ya tuluy labih agguyna nangan an mi'id ah ininumna.

13 Ya inalin David ay hiyay, "Hay ngadan di ap'apum? Ya hay babluy hi nalpuwam?"

Ya inalinay, "Ha'in di ohan i'Egypt, ya himbut hinan ohan holag Amalek. Ya unna' tinaynan hinan ap'apu' ti nundogoha' hi tuluy algaw.

14 Da'miy nangubat hi ad Negev an num-babluyan nan holag Kereth ya nan babluy an hinakup Judah an numbabluyan Caleb, ya nung-gohobmid Ziklag."

15 Ya inalin David ay hiyay, “Mabalin an itnuda' ta iyuya' hinan wadan hanan gimmubat?”

Ya inalin han ungay, “Ihapatam ay ha" in hitun hinagang Apo Dios an adia' patayon ay he" a, ya adia' goh ibangngad hinan apu' ya un mabalin an itnud' u he" a ta itudu' di wadan nan gimmubat!”

16 At initnudna da David ta immuydah awadan din gimmubat, ya tinnigdan nun' iwa' atdah nan babluy an mangmangan, ya umin' inum, ya man-aytayawda ti iyamlongda din do' ol an hinamhamdah nan babluy di iPhilistia ya nan holag Judah.

17 Ya unat goh napuyaw ya ente" an David ya nan tatagunan nangubat hinan holag Amalek ta nangamung nahdom eden nabiggat. Ya numpatoy na didan amin an mi' id ah na' angang an anggay nan opat di gahut an ungungan linala' in numpuntakay hinan kamilun numpangalayaw.

18 At binangngad David an amin din hinamham nan holag Amalek, ya binangngadna goh din duwan ahawana.

19 Ya wadan amin din nahamham an mi' id ah na' utaw an ta" on nan i" itang unu o" ongol hinan gina' uda unu din imbabaluydan linala' i unu binabai, at an amin din hinamham din gimmubat ya binangngad David.

20 Binangngad goh David an amin din baka ya kalnilu, at impangpangulun nan tindalunan dulunon ta iyanamutda, ya invaliday, “An amin hatu ya bagin David.”

21 Ya unat goh nidadong da David ad Besor hidin wadan di duway gahut an ibbadan agguy ni' yuy an dumalat di benlayda ya immuydan nanamun

da David ya nan nitnud an titindalu. At apngaon da David didan mun'am'amlong.

²² Mu an amin din nun'appuhiy nomnomda ya din adi mangngol an tatagun nitnud ay David ya inaliday, “Adi tu'u pi'datagon didah nan gina'u ya animal an hinamham tu'u ti aggyuda nitnud ay ditu'u, at ammuna nan a'ahawada ya nan imbabaluydah inawitda, ya nakakda!”

²³ Mu inalin David di, “I'ibba, adi umat hinay atonyuh nan indat Apo Dios ay ditu'u ti Hiyay namaliw ay ditu'u ta way inat tu'un nangabak hidin immalin nangubat ay ditu'u!

²⁴ Inila' an mi'id ahan di mamhod enen ninomnomyun aton ti hay mahapul ya mapapaddung di datag nan hinohhan immuy ni'gubat ya nan na'angang an nangiyadug hinan gina'u tu'u.”

²⁵ Ya mete"an den algaw ya heden na'at ya numbalinon David hi uldin, at hiyay intutuluy nan holag Israel an inunud hi engganad ugwan.

²⁶ Ya unat goh nidatong hi David hi ad Ziklag ya impiyuynay udumnah nan nahamham hinan liligwanan ap'apuh nan holag Judah, ya inalinhah nan nangiyuy di, “Alyonyuy, Tayay adawyun nalpuh nan nahamham hinan binuhul Apo Dios!”

²⁷ Ya impiyuyna goh hinan a'apun di iBethel, ya iRamoh Negev, ya iJattir,

²⁸ ya impiyuyna goh hinan i'Aroer, ya nan iSiphmoth, ya nan i'Eshtemoa,

²⁹ ya nan iRakal, ya nan abablubabluy hi awadan nan holag Jerahmeel, ya nan holag Ken,

³⁰ ya nan iHormah, ya nan iBor Ashan, ya nan i'Athak,

³¹ ya nan iHebron, ya an amin hinan lugal hinan gun inayan da David ya nan tataguna.

31

Hay Natayan Saul ya nan Imbabaluyna

(II Sam. 1:4-12; I Chron. 10:1-12)

¹ Ya hin'alina ya ginubat nan iPhilistia nan holag Israel, at numpangalayaw nan holag Israel an ta'on da Saul an hin'ama ya ni'layawda, mu do'ol damdamay nun'atoy hinan Duntug an Gilboa.

² Ya imbi'bi'ah nan iPhilistia an namdug ay da Saul ya nan imbabaluyna, at pinatoyda nan tulun imbabaluyna an da Jonathan, ya hi Abinadab, ya hi Malki-Shua.

³ Ta'on hi Saul ya himmalom di hugatnah ne'naan di pana ti nunheglay aat den nunggugubatanda.

⁴ Ya inalin Saul hinan ungan din mun'od'odon hi hapiaw di, “Hu'nutom nan hanggapmu, ya pinatoya' ta adi umali nan iPhilistia an adi mangulug ay Apo Dios ta tanggatangaana' ya unna' patayon!”

Mu timma'ot din mun'od'odon hi hapiaw, at agguyna pinatoy. At innal Saul din hanggapna, ya intudu'nah odolna.*

⁵ Ya unat goh tinnig din mun'od'odon hi hapiaw an natoy hi Saul ya hinu'nutna din hanggapna, ya intudu'nah odolna ta ni'yatoy ay hiya.

⁶ At natoy hi Saul, ya nan tulun imbabaluynan linala'i, ya din mun'od'odon hi hapiaw, ya nan do'ol an tindaluna ede han algaw an nunggugubatanda.

---

* **31:4** Na'at hidin 1010 B.C.

⁷ Ya unat goh dengngol nan udum an holag Israel an bimmabluy hinan Nundotal an Jezreel ya nan wah nan pangngel di Wangwang an Jordan an numpangalayaw din i'ibbada, ya dengngolda goh an natoy hi Saul ya din tulun linala'in imbabaluyna ya timma'otda, at nuntataynanda nan babluyda, ya numpangalayawda. Ya nidatong din iPhilistia, at diday nihukat an numpunhituh nan babluy.

⁸ Ya unat goh nabiggat hi nalpahan den nungugubatanda ya immuy din iPhilistia ta man-nigdah hamhamondah gina'un nan nun'atoy an holag Israel, ya inah'upandah Saul ya din tulun imbabaluynan nun'atoy hinan Duntug an Gilboa.

⁹ Ya pinutulanday ulun Saul, ya nun'aladan amin din gina'un nan mi'gubat, ya nunhonagdah umuy an mangipa'innilan amin hinan i'ibbadan iPhilistia ya nan timplun di adi makulug an diosda an inabakda nan holag Israel.

¹⁰ Ya inyuyda din gina'un Saul ta inhinadah nan Timplun nan bululdan hi Ashtoreth, ya inlanhada din odol Saul hinan allup nan babluy ad Beth Shan.

¹¹ Mu unat goh dengngol din tatagun nunhitud Jabesh Gilead[†] din inat di iPhilistia ay Saul

¹² ya an amin din nun'atulid an linala'i ya nunhahapitda ta linablabidan immuy, ya innalda din odol Saul ya din imbabaluynan nilanhah nan

---

[†] **31:11** Adagwi ahan ad Jabesh Gilead, at anaad udot ta dida an iJabesh Gilead di nangohgoh ay da Saul? Manu ay ya nan Alin hi Saul di nangibaliw ay didah din namhodan Nahash an alid Ammon an mamulaw hi agwan an matada, at agguyda inaliwan nan bimmadanganan dida (I Sam. 11:1-11).

allup hi ad Beth Shan ta inyuydad Jabesh ta hidiy nanghobandah odoldan amin.

¹³ Ya inamungda din agguy na'upug an tunggal, ya inlubu'dah nan puun di ayiw an ngadanay tamarisk hidid Jabesh,[‡] ya nunlangdudah pituy algaw.

[‡] **31:13** Palpaliwan ya impitolman nan Alin hi David din tungalda ta milubu' hinar babluyda (II Sam. 21:12-14).

CXXX

Nan Hapit Apo Dios
Ifugao, Batad: Nan Hapit Apo Dios (Bible)

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Batad Ifugao

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Audio recording © 2012 Hosanna

All rights reserved.

2025-05-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 May 2025 from source files
dated 3 May 2025

73caf6e3-622f-5761-a5ec-fa654aef623d